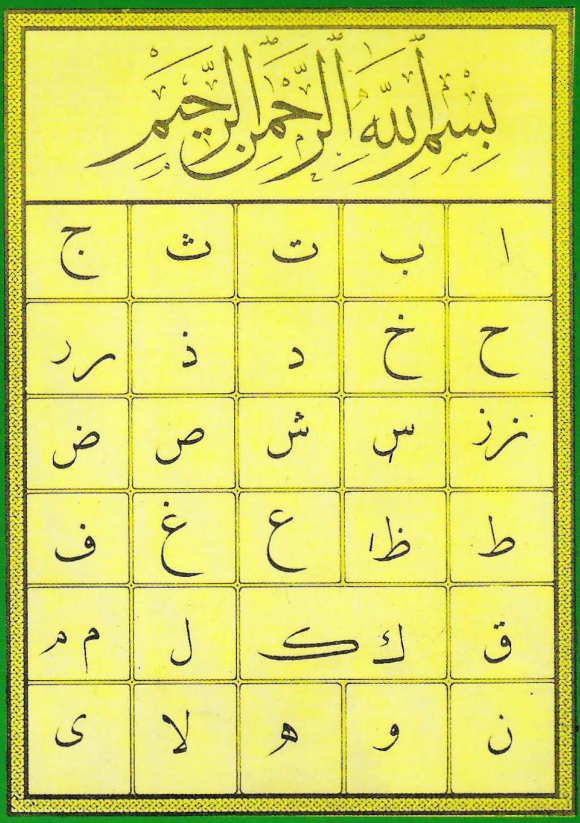
TURAN DURSUN

Kur'an

KAYNAK YAYINLARI

Bu kitabın yayın hakları
Güney Yayıncılık Tic. ve San. A.Ş.'nindir.
2. Baskı: Mayıs 1992

Teknik Hazırlık: Sistem Ofset
Baskı: Yön Matbaası

KAYNAK YAYINLARI: 106

GÜNEY YAYINCILIK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Nuruosmaniye Cad. 19/3 34410 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 513 83 52-53
Faks: 513 96 76

TURAN DURSUN

Kur'an

İÇİNDEKİLER

KUR'AN 9

I

KUR'AN VE KAPSAMI

A- KUR'AN SÖZCÜĞÜ VE TANIMI: 10

1- Kur'an Sözcüğü: 10

a) Herhangi Bir Kökten Türeyip Türemediği: 10

b) "Kur'an"ın Sözlük Anlamı ve Neden "Kur'an" Dendiği: 11

c) "Kur'an" Sözcüğü Hangi Dildendir? 14

d) Kur'an Sözcüğünün Geçtiği Ayetler: 16

2- Kur'an'ın Tanımı: 16

a) "İniş" (Nüzül) Döneminde: 16

b) Kur'an'ın Pergamberden Sonraki Dönemlerdeki Tanımı: 19

B- KUR'AN İÇİN SEÇİLEN AD VE ÖTEKİ ADLARI: 24

1- "Mushaf": 24

2- Kur'an'ın Öteki Adları (Nitelikleri): 25

C- "KUR'AN"IN "TANRI SÖZÜ" OLUŞU VE KANITI: 29

1- "Kur'an, Tanrı Katından Gelmiştir": 29

2- Kur'an'ın Tanrı Katından Gelmiş Olmasının Kanıtları: 31

a) "Benzerini Kimse Yapamaz": 31

b) "Kur'an, Tanrı'dan Başkasının Olsaydı, Onda Çelişkiler Bulunurdu": 37

c) Peygamberin Ümmi (Okumasız-yazmasız) Oluşu ve Kur'an'ın, Gerek Geçmişe Gerekse Geleceğe İlişkin Bilinmeyenler Alanında Bilgiler İçeriyor Bulunması: 38

D- KUR'AN'IN GELDİĞİ KAYNAK VE NASIL GELDİĞİ: 38

1- Kur'an'ın Geldiği Kaynak: "Korunmuş Olan Levha" ("El Levhu'l-Mahfuz") 38

2- Kur'an'ın, Kaynağından Nasıl İnip Geldiği: 41

E - KUR'AN'IN HANGİ TOPLUMA
YÖNELİK OLARAK GÖNDERİLDİĞİ 50
1- Mekke ve Çevresine ("Ehlu'l-Kura ve Men Havleha") 50
2- Arap Toplumuna
(Daha Önce Peygamber Gönderilmemiş Topluma): 50
3- Tün İnsanlara: 50
F- KUR'AN NEDEN GELMİŞTİR? 51
1- Korku ("havf", "haşyet", "ittika") Vermek, Korkutma
("inzar", "tahzir") Yoluyla Buyruk ("emir") ve Yasaklar
("nehiy") Alanında Uyarıda Bulunmak İçin: 51
2- İyiyi- Kötüyü Ayırt Etmede ("furkan"), Doğru Yolu
("Sırat-ı müstakim") Bulmada Kılavuz ("hüdâ"), "Işık"
("nûr"), "Şifa", "Rahmet", "Hikmek", "Öğüt", Olsun Diye: 52
G- KUR'AN HERKESE YARAR SAĞLAMAKTA MIDIR?
KİMLERE YARARLI, KİMLERE ZARARLIDIR? 52
1- Kur'an, İnanırlar İçin Yararlı, 52
2- Aynı Kur'an, İnanmazlar ("Kâfirler") İçin Zararlıdır: 52
Ğ- KUR'AN'IN
GÖSTERMEKTE OLDUĞU YOLUN NİTELİĞİ: 55
1- Doğru Olması: 55
2- "Orta" (Vesat) Olması: 56
H- KUR'AN'DA NELER VAR: 56
1- Geçmişle İlgili Konular: 56
a) Yaratılış ve Varlıklar: 56
2- Peygamberin Kendi Döneminde Oluşup Gelişen Konular: 57
3- Geleceği İlgilendiren Konular: 57
4- İslam Öncesi, İslam'ın İlk Dönemi ve
Sonrasını Birlikte İlgilendiren, Kimi Köprülerle
Geçmişten Geleceğe Uzanan Ortak Konular: 58
K) KUR'AN'IN DİLİ: 66
1 Kur'an'ın Tümü "Arapça"dır: 66
2-,"Kur'an'da Arapça Olmayan Sözcükler De Var" 77
3- Kur'an Başka Bir Dile Çevrildiğinde,
Bu Çeviri, Namazda Okunabilir Mi? 99
a) "Kur'an'ın Çevirisinin Okunmasıyla Namaz Olmaz!"

Diyenlerin Görüşü ve Kanıtları: 100
b) "Kur'an'ın Çevirisi Namazda Okunabilir, Böyle Bir Namaz Yerine Gelmiş Olur!" Diyenlerin Görüşü 101
II
KUR'AN'IN BÖLÜMLERİ 103
1- Ayetlerin türleri konusunda 103
2- Araştırmacı Din Biliri ve Yorumculara Göre, Kur'an'daki Ayetlerin Türleri: 106
a) Kur'an'ın "Mekkeli", (Mekki) ve Medineli (Medeni) Bölümleri: 106
b) Başka Bölümlemeler: 108
c) Sure ve Ayetlerin Niteliğini ve Türlerini Anlamak İçin "İniş Nedenleri"nin Rolü: 109
3- Sureve Ayetin Ne Olduğu ve Kur'andaki Sure ve Ayet Sayısı: 110
a) Sure ve Ayet Nedir? 110
b) Kur'an, Sure ve Ayet Diye Niye Adlar Verilmiştir? 111
c) Sure ve Ayet Sayısı: 111
N-KUR'AN AYET VE SURELERİNİN DERLENİP BİR BÜTÜN (BİR KİTAP) OLARAK YAZILMASI: 113
1- Kur'an Ayet ve Surelerinin Derlenip Düzenlenmesi ve Yazılması ("Cem" ve "Tertip"i): 113
a) Halife Ebubekir Döneminde Derlenip Yazılması: 113
b) Halife Osman Dönemindeki Kur'an Derleme ve Yazma İşi: 118

KUR'AN

Müslümanlarca, Tanrı'dan Peygambere gelen "vahy"lerden, "söz"ü de, "anlam"ı da Tanrı'nın olanların bütününü içine alan "Kitab".

I

KUR'AN VE KAPSAMI

A- KUR'AN SÖZCÜĞÜ VE TANIMI:

1- Kur'an Sözcüğü:

(a) Herhangi Bir Kökten Türeyip Türemediği:

İki görüş var:

Birinci Görüş: Bu görüşe göre "Kur'an", herhangi bir kökten türememiştir, "türev (müştakk)" değildir. "Tanrı'nın kitabı"nın adıdır. Tevrat, İncil gibi... İmam Şâfii'nin de bu görüşü benimsediği aktarılır. (Bkz F. Râzi, 5/86; Dr. Subhi e's-Sâlih, Mebâhis Fi Ulûm il-Kur'an, s. 18.)

İkinci Görüş: Bu görüşe göre "Kur'an", bir kökten türemiştir. Kimine göre, "hemzesiz" kökten, kimine göre de "hemzeli" kökten türemiştir:

"Hemzesiz Kökten...": "Kur'an"ın "hemzesiz" kökten türediğini ileri sürenlerin kimi, "k-r-n"den türediğini savunur. Bu kök, "bir şeyin ötekine eklenmesi" anlamını içerir. Masdarı da "ekleme, toplama, birleştirme" anlamına gelen "kıran"dır. ("Hacc" ile "umre"yi birleştirmeye de "kıran" denir.) Kimine göre de "Kur'an", aynı köktendir ama, "kıran"dan değil; "kerine"den türemiştir. Daha doğrusu "kerine"nin çoğulu olan ve "birbirinin eşi, birbirini doğrulayanlar" anlamına gelen "kerâin"den türemiştir. (Bkz. Râzi, aynı yer; Râğıb, el Müfredât.)

"Hemzeli Kökten...": Kur'an'ın, "hemzeli" kökten geldiğini ileri sürenlerden "kıraet"ten, kimi de "kur' "den türemiştir. Birincisi "okumak, bildirmek", ikincisiyse "toplamak, biriktirmek (dölyatağında

kanın biriktiği dönem olduğu için kadının aybaşılı durumuna da "kur' "denir) anlamındadır. (Bkz. F. Râzi, aynı yer.)

b) "Kur'an"ın Sözlük Anlamı ve Neden "Kur'an" Dendiği:

"Kur'an" sözcüğünün geldiği kök olarak ileri sürülenlere bakıldığında, sözlükte şu anlamlara geldiği görülür:

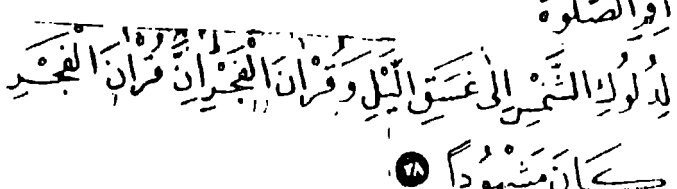
"Birbirine Eklemek, Toplamak": Bu anlama bağlık olarak "Kur'an" adı Verilişinin nedeni şöyle açıklanıyor:

Kur'an'da sureler, ayetler, harfler birbirine yakın, eş ve uyumludur. Bunun için Kur'an denmiş olabilir. Sonra Kur'an içindeki hükümler, şer'î yasalar, iççedir. Bunun için de Kur'an denmiş olabilir. Sonra Kur'an'ın "Tanrı'dan geldiği"ne ilişkin kanıtlar da birbirine eklenmiş olarak yer alır: Ondaki "fesâhat, belâgat" (söz ustalıkları, san'atlı ve yerinde sözler), geleceğe ilişkin bilgiler (haberler), birçok daldaki bilimler... Bunun için de Kur'an denmiş olabilir. (F. Râzi, aynı yer.)

"Birbiriyle Uyum İçinde Olmak": Kur'an'ın "KERAÎN"den "yani birbirinin eşi, birbirini doğruluyanlar" anlamındaki bir kökten geldiği gözönünde tutularak da neden Kur'an dendiği şöyle açıklanır:

Kur'an'da her anlatılan şey, ötekilerle uyum içindedir, anlatılanlar birbirini doğrular niteliktedir. Onun için Nisa suresinin 82. ayetinde: "- Eğer o (Kur'an) Tanrı'dan başkasından gelmiş olsaydı, onda çok aykırılıklar (birbirini tutmazlıklar) bulurlardı." deniyor. Kur'an denmesi bunun için de olabilir. (Bkz. F. Râzi, aynı yer.)

"Okumak, Bildirmek": "Kur'an", kimi ayetlerde açıkça bu anlamdadır:

Anlamı:

Güneşin kayıp gitmeye başlamasından, gecenin karanlığını bastırmasına değin namaz kıl. "Sabah kur'anı"nı da yerine getir. Çünkü "sabah kur'anı", tanık olunası türden (meş'hûd) oldu. (İsrâ Suresi, ayet: 78).

Açıklama:

Buradaki "sabah (fecr) kur'anı", "sabah okuması" anlamındadır. Bununla birlikte, Kur'an yorumcuları, buradaki "sabah kur'anı"yla "sabah namazı"nın anlatıldığı üzerinde birleşirler. Yorumcuların bu görüşte birleştiklerini Fahruddin Râzi de yazmakta. (Bkz. F. Râzi, 21/27.) "Sabah namazı"na "sabah Kur'anı" denmesini nedeni de şöyle açıklanıyor:

-Sabah namazında, "kıraet"in, yani Kur'an okumanın önemi, okunan Kur'an'ın öteki namazlara oranla daha uzun olmasının uygun olacağı yansıtılıyor. Fukaha (fıkıhçılar, din bilirleri) da, sabah namazında okunan Kur'an parçasının, öteki namazlardakinden daha uzun olmasının sünnet olduğunda birleşir. (Bkz. Bu ayetle ilgili tefsirler, özellikle F. Râzi, 21/27-28.)

"Sabah kur'anı"nın, yani, "sabah namazı"nın, "tanık olunan" türden olmasının anlamı da yorumlarda şöyle belirtilir:

-Gerek gece melekleri, gerek gündüz melekleri, sabah namazında toplanırlar, imamın arkasında namaza dururlar. Sabah namazı bitince, gece melekleri yukarı uçup gider, gündüz melekleri kalır. Gece melekleri gidince Tanrı'ya: "-Ya Rabb! Senin kullarını, namazlarını kılar bulduk gelirken. (Namazında-niyazında kişiler olarak gördük, öyle bırakıp geldik.)" derler. Gündüz melekleri de şöyle derler: "- Ey Tanrı'mız! Kullarını bulduğumuzda namaz kılıyorlardı...". Bunun üzerine Tanrı meleklere: "- Siz de tanık olun ki, ben onların günahlarını bağışladım!" der. (Bkz. F. Râzi, 21/28; Taberi, tefsir, 15/94-95 ve öteki tefsirler.)

لَا تُحَرِّكْ بِهِۦ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِۦٓ ﴿١٦﴾ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُۥ
وَقُرْءَانَهُۥ ﴿١٧﴾ فَإِذَا قَرَأْنَٰهُ فَٱتَّبِعْ قُرْءَانَهُۥ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُۥ ﴿١٩﴾

Anlamı:

(Diyanet'in)

Ey Muhammed! Cebrâil sana Kur'an okurken, unutmamak için acele edip onunla beraber söyleme. Yalnız dinle. Doğrusu o vahyolunanı kalbine yerleştirmek ve onu sana *okutturmak* Bize düşer. Biz onu Cebrâil'e *okuttuğumuz* zaman, onun *okumasını* dinle. Sonra onu sana açıklamak. Bize düşer. (Kıyâmet Suresi, ayet: 16-19.)

Açıklama:

Bu çeviride, ayetlerde hiç yer almayan, ya da açıkça karşılığı bulunmayan sözler var: "Ey Muhammed! Cebrâil sana Kur'an okurken"in ayette karşılığı yok. Bu, yalnızca yorumdur. 16. ayetin doğru çevirisi şu olabilir: "Onu (Kur'an'ı) ivedileştirmek için dilini çok kıpırdatma!"

"Yalnız dinle"nin de karşılığı yok.

"Biz onu Cebrâil'e okuttuğumuz zaman" deniyor ki, burada da, ayette "Cebrâil" geçmiyor. "Okuttuğumuz zaman" diye çevirilebilecek yerde de "okuttuğumuz zaman" diye (yorum olarak bu doğru olabilir) çevriliyor. 17. ayetteki "kur'an" sözcüğüne "okumak", 18. ayetteki neyse "okumak" anlamı verildiği görülüyor.

Görüldüğü gibi yukarıdaki çeviride yer alanların bir çoğu, yorumdur. Yani ayetlerin tam çevirisi değildir.

F. Râzi, 17. ayetteki "kur'an" sözcüğü üzerinde dururken, iki anlama gelebileceğini belirtiyor:

Birinci anlam: "Okumak"tır. ("Kıraet") Sözkonusu olan da "Cebrâil'in okuması". Ya da "Peygamberin okuması".. A'lâ Suresinin 6. ayetinde de "sana Biz okutacağız; sen de hiç unutmıyacaksın!" deniyor.

İkinci anlam: "Toplamak"tır. Aynı ayette, yine "toplamak" demek olan "cem" sözcüğü de yer alıyor. Eğer buradaki "kur'an"a da "toplamak, biraraya getirmek" anlamı verilirse, birinci "toplama"nın "Kur'an'ı maddi olarak, gerçekte toplamak": ikinci "toplama"nınsa "zihinde toplama, ezberleme" demek olacağı ileri sürülüyor. (Bkz. F. Razi, 30/224.)

F. Razi, 17. ayetteki "kur'an" için böyle iki tür yorum (vech) ileri sürreken, 18. ayetteki "kıraet" ve "kur'an" için böyle ikili yorum ileri sürmüyor: 18. ayettekinin anlamı: "Okumak". Aslında sözkonusu olan "Tanrı"nın okuması". Ama "Cebrâil'in okuması" amaçlanıyor. "Cebrâil'in okuması, Tanrı'nın okuması sayılıyor". Peygambere, "Cebrail'in Vahiyileri okuması sırasında 'ittiba' etmesi, yani uyması, izlemesi" buyuruluyor. Ki, bu da ya: "Vahiylerin içine aldığı 'helâl'e, 'haram'a titizlik göster, gereklerine uy!" demektir; ya da" (Ey Muhammed!) Cebrail sana okuduğu zaman, sen de hemen onunla birlikte okumaya yönelme, dur, dinle, Cebrâil okumasını bitirsin, sonra sen okumaya başla!" anlamındadır. F. Râzi, ikinci anlamın daha doğru olacağını savunuyor. (Bkz. 30/225.) Taberi de yukarıdaki ayetlerde yer alan "kur'an" sözcükleri ve "kıraet"le ilgili olarak ileri sürülen görüşlere uzun uzun yer vermekte. Özeti şu: "Kur'an'dan vahiyler indikçe, Peygamber ivedilik gösteriyordu. Unutmamak için ivedi ivedi okuyordu Cebrâil'le birlikte. Peygambere, böyle davranmaması, telaş ve kaygı göstermemesi bildiriliyor. Vahiyleri okutmanında da, saklamanın da Tanrı'nın güvencesi altında bulunduğu anlatılıyor." (Bkz. Taberi, 29/116-119.)

Hadis: İbn Abbas'tan aktarılıyor: "Vahy indikçe Peygamber ivedi ivedi dilini kıpırdatmaktaydı. Çabuk çabuk alıp ezberlemek için. Tanrı bu ayetleri indirerek böyle yapılmasını bildirdi. (Bkz. Buhâri, Tefsir, 75/1-2.)

c) "Kur'an" Sözcüğü Hangi Dildendir?

Dr. Subhi e's-Sâlih, Tanrı'nın, vahiylerine ad seçerken, Arapların kendi sözlerine uygun gördükleri adlardan başka adlar seçtiğini, bunlar arasında da "Kitâb" ve "Kur'an" adlarının ünlüleştiğini yazdıktan sonra ikisinin de seçiliş gerekçesini anlatıyor ve daha sonra bu iki sözcüğün de, *"Arâmi" kökenli* olduğunu belirtiyor. Yazarın yazdığına göre (ki bunu birçokları paylaşır) "kitâbet" Arâm dilinde "harfleri resmetmek", "kırâet"de "okumaktır". (Dr. Subhi e's-Sâlih, s. 17.)

"Türk Süryâniler Tarihi"ni yazan Aziz Günel de gerek "kitab"ın, gerek "kıraet"in Arapça olmadığını, Süryânca olduğunu yazıyor:

Günel'in yazdığına göre, Süryanca'da "Kitab", Süryanca'da "ktobo", kıraet de "kıryono" biçimindedir ve birincisi "kitap"; ikincisi de "okuma" anlamındadır. Yine Süryanca'da, "kıraet" kökünden "ikri'" (Kur'an'da, Alak Suresinin birinci ayetinde: "ikra'".)de "adımla oku!" demektir. (Bkz. Aziz Günel, Türk Süryaniler Tarihi, Diyarbakır, 1970, s. 48.)

Bilindiği gibi "Süryâni" olanlar, "Arâmi"lerin bir kesimidir. Yani "Süryanca" olan, daha üst basamakta "Aramca"dır. Dr. Subhi e's-Salih'in "Kitab" ve "Kur'an" sözcükleri için "Aramca kökenlidir" demesi, bundan olsa gerek. Bu iki sözcüğün "Aramça kökenli" olduğunu belirttikten sonra bunların "vahilere ad olarak seçilmesi"nin çok uygun olduğunu, "Aramça'daki anlamlarıyla "harfleri resmetmek (yazmak)" ve "okumak" işinin bu vahiylerde gerçekleştiğini, "vahiylerin hem yazıldığını, hem de okunduğunu", ezberlendiğini; bunun da "Muhammedi vahye özgü" bir özellik bulunduğunu savunuyor. (Bkz. Dr. Subhi e's-Sâlih, aynı yer.)

Dr. Subhi e's-Sâlih, şunları da yazıyor:

"'telâ' (okudu) anlamındaki 'kere'yi, Araplar 'Aramca aslı'ndan alıp kullanmışlardır. Bu, bilinen bir şeydir. G. Bergstaesser'in de dediği gibi: Arâmi dillerinin, Habeşçe'nin, Farsça'nın, Arapça'da bıraktığı inkâr edilemez. Çünkü bu diller, Hicret'ten önceki yüzyıllarda, Araplara komşu uygar toplumların dilleriydi.

Bunu neden yadırgayalım ve niçin doğrulamıyalım ki, çeşitli *Arâmi ağızlarının* (lehçeleri), Filistin illerine, Suriye'ye, Mezopotamya'ya, Irak'ın kimi yerlerine *EGEMEN* olduğunu biliyoruz. Yine biliyoruz ki, *dinsel dilleri ARAMCA olan Yahudilere* de Arapların komşu olmaları, *dinsel* Aramca sözcüklerden birçoğunun, yaygınlaşmasını çabuklaştırmıştır. Doğbilimci Krekow İslam Ansiklopodesinin (Encycllopedie de l'İslam) "Kitab" maddesindeki incelemesinde buna değinmiştir. Doğubilimci Blachere de, Arapların Yahudilere ve başka dinli toplumlara komşu olmalarının etkisiyle sözcükler alıp kullandıklarını kanıtlamak için Arâmca'dan, Süryanca'dan ve İbranca'dan birtakım sözcükler alıp aktarmıştır (Bkz. Blichéer, Le Coran, İntroduction, 5/2.). Bu sözcükler arasında 'kere', 'kütüb', 'kitab', 'tefsir', 'ülmiz', 'furkan', 'kayyum', 'zındık' sözcüklerinin de bu-

lunduğunu belirtelim." (Dr. Subhi e's-Sâlih, Mebâhis Fi Ulûmi'l-Kur'an, Arapça, Beyrut, 1979, s. 19-20.)

d) Kur'an Sözcüğünün Geçtiği Ayetler:

"Kur'an" sözcüğü, ayetlerde 70 kez geçer:

Bakara: 185; Nisâ: 82; Mâida: 101; En'am: 19; A'raf: 204; Tevbe: 111; Yunus: 15, 37, 61; Yusuf: 2, 3; Ra'd: 31; Hicr: 1, 87, 91; Nahl: 98; İsrâ: 9, 41, 45, 46, 60, 78 (iki kez), 82, 88, 89, 106; Kehf: 54; Tahâ: 2, 113, 114; Furkan; 30, 32 Nemli 1,6,76, 92; Kasas: 85; Rûm; 58; Sebe': 31; Yâsin: 2, 69; Sâd: 1; Zümer: 27, 28; Fussilet: 3, 26, 44; Şûrâ: 7; Zuhruf: 3, 31; Ahkâf: 29; Muhammed: 24; Kâf: 1, 45: Kamer: 17, 22, 32; Rahmân: 2; Vâkıa: 77; Haşr: 21; Cin: 1; Müzemmil: 4, 20; Kıyâmet: 17, 18; İnsan: 23; İnşikâk: 21; Bürûc: 21.

2- Kur'an'ın Tanımı:

a) "İniş" (Nüzül) Döneminde:

aa) "Kur'an"ın İnişi: Bilinegelen odur ki, Kur'an, "23 yılda parça parça inmiştir". (Bkz. Muhtasaru İbn Kesir, 3/659; F. Râzi, 5/84, 24/79; Hâzin. 4/275; Kurtubi. 19/130.)

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً
وَاحِدَةً ۚ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ ۖ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾

Anlamı:

(Diyânet'in)

İnkâr edenler: "Kur'an ona *bir defada* indirilmeliydi" derler. Oysa Biz onu böylece senin kalbine yerleştirmek için *azar azar indirir* ve onu ağır ağır okuruz. (Furkan Suresi, ayet: 32.)

Açıklama:

Çevirideki "azar azar indirir ve"nin ayette karşılığı yoktur, yorumdur.

"Kâfirler"in burada ileri sürdüklerine, Fahruddin Râzi, bu ayetin yorumunda sekiz cevap sıralıyor:

-Kur'an, parça parça değil de, birden ve bir bütün olarak indirilmiş olsaydı, Peygamber okur-yazar olmadığı için vahiyleri almakta ve "zaptetmekte", yanlışa, yanılgıya düşebilirdi. Tevrat bir bütün olarak indirilmiştir, çünkü Musâ Peygamber okur yazardı.

-Bir kitap bir bütün olarak indirilip ortaya konulduğunda bu kitaba sahip olan kimse, o kitapta olanların yazılı olduğuna güvenir, nasıl olsa yazılıdır diye düşünüp ezberleme işini savsaklıyabilir. Tanrı Kur'an'ı, parça parça indirdi ki, yeterince ve gereğince tam olarak ezberlenebilsin.

-Tanrı Kur'an'ı birden ve bir bütün olarak indirmiş olsaydı, halka yönelen Şeriat Yasaları birden inip yüklenmiş olurdu ki, bu da halka ağır gelirdi.

-Parça parça indirilmiş olması, Kur'an'ın "mucize" olduğunu daha iyi gösterir. Çünkü Kur'an'ın, "benzerini yapamazsınız. Tanrı'dan olmadığını ileri sürüyorsanız, haydi siz de bir benzerini yapın!" diye bir "meydan okuması" (tehaddi) vardır. Parçalarınınbenzerini yapmak, bütününün benzerini yapmaktan kolaydır. Parça parça inerken benzerini yapamamış olmaları, bütününün benzerini hiç yapamıyacaklarını göstermiştir. Ve bu, Kur'an'ın inişi sırasında da kanıtlanmıştır.

-Kur'an ayetleri, sorular ve olaylar üzerine iniyordu. Bu, "basiret"in (bilincin) ortmasını sağlıyordu. Ayrıca, Kur'an'daki söz ustalığına, edebi mucizeliğe bir de gelecekten haber vermeler biçimindeki mucize ekleniyordu parça parça gelişlerle.

-Tanrı'yla Pergamberler arasındaki "elçilik" (sefaret) vahiy meleği (Cebrâil) için çok büyük bir makamdır. Eğer Kur'an Muhammed'e bir indirilişle bütün olarak indirilmiş olsaydı, Cebrâil'in elçiliği ortadan kalkmış olurdu. Cebrâil bu makamdan yoksun kalırdı. Parça parça indirilince, Cebrâil de bu makamı elde etmiş ve korumuş oldu.

F. Râzi, Kur'an'ın neden "bir bütün olarak" değil de, "parça parça ve zaman içinde indirildiği"ni işte böyle - kâfirlere cevap olarak - anlatıyor. (Bkz. F. Râzi, 24/79.)

Kur'an'ın İnişi Nasıl Olmuştur,
Peygambere İniş Ne Zaman Başlamıştır?

Hadis: "-İbrâhim'in suhufu (Tanrı'sal bildirileri içeren sahifeleri). Ramazan ayının ilk gecesinde, Tevrat bu ayın altısında, İncil, on üçünde, *Kur'an'sa yirmi dördünde* inmiştir (inmeye başlamıştır)." (Bkz. Ahmed İbn Hanbel, el Müsned, 4/107; Taberi, tefsir, 2/84; F. 5/84.)

Ayetler, Peygamberin ölümüne değin indiğine, Pergamber 632 de öldüğüne ve Kur'an'ın inişinin 23 yılda olduğu yolundaki görüş benimsendiğine göre, ilk ayetin 609 ya da 610 da inmiş olması gerekir. Bir başka açıdan şöyle düşünülebilir: Peygambere Peygamberlik 40 yaşında geldiğine, doğum tarihi 571 olduğuna göre ilk "vahy"in 611 de geldiğini kabul etmek gerekir. Bu durumda Kur'an'ın inişinin tamamlanması da 21 yılda olmuş oluyor. "Kur'an'ın inişi 20 yıl içinde olmuştur" diyen de vardır. (Bkz. Taberi, tefsir, 2/85.) Buna karşılık, "Kur'an 25 yıl içinde inmiştir" diyen de var. Yani kimine göre 20 yılda, kimine göre 23 yılda, kimine göreyse 25 yılda "tamamlanmıştır" Kur'an'ın inişi. (Bkz. C. Süyûtî, / El İtkân Fi Ulûmi'l-Kur'an, 1/53; krş. Zerkeşi, El Burhân, 1957, Kahire, 1/232.)

"İlk ayet"in hangi ayet, "ilk sure"nin de hangi sure olduğu tartışmalıdır. Kimine göre "ilk ayet", Alak Suresinin ilk ayetidir ("ikra bismi rabbike'llezi Halak=Yaratan Tanrı'nın adıyla oku!), "ilksure" de, Alak Suresidir. Kimine göre "ilk ayet" Alak Suresinin ilk ayetiyse de "ilk Sure", Müddessir Suresidir. Kimine göre, "ilk sure", Fatiha Suresidir, kimine göre "ilk âyet", Bismillahirrahmanirrahim'dir. Ama genellikle ve çoğunlukla benimsenen görüş, birinci görüştür. (Bkz. C. Süyûtî, el İtkân, 1/32-33.)

"İlk vahy"e ilişkin olarak bkz. Vahy.

Yine benimsenen görşüe göre - ki hadisler de bunu anlatır - "Kur'an, ilkin toptan Kadir gecesinde ve BİRİNCİ KAT GÖĞE inmiştir". sonra Peygambere, parça parça inmeye başlamıştır oradan. (Bkz. Süyûtî, el İtkân, 1/53; Zerkeşi, nel Burhan, 1/228; Taberi, 2/84 ve öt.; F. Râzî, 5/85.)

ab) Kur'an'ın, Vahitlerin Sürdüğü Sıra, ıki Tanımı: Yukarıdaki açıklamalar ışığı altında, Kur'an'ın, vahiylerin sürdüğü dönemdeki tanımı

şöyle yapılabilir:

-Kur'an: İslam Peygamberine, Cebrâil'in Tanrı'dan alıp okuduğu, Peygamberin de insanlara iletmek üzere yazdırdığı, okuttuğu "vahy"lerdir.

Kur'an denince bu anlaşılıyordu Peygamber döneminde. Bu "kitab"la, "furkan"la, "hüdâ"yla, "nur"la.. da dile getiriliyordu.

Yani "Kur'an", "vahyler inerken", bugünkü gibi "iki kapak arasında bir kitap" biçiminde görülüp tanımlanmıyordu. İki şey için de Kur'an deniyordu:

-Parça parça gelen her bir vahy.

-Vahylerin bütünü.

b) Kur'an'ın Pergamberden Sonraki Dönemlerdeki Tanımı:

İleride de görüleceği gibi, Kur'an, Peygamberden sonraki dönemde "iki kapak arasında (beyne't-deffeteyn) bir kitap" durumuna getirilmiştir. Ayetler derlenip biraraya konularak... Bu nedenle, Peygamberden sonraki dönemlerde Kur'an ele alınıp tanımlanırken bu gelişme de gözönünde tutulur çoğu kez. Fahruddin Râzî'nin yaptığı tanım gibi şöyle tanımlanır:

- "Kur'an: Tanrı'nın sözlerinden, iki kapak arasında olanının adı. (F. Râzî, 5/86.) F. Râzî, "Kur'an"ı şöyle de tanımlıyor:

- "Kur'an : Muhammed Peygambere bir def'ada indirilen." (Bkz. F. Râzî, 5/84.)

"Kur'an"ın İslam Hukuk ve "Kelam"ındaki Tanımı:

Sadru'ş-Şeria (ölm. M. 1346.) "Tenkihu'l-Usûl", sonra buna bir açıklama ("şerh") olarak yazdığı "E't-Tavdih, Fi Ğavamizi't-tenkih" adlı kitaplarının başlarında "Kitab"ı, yani "Kur'an"ı şöyle tanımlıyor:

-"KİTAB=KUR'AN: 'Mushaf'ların iki kapakları arasında, bize tevatür yoluyla aktarılagelen."

Bu tanımla, "öteki göksel (semâvi) kitapların, ayrıca kudsi ve nebevi hadislerin, ayrıca üzerinde birleşilmeyen, tek tek yollarla gelen ('şaz') okunuş biçimlerinin" tümünün, Kur'an'ın tanımı dışında bırakıldığını (böylece sağlıklı bir tanım yapıldığını) yazıyor. Ne var ki İbnü'l-Hâcib'in bu tanıma: "-Bu tanımda bir kısır döngü (devir) var.

Çünkü 'mushaf'ların iki kapağı arasında bize aktarılagelen' dendiğinde: 'Peki Mushaf nedir?' diye bir soru sorulsa, 'Kur'an'ı içine alan kitap' diyerek karşılık vermekten başka bir yol bulunmadığını" ileri sürerek karşı çıktığını, oysa "Mushaf" denince herkesin bununla neyin anlatıldığını kolaylıkla anlıyabileceğini, dolayısiyle "kısır döngü"nün sözkonusu olmadığı-ını açıklıyor. Sonra da diyor ki: "- Bu, tanımlardan yalnızca biridir". ("Tevâtür": Bir konuyu, yalan üzerinde birleşmelerini aklın kabul edemiyeceği bir topluluk tarafından aktarılması.)

Saduddin Tef tâzânî (ölm. M. 1390) Sedru'ş-Şerfa'nın kitaplarını notlarla açıklamak için yazdığı ve "Telvih" adını verdiği kitabında, yukarıdaki tanımı ele alıyor, inceliyor. Bu arada: "Usûlcüler, gerek Kitab, gerek Kur'an deyince ikisini de, hem 'BÜTÜN', hem de 'PARÇALAR' için kullanıyorlar. Çünkü usûlcülerin üzerinde durdukları şey, 'hükme kanıt niteliği taşıyan' şeylerdir. Bunlarsa tek tek âyetlerdir, bütün değil. İşte bu nedenle ikisinden söz ettiklerinde, bütünle parçaların üzerinde birleşecekleri ortak noktaları bulup tanımda yer verme gereğini duyarlar. 'Mucize' olmak, Peygambere indirilmiş olmak, mushaflarda yazılmış olarak aktarılagelmek.. gibi. Kimi usûlcu, bu ortak niteliklerin tümüne yer verir tanımda. İyice açıklık, konuya aydınlık getirmek için.. Kimi, yalnızca 'Peygambere indirilmiş olma' ile 'mucize olma'yı alıyor, öteki ortak niteliklere tanımda yer vermiyor. Çünkü 'Mushaflarda yazılı olma, aktarıla gelmek', 'Kur'an' olmanın vazgeçilmeyecek gereklerinden değildir. Neden ki, Kur'an, bunlarsız da vardı Peygamber döneminde. Kimileriyse, 'Mushaflarda yazılı olma'yı, 'Peygambere indirilmiş olma'yı, '(tevâtür yoluyla) aktarıla gelmiş olma'yı alıyorlar, tanıma koyuyorlar; ötekileri koymuyorlar. Çünkü amaç, vahy dönemine tanık olmamış, Peygamber zamanında yaşamamış olanlara Kur'an'ın ne olduğunu anlatmaktır. Onlar da 'Musshaflarda yazılı olarak aktarıla gelmiş olma' ile Kur'an'a ulaşıp kavramış olabilirler. (...) 'Mucize olmak' öyle değil. Kur'an'ın tanımında bu niteliğe yer verilmeyebilir. Çünkü Kur'an'ın her bir parçası değil; yalnızca Suredir, ya da bir sure kadar olanıdır 'mucize' olan. Yazar (Sadru'ş-Şeria) burada tanımı yaparken, yalnızca 'Mushaflarda yazılı olarak tevâtür yoluyla aktarıla gelmiş olma'yı almakla ye-

tinmiştir. Çünkü bu tanımla, Kur'an olmayanların tümü, tanımın dışında kalmıştır. Bu sağlanabilmiştir. Çünkü öteki göksel kitapların, kutsi ve nebevi hadislerin, okunması 'neshedilmiş' (artadan kaldırılmış) ayetlerin hiç biri, (Mushafın iki kapağı arasında tevâtür yoluyla aktarılagelmiş' değildir. Sözkonusu tanım yapıldığı zaman, tanımlananın Kur'an olduğunu çocuklar bile anlar..." diyor. (Bkz. Telvih, s. 49-50.)

Görülüyor ki, Teftazâni'ye göre de yukarıdaki tanım, "Kur'an"ın en uygun tanımıdır.

Molla Husrev (ölm. M. 1480.) de şu tanımı benimsiyor:

- "Kitâb-Kur'an: Bizim Peygamberimize inen, ondan tevatür yoluyla aktarılagelen siz dizisi."

Mirkâtu'l-Vusûl Fi İlmi'l-Usûl adlı kitabının başlarında yer verdiği bu tanıma, "Kur'an, anlamı belirten siz dizisi (nazım)" açıklamasını ekliyor.

"Kur'an, ne yalnızca MAZIM'ın, ne yalnızca MANA'nın, ne MAZIMSIZ KELAM'ın ne de NAZIM ile MANA'nın adıdır." diye de açıklanıyor. "Manaya delâlet eden nazmın adıdır."

Bu arada, büyük uzmanların "Kur'an, nazımla mananın ikisinin birden adıdır" dedikleri, bunu da Ebu Hanife'nin, "-Kur'an namazda farsça olarak okunursa câizdir." demesinden ve "Kur'an yalnızca mana"ymış gibi bir izlenim doğmuş olmasından dolayı söyleme gereği duydukları belirtiliyor. "Mirkâtu'l-Vusûl"dakiler "Mir'atu'l-Usûl"de açıklanıyor. Ayrıca ikisinde anlatılanlar da "haşiye"lerle, yani notlarla açıklanıyor. Örneğin İzmiri'nin "Haşiye"si. Bu haşiyede çok geniş, uzun açıklamalara girişiliyor. (Bkz. İzmiri, Arapça, 1309, İstanbul, c. 1, s. 93. ve öt.)

Kur'an Nedir, Ne Değildir?

"Mir'at" ve "İzmiri"deki açıklamalardan:

-Kur'an, neden yalnızca "nazım" (dizili söz) değildir.

-Çünkü o dizili sözün bir de anlamı vardır. O anlam olmadan "nazm"a "Kur'an" denemez.

-Yalnızca "mânâ"ya "Kur'an" denmez, değil mi?

-Denmez, çünkü, anlamı dile getiren sözler de "Kur'an"ın kapsamı içindedir.

-"Mânâ" bulunsun, bir de "söz" olsun, ama söz "nazım"sız olsun. Böyle olursa buna "Kur'an" denebilir mi?

-Yine hayır! Çünkü, "nazım" da çok önemli. "Nazım", "mucize"lik oluşturuyor. Ya da "mucize"liği tamamlıyor.

-Öyleyse "-Kur'an, nazım ile mananın bütünüdür" diyelim.

-Bu da tam doğru olmaz. Çünkü "Arapça" olan, "Mushaflarda yazılı" olan, "tevatür yoluyla aktarılagelen", "nazım"dır. Ama "manaya delâlet eden (anlamı içeren) nazım".

Bu açıklamalara da "karşı çıkışlar" (itirazlar) var. Onlar da uzun uzun yer alıyor "şerh"lerde, "haşiye"lerde.. (Bkz. İzmiri, 1/105 ve öt.)

Açıklamalarda, Ebu Hanife'nin (Numan İbn Sâbit) (M. 699-767), "namazda Kur'an'ın farsça olarak okunmasını caiz görürken", asıl önem verdiği ögenin "mânâ" (anlam)" olduğunu anlatmak istediği de belirtiliyor. Buna göre, "Kur'an" olmakta "asıl öge", "mânâ"dır, "nazım" değil. (Bkz. İzmiri, 1/106-110.)

Bununla birlikte, Ebu Manife'nin, "namazda Kur'an'ı farsça (ya da başka dilde) okumanın caiz olduğu" yolundaki görüşünden sonradan vazgeçtiği de ileri sürülüyor. (Bkz. İzmiri, 1/109 ve öt.)

Kur'an'dan Ne Kadarına "Kur'an" Denir?

-Tek tek "harf"ler, tek tek "kelime"ler "Kur'an" sayılır mı?

-Bilinen odur ki: "-Hayır!". "Fakih"ler, başlıbaşına bir "âyet" oluşturmadıkça, "bir kelimeye, iki kelimeye, daha çoğuna bile" "Kur'an hükmü"nün verilemiyeceği görüşündedirler. Bu durumda olan kelimeler, "âyet hükmü"nde sayılmadığı için bunlara "abdestsiz de dokunulabileceğine, CÜNÜB olan kimsenin de bunlara dokunabileceğine fetvâ" verilmiştir. Ne var ki, "fakih"lerin bakışıyla, "usûlcü"leri bakışı bir değildir. Usûlcüler, "kanıt" (delil) olma açısından bakarlar. Bir "kelime" de Kur'an'da yer almışsa (hatta hadislerde) "kanıt" olabilir. Bundan dolayıdır ki, Şemsü'l-Eimme e's-Serahsi, "fıkıh" anlında yazdığı kitaplarda bir "fakih" olarak, "fıkıhçı"ların görüşlerine katıldığı halde, "usûl"e ilişkin kitabına gelince,

bu kez bir "usûlcü" olarak, "usûlcü"lerin görüşlerini paylaşmış ve şöyle demiştir: "- bir ayetten az olan ve bir kısa ayet, 'mucize' değildir, ama KUR'AN sayılır. Onunla bir sonuca varılıp bilgi elde edilebilir." Kur'an'da "bir kelime"nin bile başlıbaşına "bir ayet" olduğu yer vardır. İşte "iki yeşil" demek olan "müdhammetân" kelimesi. Rahmân Suresinde, 64. ayettir. Buna da "Kur'an" denir. Kimilerine göre, kimi "harf"ler de öyledir. Örnek Kâf Suresinin birinci ayetindeki "kâf" harfi, Sâd Suresinin birinci ayetindeki "sâd" harfi, Kalem Suresinin birinci ayetindeki "nûn" harfi gibi.. (Bkz. Molla Husrev, Mirkât, Mir'at -. izmiri, 1/8 -90.)

-Kur'an'dan bir şeyin "Kur'an" sayılıp sayılmaması konusunda, "usûlcü"lerle "kelâmcı"lar arasında da görüş ayrılığı var mı?

-Var. Örneğin: "kelâm-ı nefsi", yani Kur'an'dan insanlar bildirilmek üzere Tanrı katında bulunan, "harfsiz, kelimesiz, sessiz" olan, bir başka anlatışla "Kur'an'ın içeriği", kelâmcılara göre "Kur'an'dır, usûlcülere göre değildir. (Bkz. İzmîri, 1/105.)

-"Yedi Kıraet" (el kıraetü's-seb'a) adı verilen, değişik Kur'an okuyuş biçimleri de "Kur'an" sayılır mı?

-Tartışmalıdır. Kimilerine göre, bunlar "tevâtür" basamağında olduğu için "Kur'an" sayılır. Kimileri bunları "Kur'an" sayabilmek için kimi kurallar koyarlar. (Bkz. İzmiri, 1/98-99.)

-"Tilâveti (okunması) mensuh" denen, başka "mushaflar"da yer aldığı halde, "Osman Mushaf"nda yer almıyan "Kur'an parçaları"na "Kur'an" denebilir mi? Örneğin: "İbn Mes'ud'un Mushafı"nda yer aldığı belirtilen "evli erkekle evli kadın zina ederse, ikisine de recm (taşlama cezası) uygulayın. Tanrı'nın bir cezası olarak. Tanrı Güçlü'dür, Hikmetli'dir." anlamındaki ayet. "Kur'an"dan sayılabilir mi?

-Tartışmalıdır. kimilerine göre -ki Molla Husrev de bu görüştedir - Kur'an'dan sayılmaz. Bununla birlikte bu tür parçalarla "amel edilebilir". Dahası, bu tür parçaların hükmüne göre "amel" etmenin "vâcib" olduğu bile savunulmuştur. (Bkz. İzmiri, 1/100-101.)

-Besmele (yani Bismillahirrahmanirrahim) "Kur'an"dan mıdır?

-Mâlikî mezhebine göre, surelerin başındaki "besmele", - tevatür basamağındaki bir aktarmaya dayanmadığı için "Kur'an"dan sa-

yılmaz. Ama Şafii mezhebine ve kimi "usûlcü"lere göre "tevatür" basamağında bulunmak, "Kur'an olmak (Kur'aniyyet)" için şart değildir, onun için "surelerin başında bulunan besmele" de Kur'an'dandır. Hanêfilerin, Melikî mezhebinin görüşünü paylaştıkları bilinir. Oysa doğru olan, Hanefilerin son çağ dinbilirlerinin ("müteahhirîn"), Şafiilerin görüşlerini tuttuklarıdır. (Bkz. İzmîrî, 1/97, 101.)

Öteki "usûlü'l-fıkh" kitaplarında da aşağı yukarı yukarıdaki tanım ve açıklamalar bulunur. (Örneğin bkz. Şerhu Menâr Li İbn Melek, Arapça, 1308, İstanbul, s. 7 ve öt.)

Ebu Hanife (el İmamu'l, A'zam), "El Fıkhu'l-Ekber" adlı kelâm kitabında şöyle diyor:

-Kur'an, mushaflarda yazılı, kalplerde saklı, dillerde okunagelmekte Peygambere indirilmiş bulunmaktadır."

"Fıkhu'l-Ekber"in "şerh"ini (açıklamasını) yapan Ali el Kârî, "Kur'an" denirken burada, "nefsî kelâm"ın anlatıldığını, ancak, bu "kelâm"ı, insanların "yazarken", "harflere, biçimlere" döktükleri ve böylece okunmasının, aktarılmasının, taşınmasının sağlandığını belirtiyor. (Bkz. ali el Kârî, Fıkhu'l-Ekber ve Şerhuhu, İstanbul, 1323, s. 22.)

B- KUR'AN İÇİN SEÇİLEN AD VE ÖTEKİ ADLARI:

"Kur'an"a, ayetlerde "Kur'an" deniyor. Ama "Kitab", "Furkan", "Zikr"... de deniyor.

Ancak, "Kur'an" için, bir de Ebubekir döneminde, "Kur'an"ın derlenip "iki kapak" durumuna getirilmesinden sonra seçildiği kaynaklarda belirtilen bir ad var: "Mushaf".

1- "Mushaf":

Ebubekir dönemi. Ayetleri derleme ve küçük-büyük bölümleriyle birarada yazma işi bitirilmiş; Kur'an, "iki kapağı olan bir kitap" durumuna getirilmişti. Daha önce bu nitelikte bir kitapları olmayan müslümanların da bir kitapları vardı artık. Şimdi bir ad bulunmalıydı.

Kaynakların belirttiğine göre *Ebubekir çağrıda bulundu:*

- "Bu Kitaba bir A D bulun!"

Öneriler:

-"İNCİL diyelim!"

Hoş karşılanmadı bu öneri.

-"SİFR densin!"

Yahudilerin kutsal kitaplarına böyle dendiği için bu ad da sevimli bulunmadı.

Çok önemli kişi olan İbn Mes'ud bir öneri getirdi:

-"Habeş'te (Habeşistan'da) bir kitap gördüm; MUSHAF diyorlardı. Ad, bu olsun!"

Beğenildi ve bu ad konuldu. Ebubekir döneminde ilk kez resmi olarak yazılıp meydana getirilmiş olan Kur'an'a "MUSHAF" adı konmuştu. (Bkz. Süyûti, İtkân, 1/69.)

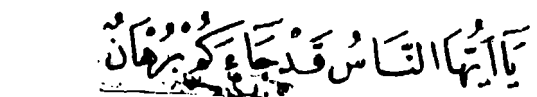
Ebubekir dönemindeki resmi Kur'an derleyip yazma işleri ileride anlatılacak.

2- Kur'an'ın Öteki Adları (Nitelikleri):

Kur'an yorumcuları ve İslâm din bilirleri, Kur'an'ın, ayetlerde "birçok adlar"ı bulunduğu belirtirler. Celâluddin Süyûtî, "Kur'an'ın Kur'an'da 55 adı bulunduğunu" yazar. (Bkz. Süyûtî, İtkân, 1/67-68.) Fahruddin Râzî'yse bu adların 30'una yer verir büyük tefsirinde. (Bkz. F. Râzî, 2/14-18.) Taberi sayıyı iyice azaltmakta: 4 ad: Kur'an, Furkan, Kitab, Zikr. (Bkz. Camiu'l-Beyân, 1/32.) Dr. Subhi e's-Sâlih, daha önce de belirtildiği gibi iki adın altını çizmekte: *Kitab* ve *Kur'an.* (Bkz. Mebahis Fi Ulûmi'l-Kur'an, s. 17.) Osman Keskioğlu da "Mushaf-ı Şerif'in Kur'an'da, Kur'an adının dışında başka adları da bulunduğu"nu belirttikten sonra bunlardan 6'sını sıralamakta: *Kitab, Furkan, Zikr, Hüdâ, Nûr, Hakîm.* (Bkz. Keskioğlu, Kur'an Tarihi, Nebioğlu Yayınevi, s. 97 ve öt.) Keskioğlu sonra bir kaç ada daha yer verir. (Bkz. Aynı Kitap. s. 100.)

Öteki adlarda şöyle sıralanabilir:

"TENZİL", "HADİS", "MEVIZA", HÜKM", "HİKMET", "MUHKEM", "ŞİFA", "RAHMET", "RUH", "KASAS", "BEYÂN", "BESÓİR", "FASL", "E'S-SIRATU'L-MUSTAKİM". Bu adlar için kendi maddelerine bkz. İşte "BURHAN" (Nur ile birlikte):

Anlamı:

Ey insanlar! Tanrı'nızdan size *"Burhan"* (açık kanıt) geldi. Size apaçık bir "NUR" (ışık) indirdik. (Nisâ Suresi, ayet: 174.)

Burada "burhan" ve "nûr" sözcükleriyle nitelenen Kur'an'dır.

"HAK"

"KERİM":

Anlamı:

(Diyanet'in)

Doğrusu bu Kitab, sâdece arınmış olanların dokunabileceği, saklı bir kitapta mevcutken âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiş olan *Kur'an-ı Kerim*'dir. (Vâkıa Suresi, ayet: 77-80.)

Açıklama:

Buradaki "Kur'an-ı Kerim" yerine, "kerim olan Kur'an" demek te mümkün. "Kerim", "onurlu", "üstün" anlamında.

"AZİM":

Anlamı:

(Diyânet'in)

And olsun ki sana, dâima tekrarlanan yedi âyetli Fâtiha'yı ve "Kur'an-ı Azim"i verdik. (Hicr Suresi, ayet: 87.)

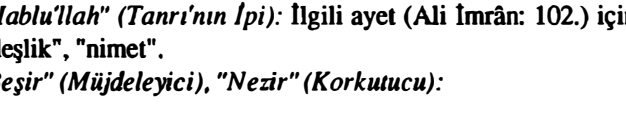
Açıklama:

"Kur'an-ı Azîm" deyimindeki "azîm", büyük demektir. "Büyük Kur'an'ı verdik" diye de çevrilebilir.

Ancak yukarıdaki çeviride yer alan "Fâtiha", ayette yer almamakta. "- Sana ikiliden yediyi verdik..." diye çevrilebilecek sözler, "ye ayetli Fâtiha'yı verdik..." diye çevrilmiş. Bu, bir yorumdur. "İkili" demek olan "mesâni"ye "dâima tekrarlanan" anlamı verilmiş. "Yedi" demek olan "seb"'a da "yedi ayetli Fâtiha" anlamı uygun görülmüş. Ayeti, böyle yorumluyanlar da var gerçekten. Ama bu, yorumlardan yalnızca biri.

"Hablu'llah" (Tanrı'nın İpi): İlgili ayet (Ali İmrân: 102.) için bkz. "Kardeşlik", "nimet".

"Beşir" (Müjdeleyici), "Nezir" (Korkutucu):

Anlamı:

Hâ-Mîm. Bu, Rahman ve Rahîm olan Tanrı katında indirilmedir. Bir kitaptır ki, ayetleri, bilebilecek bir toplum için Arapça Kur'an, *"beşir"* (müjdeleyici) ve *"nezîr"* (korkutucu) olarak ayrıntılı biçimde sergilenmiştir. Ama onların çoğu yüz çevirmiştir. Onlar, işitmezler. (Fussilet Suresi, ayet: 1-4.)

"Mubarek", "Beyyine" (Belge):

Anlamı:

Bu indirdiğimiz kitap (Kur'an), *"mubârek"*tir. (Kutsaldır). Öyleyse uyun ona. Ve Korkun! Umulur ki size acınır. "- Bizden önce yalnızca 'iki taife'ye (Yahudilere ve Hristiyanlara) kitap indirildi. Bizse onların okuyup öğreniyor olduklarından bilgilenmiş değildik!" demiyesiniz diye ya da: "- Bize kitap indirilseydi biz onlardan daha iyi biçimde doğru yolu tutardık!" dersiniz diye size indirdik kitabı. Öyleyse size, Tanrı'nızdan bir "BEYYİNE" (belge), yol gösterici ve "rahmet" gelmiştir. Bu durumda Tanrı'nın ayetlerini yalanlayandan, onlardan yüzçevirenden daha haksız kim olabilir? Ayetlerimizden yüzçevirenleri, bu yüzçevirmelerinden dolayı kötü bir ceza ile cezalandıracağız. (En'am Suresi, ayet: 155-157.)

Açıklama:

Diyânet'in resmi çevirisinde, bu ayetlere oldukça yanlış anlam ve-

rildiği görülüyor. Ayette anlatılanları alt üst edecek nitelikte yanlışlar olduğu söylenebilir.

Kur'an'ın ayetlerdeki "adları", ya da "nitelikleri", bu kadar da değil. Daha başkaları da var. Sunulan ayetlerde yer almaktalar.

Ne var ki, bunların tümü "özel ad" değil. Bunlar birer "niteleme". Özel ad olarak, daha önce belirtildiği gibi, kimilerine (örneğin İmam Şâfii'ye) göre, yalnızca "Kur'an"; kimilerine göre ("usûlcüler" de bu görüşte) "Kur'an"la birlikte "Kitab" adı bulunmakta. "Mushaf" da özel ad niteliğni almıştır. Belki de Ebubekir döneminde özel ad olarak seçildiği için.. Birçok yerde ve ülkemizde, "Mushaf üzerine yemin" edildiği ve "Mushaf" denirken de yalnızca "Kur'an"ın amaçlandığı bilinmekte. "Kur'an-ı Kerim" de denmekte. Doğu illerimizde sıkça söylenen ad, "Kur'an", "Mushaf" yanında "Kur'an-ı Azîm"dir. Ayrıca L-3-b'ye bkz.

C- "KUR'AN"IN "TANRI SÖZÜ" OLUŞU VE KANITI:

Sunulan ayetlerde görüleceği gibi Kur'an'ın "Tanrı sözü" olduğu işlenmekte ve kanıtlar gösterilmekte.

1- "Kur'an, Tanrı Katından Gelmiştir":

وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى الْقُرْآنَ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ۝٦

Anlamı:

(Diyânet'in)

Ey Muhammed! Şüphesiz, Kur'an'ı, Hakîm ve Alîm olan Allah katından almaktasın. (Neml Suresi, ayet: 6.)

Açıklama:

Kur'an'ın, "Hikmetli" ve "Alim" yani "Bilgili" olanın (Tanrı'nın) katından alındığının bildiriliyor oluşunu, Kur'an yorumcuları, bu ayetten sonra anlatılanların, "hikmet" ve "bilgi" işi olduğuna bağlarlar. Bu ayetten sonra "Musâ'nın kıssası" anlatılmakta. Zemahşeri şöyle diyor: "- Bu ayette, bundan sonra gelecek kıssalara, kıssalardaki güzel hik-

metlere, ince-derin bilgilere ilgileri yönelten bir açıklama, belirleme ve ilgi çekme vardır." (Bkz. Keşşâf, 3/275.) Fahruddin Râzi de bu görüşte olduğunu belirtir. (Bkz. F. Râzi, 24/180-181.)

Yani, "Kur'an" Tanrı katından gelmiş olmasaydı, Kur'an'da bu tür kıssalar yer almazdı. Bunlar bilinemezdi ki yer alsın. Bunları Bilen, yani Tanrı, Peygambere bildirmekte.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا ﴿٢٣﴾

Anlamı:

(Ey Muhammed!) Kuşku yok ki Kur'an'ı sana biz indirdik. Bir indirişle... (İnsan Suresi, ayet: 23.)

Andolsun ki (Kur'an), dünyaların efendisinin (âlemlerin Rabbinin) indirmesidir. (Şuara Suresi, ayet: 192.)

وَإِنَّهُ لَتَنزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾

الٓمٓ ﴿١﴾ تَنزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۚ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَاهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣﴾

Anlamı:

(Diyânet'in)

Elif, Lâm, Mim. Şüphe götürmeyen Kitab (Kur'an), alemlerin Rabbinin indirdiğidir. "- Onu Peygamberin kendisi uydurdu" diyorlar öyle mi? Hayır; ey Mahammed! O, senden önce peygamber gönderilmemiş olan bir milleti uyarman için sana Rabbinden gelen bir gerçektir. Belki artık doğru yolu bulurlar. (Secde Suresi, ayet: 1-3.)

Anlamı:

Dünyaların efendisinin (âlemlerin Rabbinin) indirmesidir.

Bu ayet, Vâkıa Suresinin 80. ve Hakke Suresinin 43. ayetidir.

Anlamı:

"Kitab"ın (Kur'an'ın) indirilmesi, güçlü ve hikmetli Tanrı katındandır.

Bu ayet de, Zümer Suresinin 1., Câziye Suresinin 2. ve Ahkâf Suresinin 2. ayetidir.

Anlamı:

Hâ, Mim. "Kitab"ın indirilmesi, güçlü ve bilgili Tanrı katındandır. (Mü'nin Suresi. ayet: 1-2.)

Anlamı:

Hâ, Mim. (Kur'an) Rahman ve Rahim olan (Tanrı) katından indirilmedir. (Fussilet Suresi, ayet: 1-2.)

2- Kur'an'ın Tanrı Katından Gelmiş Olmasının Kanıtları:

a) "Benzerini Kimse Yapamaz":

قُل لَّئِنِ
اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْآنِ
لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾

Anlamı:

(Diyânet'in)

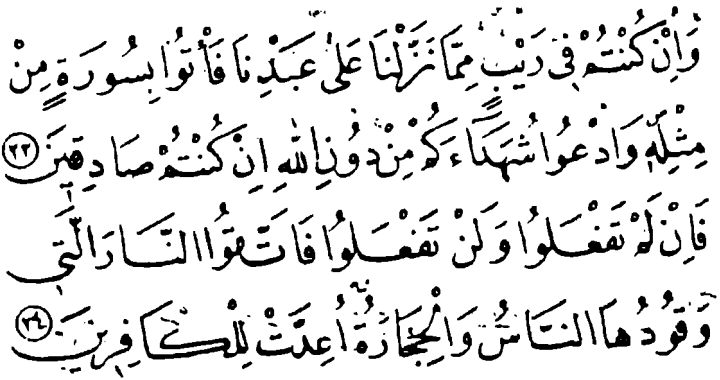
De ki: "- insanlar ve cinler, birbirine yardımcı olarak, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak için biraraya gelseler, and olsun ki, yine de benzerini ortaya koyamazlar." (İsrâ Suresi, ayet: 88.)

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا لَوْلَا
أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَىٰ ۚ أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ مِن قَبْلُ ۖ
قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلٍّ كَافِرُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ فَأْتُوا
بِكِتَابٍ مِّنْ عِندِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَّبِعْهُ إِن كُنتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٤٩﴾ فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ
أَهْوَاءَهُمْ ۚ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى
مِّنَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

Ne zaman ki katımızdan onlara hak (gerçek, yani Kur'an) geldi. Mûsâ'ya verilenlerin benzeri (benzer mucizeler) ona da verimli değil miydi?" der oldular. Daha önce Mûsâ'ya verilen de yok saymamışlar mıydı? "Birbirine yardımcı iki büyü (Tevrat ve Kur'an) (ya da iki büyücü, yani Mûsâ ve Hârûn)" dediler. "- Hiçbirine inanmıyoruz!" diye de söyleddiler. De ki: "- Tanrı katından, *bu ikisinden (Tevrat'tan ve Kur'an'dan) daha doğru bir kitap getirin de ben de ona uyayım.* Eğer doğru söyleyenlerseniz." Eğer sana karşılık vermezlerse, bil ki onlar yalnızca kendi eğilimlerine uymaktalar. Tanrı'dan bir kılavuz olmaksızın yalnızca kendi eğilimine (hevâsına) uyandan daha sapkın kim olabilir? Kuşku yok ki Tanrı haksız toplumu, doğru yola iletmez. (Kasas Suresi, ayet: 48-50.)

Açıklama:

Ayraç içinde gösterilenler, Kur'an yorumlarındaki yorumlara göredir. 49. ayetten öyle anlaşılıyor ki, Kur'an gibi. Tevrat'ın da "benzer"inin getirilemiyeceği bildiriliyor. Taberi ve Beyzavi gibi ünlü Kuran yorumcuları, "- Bu ikisinden daha doğru kitabı Tanrı katından getirin de ben de ona uyayım!" denirken; "bu ikisinden"le "Tevrat"ın ve "Kur'an"ın anlatılmak istendiğini belirtmekteler. Taberi, kimlerin bu görüşü paylaştıklarını da aktarıyor tefsirinde. Bkz. "Tevrat".

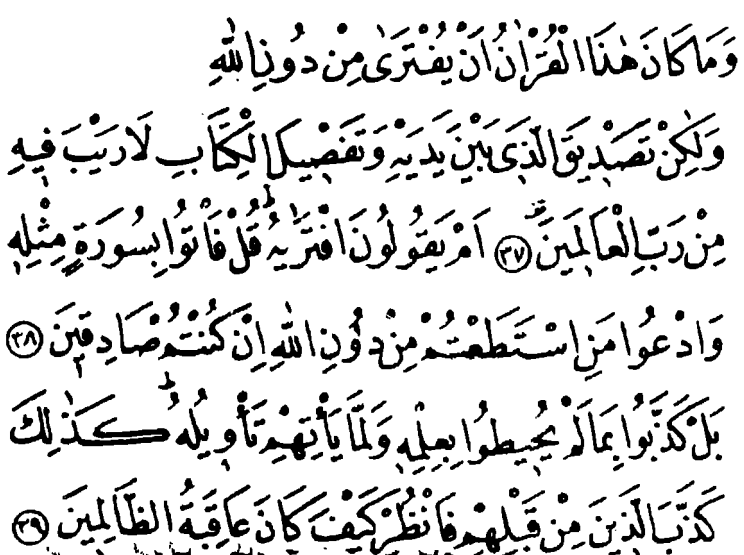

وَإِنْ كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّن
مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾
فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَن تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

Anlamı:

Eğer kulumuza (Muhammed'e) *indirdiğimiz (Kur'an) konusunda kuşkudaysanız; haydi benzeri bir sure de siz getirin.* Tanrı'nın dışındaki tanıklarınızı da çağırın. (Yapın bunu) eğer doğru söyleyenlerseniz! Eğer yapamazsanız ki, hiçbir zaman yapamıyacaksınız - o zaman, yakıtı insanlarla taşlar olan ateşten korkun. O, inanmazlar için hazırlanmıştır. (Bakara Suresi, ayet: 23-24.)

Açıklama:

"Benzeri" denirken anlatılmak istene konusunda, Kur'an yorumlarında değişik yorumlar yer alıyor. Ama genellikle kabul edilen şu: "Benzeri" denirken, "Kur'an'dakinin benzeri" demek isteniyor.

وَمَا كَانَ هَٰذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَلَٰكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ
مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ
وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾
بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ ۚ كَذَٰلِكَ
كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾

Anlamı:

(Diyanet'in)

Bu kur'an, Allah'tan başkası tarafından uydurulmuş değildir. Ancak kendinden öncekini doğrular ve O Kitab'ı açıklar. Alemlerin

Rabbinden geldiğine şüphe yoktur. Ey Muhammed! Senin için: "- *Onu uydurdu!" diyorlar, öyle mi? De ki: "- Onun sûrelerine benzer bir sûre meydana getirin, iddiânızda samîmî iseniz, Allah'tan başka çağırabileceklerinizi de çağırın!"* Onlar, bilgileriyle kavrıyamadıkları ve henüz yorumu da kendilerine bildirilmemiş olan şeyi yalanladılar. Onlardan öncekiler de böylece yalanlamışlardı. Zâlimlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak. (Yûnus Suresi, ayet: 37-39.)

Açıklama:

İnanmayanlarca anlaşılmadığı, onun için de yalanlandığı bildirilen şeyin ne olduğuna ilişkin Kur'an yorumcuları değişik görüşler ileri sürmekteler: Fahruddin Râzi'ye göre, sözkonusu olan, Kur'an'daki "kıssa"lardır. İnanmazlar bunları anlamadıkları için, bunları göstererek "- eskilerin masalları" demekteler. Oysa bunlarla öğüt verilmek istenmekte. Bir de Kur'an'daki kesik harfler. Bunların da anlamları belirtilmediği için inanmazlarca eleştiri konusu yapılmakta. Râzi, inanmazlarca anlaşılmayan ve onun için de eleştiri konusu yapılan başka şeyleri de sıralamakta tefsirinde. Kısacası: Anlaşılmayanlarda bile derin anlamlar ve hikmetler bulunduğu bilinmeli ve ona göre inanılmalı, demek istenmekte.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ
وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾
فَإِلَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَن لَّا إِلَٰهَ
إِلَّا هُوَ ۖ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٤﴾

Anlamı:

Yoksa: "- Onu uydurdu!" mu diyorlar? De ki: *"Öyleyse onunkinden benzer on sure de siz yapıp ortaya getirin. Uydurma on sure!* Tanrı'nın dışından çağırabileceğiniz kimseleri de çağırın. (Yapın bunu) eğer doğru söyleyenlerseniz. Size eğer karşılık vermezlerse bilin ki, *o (Kur'an), yalnızca Tanrı'nın bilgisiyle indirilmiştir. Ve başka Tanrı yok, yalnızca O var. Şimdi müslüman oldunuz mu?* (Hûd Suresi, ayet 13-14.)

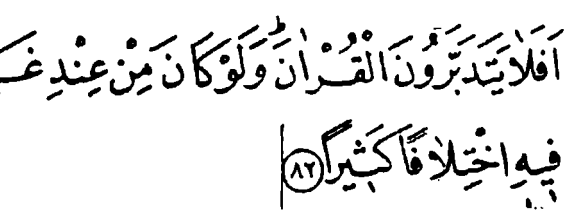
Açıklama:

"- İnanmıyorsanız siz de benzerini yapın!" diyen yukarıdaki "MEYDAN OKUMALAR", İslâm kelâmında çok önemlidir. Bu anlamdaki "meydan okuma"ya "tahaddi" denmekte. "- Kur'an, '-buyurun bir benzerini de siz yapın!' dediği halde, hiç kimse değil Kur'an'ın tümünün; on suresinin, dahası bir suresinin bile benzerini yapıp meydana getirememiştir. Bu, Kur'an'ın bir mucize niteliğini taşıdığını ve gerçekten de Tanrı sözü olduğunu kanıtlamaktadır." diye savunulmakta. Meydan okumanın aşamalarındaki sıra, Kur'an'da belirtilmemekte. Bu aşamaların sırasına ilişkin sağlam hadisler de bulunmamakta. Ancak, Râzi'nin de içinde yer aldığı Kur'an yorumcularının savunduklarına göre aşamaların sırası şöyle: *Birinci aşama:* Kur'an'ın, bütününün benzerinin yapılması isteniyor. *İkinci aşama:* On suresinin benzerinin yapılması isteniyor. *Üçüncüsü aşama:* Yalnızca bir suresinin benzerinin yapılması isteniyor.

Benzerinin yapılması istenen "sure", büyüklerden mi olacak, küçükler de olabilecek mi? Bu konuda, yorumcular arasında görüş birliği bulunmamakta. Râzi, "küçük surelerin benzerinin yapılabileceğini, ama kimsenin yapıp meydana getirmediğini, o nedenle de mucize sayılması gerektiğini" yazmakta.

Meydan okuma karşısında, Kur'an'ın kimi surelerinin benzerlerini yapmaya girişenler bulunmamış değil. Tarihte, kimileri, kimi sureye, benzer diye yapıp ileri sürmüştür. Bunlar bilinmekte; Ancak, bunlar; İslam dünyasında, "benzer" olarak kabul edilmemekte. Gerek biçim ve gerek anlam olarak, Kur'an'dakinin derecesine ulaşamadığı yazılıp anlatılmakta.

b) "Kur'an, Tanrı'dan Başkasının Olsaydı, Onda Çelişkiler Bulunurdu":

Anlamı:
(Diyânet'in)
Kur'an'ı durup düşünmüyorlar mı? Eğer o, Allah'tan başkasından gelseydi, onda çok aykırılıklar bulunurdu. (Nisâ Suresi, ayet: 82.)

Açıklama:
Kur'an'da kimi anlatımlar, kimi anlatımlarla çelişik gibi: Örneğin: Kıyamet Suresinin 22. ve 23. ayetlerinde: "- Kimi yüzler o gün (Kıyamet günü) parlaktır (sevinçle). *Tanrı'sına bakmaktadır."* denmekte. Oysa En'an Suresinin 103. ayetinde; "- gözler O'nu görmez!" diye açıklanmakta. Hicr Suresinin 92. ayetinde: "- Andolsun ki onların tümüne yaptıklarını soracağız!" denmekte. Oysa Kasas Suresinin 78. ayetinde "suçluların günahları kendilerine sorulmuyacak" diye açıklanmakta. Rahman Suresinin 39. ayetinin anlamı da şöyledir: "- O gün, insana da, cine de günâhı sorulmayacak!". Kasas Suresinin 56. ayetinin anlamı şudur: "- (Ey Muhammed!) *Sen, istediğini hidayete eriştiremezsin.* Ama Tanrı dilediğini hidayete eriştirir. O, hidâyete erişecekleri daha iyi bilir." Şûrâ: süresiin 52. ayetinin anlamı ise şöyledir: "- (Ey Muhammed!) Andolsunki sen, *doğru yola hidâyet edersin"* Kimi ayetlerde (örnek olarak Bkz. En'am: 92. Şûrâ 7) "Kur'an'la, Mekke ve Çevresinin uyarılmasının amaçlandığı" anlatılmakta, kimi ayetlerdeyse tüm insanlığa seslenilmekte. Bunları ve benzerlerini, Kur'an yorumcuları uygun yorumlarla uzlaştırdıkları için gerçekte "çelişki" saymamaktalar. Fahruddin Râzi de, bunları bağdaştırabildiğini ve gerçekte çelişki bulunmadığını yazmakta.

Kur'an'da kimi hükümler, kimi hükümlere aykırıdır. Bu tür hükümler bulunduğu, İslâm hukukçularınca genellikle kabul edilir. Ancak, birbirinin tersi hükümler, "nesh" olayıyla açıklanır. Kimi ayetler ve hükümler, "nâsih"tir. Yani geçerli olan ve öncekinin geçerliğini ortadan kaldıran. Kimi ayetler ve hükümlerse "mensuh"tur. Yani daha sonra gelenle, hükmü geçersiz kılınmıştır. Bunun böyle olduğu, Kur'an'da da açıklanır. Bkz. "Nesh".

c) ***Peygamberin Ümmi (Okumasız-yazmasız) Oluşu ve Kur'an'ın, Gerek Geçmişe Gerekse Geleceğe İlişkin Bilinmeyenler Alanında Bilgiler İçeriyor Bulunması:***

İlgili ayetler için bkz. "Bilgi", "Bilenemez Bilinemezlik", "haber", "gayb", "Muhammed", "vahy".

D- KUR'AN'IN GELDİĞİ KAYNAK VE NASIL GELDİĞİ:

1- Kur'an'ın Geldiği Kaynak:

"Korunmuş Olan Levha" ("El Levhu'l-Mahfuz")

Anlamı:

(Diyânet'in)

Ey Muhammet! Doğrusu sana vahyedilen bu Kitab, Levh-i Mahfuz'da sâbit şanlı bir Kur'an'dır. (Bürûc Suresi, ayet: 21-22.)

Açıklama:

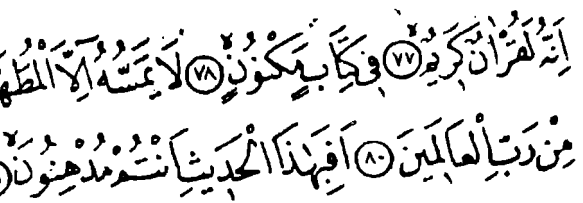
Yorumlarda, buradaki "Kur'an", "okuma" anlamında alınmakta genellikle. Arada bir de "Rabb" sözcüğünün var sayılması gerektiği düşünülmekte, var sayılan Rabb ile "kur'an", tamlama yapılarak ve "mecid" sözcüğü de "Rabb"e nitelik olarak verilerek: "Mecid (yüce) olan Rabbin okuması" diye bir anlam çıkarılmakta. Demek ki "Yüce Rabbin okuması olan Kitab"ın yani K· 'an'ın "mahfûz levha"da bulunduğu ve peygambere de bu kaynaktan eldiği bildiriliyor.

"Mahfuz Levha" ("Levh-i Mahfûz") "Kitab", "Ana Kitab"

("Ümmü'l-Kitâb") diye de geçmekte.

Bu "Levha", bu "Kitab" neresidir?

Ra'd Suresinin 39. ayetinde, "Ana Kitab'ın, yani "Mahfûz Levha'nın ("Levh-i Mahfûz"un), "Tanrı katında" bulunduğu açıklanıyor. Kimi yorumcu ve bu arada Fahruddin Râzi, sözkonusu "Levha"nın "Yedinci Kat göğün üstünde" olduğunu yazar. Bkz. "Levha-Levh-i Mahfuz".

Anlamı:

(Diyânet'in)

Doğrusu bu Kitab, *sadece arınmış olanların dokunabileceği, saklı bir kitapta mevcutken,* alemlerin Rabbi tarafından indirilmiş olan Kur'an-ı Kerim'dir. Siz bu sözü mü hor görüyorsunuz? (Vâkıa Suresi, ayet: 77-81.)

Açıklama:

Ayette, "kerim" (onurlu, yüce, yararlı) olan Kur'an'ın, "yalnızca çok arınmış-temiz olanların dokunabileceği MEKNÛN BİR KİTAB'ta bulunuyorken" indirildiği açıklanıyor. "Mahfûz" gibi, "meknûn" da "saklı" anlamındadır. Demek ki burada da Kur'an'ın kaynağının "Mahfûz Levha" (Levh-i Mahfuz) olduğu bildiriliyor. Ve bildiriliyor ki, bu kaynağa, yalnızca "arınmış-temiz olanlar" dokunabilirler. Bunlar kimlerdir?

Kimileri, "arınmış-temiz olanlar" diye, "melekler"den sözedildiği görüşündeler. Taberi, bu görüşü paylaşanları uzun uzun anlatıp sıralamakta. Faruddin Râzi de bu görüşten yana.

"Arınmış-temiz olanlar"ın melekler olduğunu savunanlar derler ki: "Kur'an'a kaynaklık eden Levha'ya, CİN'lerin de ulaşabileceği düşünülmüştür. Ayette bu düşüncenin doğru olmadığı anlatılıyor. Saklı

ve korunmuş olan Levha'ya yalnızca temiz olanlan, yani melekler dokunabilmektedir. O nedenle kaygılanmaya gerek yok. Cinlerin, o Levha'dan bilgiler alıp büyücülere aktarmaları da mümkün değil.".

Hicr Suresinin 16., 17. ve 18. ayetlerinin anlamı şöyledir:

"- Andolsun ki gökte BURÇLAR yarattık. Donattık onları bakanlar için. Ve onları, tüm taşlanmış şeytanlardan *koruduk. Meğer ki kulak hırsızlığı yapmış olan çıka.* Onun da hemen ardından açıkça ateş saçanı gönderir Tanrı."

"Şeytan"ların, "cin"lerin bu yoldaki çabaları, yani sözkonusu bilgi kaynağından bilgiler çalıp "dostlarına" aktarmaya çabaladıkları başka ayetlerde de anlatılır. Bkz. "Cin", "Şeytan", "büyü-büyücü", "gök", "vahy".

"Gök"lerde belirli yerlere çıkmak için - "taşlanmalara" karşın- olanca güçleriyle çabalayan "cin"lerin, "şeytan"ların, çıkmayı başarabildikleri belirli "dinleme mermezleri"nde ("meâkıu's-sen"), bilgi kaynağından kimi bilgileri almayı da başardıkları ve bunları, "yüzlerce yalan katarak büyücülere, kehanetcilere aktardıkları", sağlam (sahih) kabul edilen hadislerde de anlatılır. Yukarda gösterilen maddelere bkz.

Bununla birlikte, Kur'an'ın kaynağı olan "Levha"ya, yalnızca "temiz olanlar"ın "dokunabilecekleri" açıklandığına göre, bu levhaya, "cin"lerin ve"şeytan"ların "dokunmaları" sözkonusu değildir. Çünkü "cinler ve şeytanlar", birer "arınmış, temiz" sayılmazlar. Bkz. "Levha-Levh-i Mahfuz".

Taberi, "temiz, arınmış olanlar" denirken herhangi bir sınırlama olmadığı için "melekler"in yanında, "peygamberler"in ve günâhtan arınmışların da düşünülmesi gerektiği görüşünü benimsediğini yazıyor.

İslâm fıkhında, bu ayete de dayanılarak, "Kur'an"a da "yalnızca temiz olanların, yani abdestli kişilerin dokunabilecekleri, başkalarının dokunmalarınsa dince yasak olduğu" belirtilmekte.

وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ ﴿٢﴾ فِي رَقٍّ مَّنشُورٍ ﴿٣﴾

Anlamı:

(Diyânit'in)

Ve yayılmış ince deri üzerine satır satır dizilmiş Kitab'a... da and olsun ki... (Tûr Suresi, ayet: 2-3.)

Açıklama:

Burada sözü edilen "Kitab", kimilerine göre "Tevrat"tır, kimilerine göre "Kur'an"dır, kimilerine göreyse "Levh-i Mahfuz"dur. Bkz. "Levha".

2- Kur'an'ın, Kaynağından Nasıl İnip Geldiği:

Bakara Suresinin 185. ayetinde, "Kur'an'ın Ramazan ayında indiği", Duhan Suresinin 3. ayetinde "mubarek bir gecede indiği", Kadir Suresinin 1. ayetinde de "Kadir gecesinde indiği" bildiriliyor. Bunun üzerine, Kur'an yorumlarında da yer alan bir soru soruluyor:

Kur'an ayet ayet, parça parça indiğine ve inişi, yirmi üç yılda tamamlandığına göre, "Ramazan Ayında" ya da "mubarek gecede, kadir gecesinde" inmiş olması ne demektir? İnişi yıllarca süren bir kitap, bir gecede, ya da bir ayda nasıl inmiş olabilir?

Yorumlarda, genellikle şu karşılığın verildiği görülmekte:

"- Kur'an, Levh-i Mahfuz'dan BİRİNCİ KAT GÖĞE (dünya göğüne) inmiştir önce. Toptan inmiştir. Ve bu iniş Ramazan'da, Kadir gecesinde gerçekleşmiştir. Ya da en azından bu gecede inmeye başlamıştır. Peygambere inişiyse, zaman ve olayların gereğine, Tanrı'nın dilemesine göre ayet ayet, parça parça olmuştur. Birinci kat gökten.. İnişin başlaması yine Ramazan ayına, Kadir Gecesine raslamıştır.".

Demek ki yorumlara göre: "İniş", önce "dünya göğü"ne olmuş, sonra Peygambere parça parça gelerek tamamlanmıştır.

İnişin böyle gerçekleştiği, "hadis"lerde yer almakta, Kur'an'daysa bu, belirtilmemekte.

Kur'an'da, kimi ayetlerde Tanrı: "- Biz indirdik!" diyor, kimi ayette de bir aracı ile iletildiği bildiriliyor:

Kur'an'ın İnişinde Aracı Olan Melek: Cebrail:

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَىٰ قَلْبِكَ
بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ
لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ
وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِّلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

Anlamı:

(Diyânet'in)

De ki: "Cebrâil'e düşman olan kimse, Allah'a düşmandır." Çünkü, o, Kur'an'ı, Allah'ın izniyle, kendisinden öncekini tasdik ederek, yol gösterici ve inananlara müjdeci olarak *senin kalbince indirmiştir*. Allah'a, meleklerine, Peygamberlerine, Cebrâil'e ve Mîkâil'e düşman olan kimse, inkâr etmiş olur. Allah, şüphesiz, inkâr edenlerin düşmanıdır. (Bakara Suresi, ayet: 97-98.)

وَإِنَّهُ لَتَنزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ
بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾

Anlamı:

O, andolsun ki, dünyaların efendisinin (âlemlerin Rabbinin) indirmesidir. Onu, senin kalbine, güvenilir ruh (e'r-Ruhu'l-Emîn) indirdi. Korkutanlardan olamın diye.. (Şuara Suresi, ayet: 192-194.)

Açıklama:

Ayette, Kur'an'ın inmesine aracı olan için "Emîn (güvenilir) Rûh" denmekte.

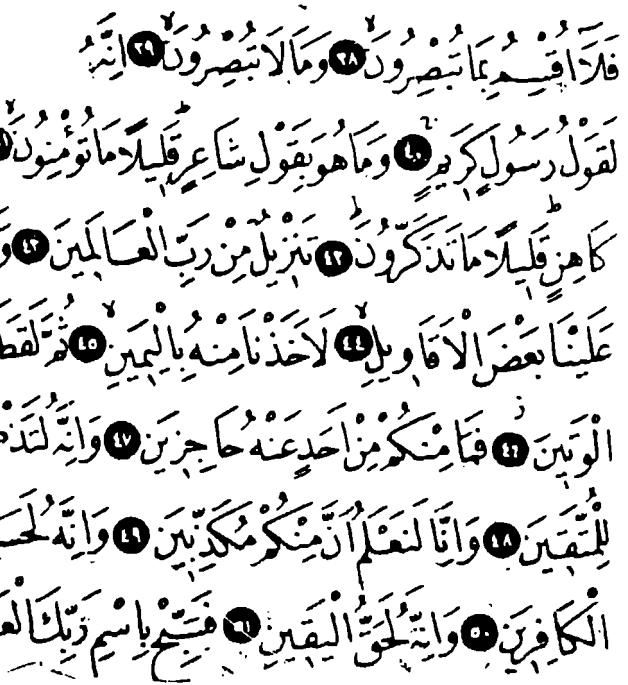
Kur'an yorumlarında ve hadislerde, buradaki "Güvenilir Ruh"un, "Cebrâil" yani "Vahiy meleği" olduğu açıklanıyor. Yorumlarda, neden "RUH" ve neden "GÜVENİLİR" dendiği de anlatılmakta: "Ruh'tan yaratıldığı için. Ya da vücutlara 'hayat' vermesi nedeniyle RUH'ta kurtarıcılık var, ondan. Ya da tümüyle RUH'tan oluşmuştur, onun için Ruh denmiştir.". Râzî, Cebrâil'e neden "Ruh" dendiğinin olasılıklarını böylece yazdıktan sonra, neden "Güvenilir" (Emîn) dendiğini de şöyle açıklamakta: "Çünkü Peygamberlere iletmek üzere yüklendiği şeyi iletme konusunda güvenilir ona."

"Ruh" sözcüğü meleklerle birlikte geçtiğinde de "Cebrâil" diye yorumlanır. Bkz. "Cebrâil", "Rûh", "melek".

Yukarıda sunulan Bakara'nın 97. ayetiyle, Şuara'nın 194. ayetinde, Kur'an'ın, "Peygamberin kalbine indirildiği" bildiriliyor. Neden?

"Kalb", "Kur'an'da son derece önemlidir. Anahtar sözcüklerdendir. "Akl"ın, düşüncenin, "imân"ın yeri olarak KALB gösterilmiştir. Bkz. "Kalb". O nedenle, İslâm din bilirleri, ahlâkçıları, kelâmcıları ve gerek Kur'an, gerek hadis yorumcuları, "imân" gibi aklın yerinin de "kalp" olduğunu savuna-gelmişlerdir. Fahruddin Râzi de bu doğrultudadır. Aklın yerinin "beyin" ("dimağ") olduğunu söyleyenlere karşı, hem ayetleri, hem hadisleri ve hem de "akli delilleri"i sıralıyarak, "aklın yerinin kalp olduğunu" yazmakta. (Bkz. E't-Tefsiru'l-Kebir, c. 24, s. 166-168.) Râzi, Kur'an'ın, "Peygamberin kalbine indirilmesi'ni de bu nedene bağlamakta

Kur'an, "İmânlı akıl"a seslendiği, ikisinin yerinin de "kalb" olduğu için bu merkeze indirilmiştir. "Kalp" kafada değil; göğüstedir, onun için ayetlerde "göğüs"e ve "göğüste olanlar"a çok önem verildiği görülmekte.

Anlamı:

(Diyânet'in)

Görebildikleriniz ve göremedikleriniz üzerine yemin ederim ki, *Kur'an, şerefli bir elçinin getirdiği sözdür* O, şâir sözü değildir. Ne az inanıyorsunuz! Kâhin sözü de değildir. Ne az düşünüyorsunuz! Kur'an, âlimlerin Rabbinden indirilmedir. Eğer Muhammed bize karşı ona bazı sözler katmış olsaydı, biz onu kuvvetle yakalardık, sonra onun şâh damarını koparırdık. Hiçbiriniz de onu savunamazdınız. Doğrusu Kur'an, Allah'a karşı gelmekten sakınanlara bir öğüttür. İçinizde yalanlayanlar bulunduğunu şüphesiz bilmekteyiz. Doğrusu Kur'an, inkârcılar için bir üzüntüdür. Öyleyse ey insan! Yüce Rabbinin adını tesbih et! (Hakk e Suresi, ayet: 40-52.)

Açıklama:

Yukarıdaki çeviride, yorumlar da yer alıyor. Yani yorumlarla çeviri, Diyânet "Meâl"inin başka yerlerinde olduğu gibi, birbirine karışmakta. Ayetlerin aslında bulunmayan anlatımlar, varmış gibi gösterilmekte.

Konumuzu doğrudan ilgilendiren 40. ayeti, aslına göre şöyle çevirmek gerekiyor: "- *O (Kur'an)*, andolsun ki, Kerîm (onurlu) olan bir *elçinin sözüdür."*

Burada, "elçinin kendi sözü olamıyacağı" düşünülerek, "elçinin getirdiği sözdür" biçiminde anlam verilmekte. Yani Kur'an yorumlarında böyle "te'vil" edilmekte. Gerekçesiyse açık: Kur'an, "Tanrı'nın sözüdür, elçinin sözü değil".

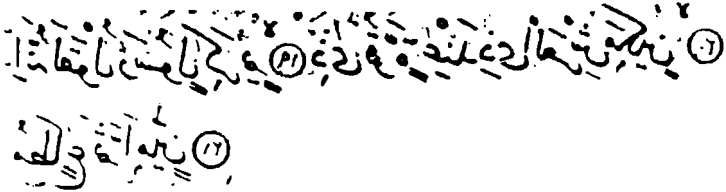
Sözü edilen "elçi", hangi elçidir?

Kimi Kur'an yorumcusuna göre, "Cebrâil"dir bu elçi. Kimine göreyse; Peygamber.

Peki, Kur'an, "Tanrı'nın sözü" olduğu halde, burada neden "elçinin sözüdür." deniyor?

Bu soruya Fahruddin Râzi, şu karşılığı veriyor:

"Kur'an; *Levh-i mahfuza yazan olması* nedeniyle, bu anlamda Tanrı'nın sözüdür. Tanrı onu düzenlemiştir. *Göklerden yere indiren* olması nedeniyle de Cebrail'in sözüdür. *Halka ileten, açıklayan olması* nedeniyle de Muhammed'in sözüdür.". Yani Kur'an, ayrı ayrı anlamlarda hem Tanrı'nın sözü, hem Cebâil'in sözü, hem de Peygamberin sözüdür. Levh-i Mahfuz'a yazan Tanrı'dır, "göklerden yere indiren", Cebrâil'dir, halka ileten, açıklayansa Peygamberdir.

Anlamı:

O (Kur'an), andolsun ik onurlu (kerim) bir elçinin sözüdür. Güç-

lüdür o. ARŞ'ın sâhibinin (Tanrı) yanında çok değerlidir. Orada buyruğu dinlenen ve güvenilendir. (Tekvîr Suresi, ayet: 19-21.)

Açıklama:

Burada sözü edilen "elçi"nin "Cebrâil" olduğu üzerinde, Kur'an yorumcuları, genellikle birleşmekteler.

"Çok güçlü" olduğu açıklanıyor.

Cebrâil'in nasıl bir güce sahip olduğu hadislerde ve Kur'an yorumlarında çok uzun biçimde anlatılmakta. Cebrâil'in kendi dilinden.. "Lut toplumunu, köy ve kasabalarıyla birlikte kanatları üzerinde nasıl kaldırdığı" ve daha başka olağanüstü durumlara nasıl güç yetirebildiği...

"Buyruğu dinlenir" olduğu ve "güvenilir" bulunduğu da açıklanıyor.

Neden "güvenilir" olduğuna daha önce değinilmişti. "Buyruğunun dinlenir" olmasına gelince: Yorumlarda, "meleklerin, onun buyruğunu dinledikleri ve boyun eğdikleri" yazılıp savunuluyor.

İşte Kur'an böyle bir melek aracılığıyla Peygambere iletiliyor.

Tekvir Suresinin yukarıda sunulan (19-21.) ayetlerinden hemen sonraki (22. ayet) anlamı şöyledir:

Sizin arkadaşınız (Muhammed) "mecnûn" değildir.

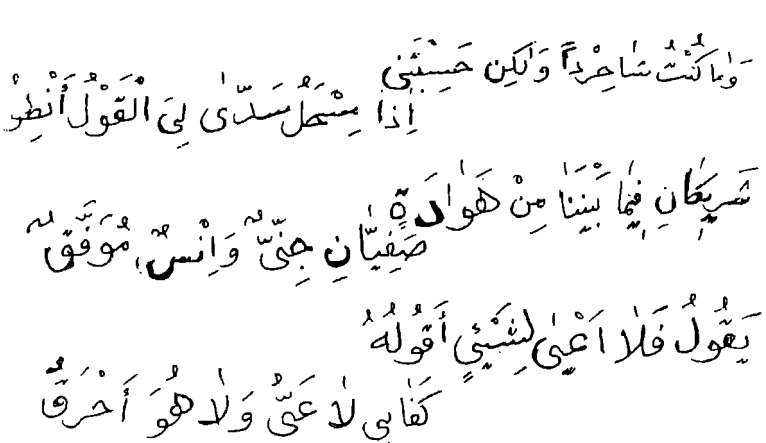
Hakke Suresinin daha önce sunulan: "- O (Kur'an), andolsun ki, kerim olan bir elçinin sözüdür!" anlamındaki 40. ayetinden sonra da (41-42. ayetlerde) Peygamberin "şâir" ve "kâhin" olmadığı açıklanmakta.

Bu açıklamaların nedenini bulmak için, İslam öncesi Arap "şâir" ve "kâhin"lerinin durumunu göz önüne getirmek gerekiyor:

"Mecnûn" "deli" diye dilimize çevrilebiliyorsa da asıl anlamıyla "cinli" demektir.

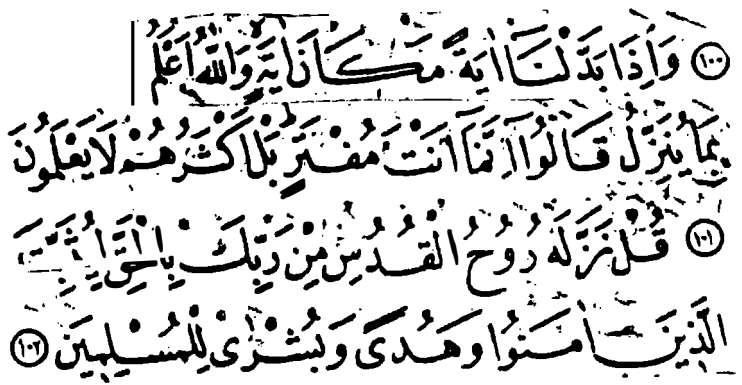
Eski Arap şâir ve kâhinlerinin her birinin bir "cin"i bulunduğuna inanılmaktaydı: Şâir, kâhin, "cin"le "dost" olurdu, "sarmaş-dolaş" olurdu. O nedenle şâirin özel "cin"ine, "dost" anlamına gelen "halîl" denirdi. Güç ve esin kaynağı görülürdü. Bu cin olmasa şâirin tutulacağı, güzel sözler ve şiirler söyliyemiyeceği inancı egemendi. Örneğin, İslâm öncesi Şairlerinden A'şâ'l-Ekber'in de özel bir "cin"i

vardı. "Mishal" (keskin bıçak) adıyla anılırdı. Şâir, başarısını da, başarısızlığını da "Mishal"e bağlamakta. Aşağıdaki şiirler onun:

Bu altı dizelik şiirin anlamı şöyle:
Bir çırak değilim (ustayım) ben. Ama öyle sandın.
Mishal söyleme olanağı verince konuşurum.
Aramızdaki anlaşmada iki ortağız biz.
İki dost: Biri cin, öbürü uyan bir insan.
O konuşur (önce). Ben hiç zorlanmadan söylerim (şiir).
O yeter bana. Ne dilsizdir, ne de sağır.

İşte "vahiy meleği" olan ve Tanrı'dan Peygambere ayetler getiren Cebrâil de böyle bir "cin" olarak düşünülmüş olmalı ki, gerek ondan, gerek ileri sürülen başka "cin"lerden ötürü, Peygambere "mecnûn" (cinli) ve "şâir", "kâhin" deniyor inanmayanlarca. Ayetlerde işte bu düşünce, bu inanç kabul edilmiyor. Yani Cebrail'in vahiydeki aracılığı övgülerle belirtildikten sonra, Peygamber için "- O, mecnun (cinli) değildir, ne şâirdir, ne de kâhin!" anlamında açıklama yapılması bundan.

Anlamı:

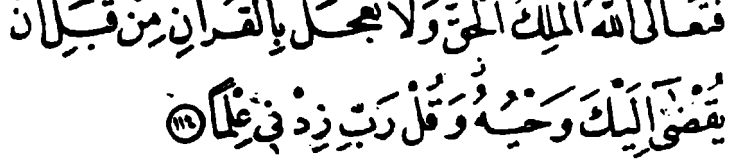
(Diyânet'in)

Bir âyetin yerini başka bir ayetle değiştirdiğimizde, -ki Allah ne indirdiğini gayet iyi bilir - onlar Muhammed'e: "- Sen sâdece uyduruyorsun!" derler. Hayır öyle değildir, ama onların çoğu bunu bilmezler. Ey Muhammed! De ki: "- Kur'an'ı Ruhu'l-Kudüs (Cebrâil), Rabbinin katından, inananların inançlarını pekiştirmek, müslümanlara doğruluk rehberi ve müjde olmak üzere gerçekle indirmiştir. (Nahl Suresi, ayet: 101-102.)

Açıklama:

Görüldüğü gibi burada da, "Kutsal Ruh" anlamına gelen "Rûhu'l-Kudüs" deniyor aracı meleğe. Yani Cebrâil'e. "Ruhû'l-Kudüs" adı, Kur'an'da üç yerde daha geçer: Bakara: 87, 253; Mâide: 110. Bu ayetlerde, İsâ Peygamberin, "Ruhu'l-Kudüs"le "güçlendirildiği" bildiriliyor. Bkz. "İsâ", "Rûh".

Gelen Ayetleri Peygamberin Okuması

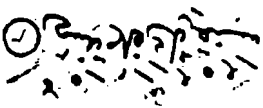

Anlamı:

Gerçek "Melik" olan Tanrı Yüce'dir. (Ey Muhammed!) Sana vahyi (iletilmesi) işi bitirilmeden Kur'an'dan aldığını okumada ivedi davranma! "- Tanrım! Bilgini artır!" de. (Tâha Suresi, ayet: 114.)

Açıklama:

Kıyâmet Suresinin, bu konuyu dile getiren - 16-19. ayetleri, anlamları ve açıklamasıyla birlikte, bu maddenin başında sunulmuştu. Oraya bkz.

Anlamı:

(Ey Muhammed!) Seni okur yapacığız, o nedenle (iletileni) unutmıyacaksın. (A'lâ Suresi, ayet: 6.)

Açıklama:

Kur'an yorumlarında belirtilen o ki, Peygamberin "Ümmî" (okunmasız-yazmasız) iken "okur yapılması", ya doğrudan, ya da Cebrâil aracılığıyla sağlanmakta. Râzi, gelecekte gerçekleşecek bir durumun burada haber verilmesinin, bir "mucize" sayılması gerektiğini savunuyor. Bu ayetin, Mekke'de Peygambere gelen ilk ayetlerden olduğunu, o nedenle Peygamberin "okur" olacağına ilişken haberin "ğayb"ten, yani gelecekten haber verme niteliğini taşıdığını yazıyor. Başka birçok yorumcu da bu görüşe katılıyor. Bkz. "Muhammed", "Ümmi".

Anlatılan şu: Peygamber, kendisine gelen vahiyleri hemen almak ve aldıklarını da unutmamak için titizlik gösteriyordu. Tanrı, bu konuda kendisine güvence veriyor ve heyecanlanmamasını, ivedilik göstermemesini, iletilen ayetlerin eksiksiz korunacağını, o nedenle kendisini "okur kılacağını", iletilenleri okuyunca da unutmasının sözkonusu olamıyacağını bildiriyor.

Ancak, buradaki "okuma", nasıl bir okumadır?

Amaçlananın "okuma", bir "yazılı metin"den mi, yoksa "ezberden" mi?

Bu, tartışmalıdır. Bkz. "Muhammed", "ümmi".

Kur'an, ayetlerinin Peygambere nasıl geldiğine, Peygamberin bunları nasıl aldığına ilişkin öteki ayetler için özellikle bkz. "Muhammed", "vahy".

E- KUR'AN'IN HANGİ TOPLUMA YÖNELİK OLARAK GÖNDERİLDİĞİ:

1- Mekke ve Çevresine ("Ehlu'l-Kura ve Men Havleha")

Bkz. En'am Suresi, ayet: 92; Şûra Suresi, ayet: 7. Bu ayetler için, "korku", maddesinin ikinci bölümüne (II- KORKUTMAK) bkz. Ayrıca bkz. "Mekke".

2- Arap Toplumuna (Daha Önce Peygamber Gönderilmemiş Topluma):

Bkz. Mâide Suresi, ayet. 19, Meryem Suresi, ayet: 97; Secde Suresi, ayet: 3; Yâsin Suresi, ayet: 6. Bu ayetler için bkz. "Korku" (II-Korkutmak), "Muhammed".

3- Tüm İnsanlara:

İlgili ayetler: Bakara 221. bkz. "Açıklama", "insan". Ali İmran: 138. Bkz. "Açıklama", "öğüt". Nisâ: 79. Bkz. "Muhammed", "peygamberlik". Nisâ: 170. Bkz. "Muhammed", "peygamberlik". Nisâ: 174. Aşağıda sunulacak. A'raf: 158. Bkz. "Muhammed", "peygamberlik". Tevbe: 3. Bkz. "Cihad", "hacc". Yunus: 2. Bkz. "Muhammed", "peygamberlik". Yunus: 57. Bkz. "Öğüt", "şifa". Yunus: 108. Bkz. "Hakk". İbrâhim: 25. Bkz. "Mesel". İbrâhim: 44. Bkz. "Kıyâmet", "Korkutma". İbrâhim: 52. Bkz. "Korku", "öğüt". Nahil 44. Bkz. "Açıklama". İsrâ: 89. Aşağıda sunulacak. Ayrıca bkz. "Mesel". İsrâ: 94. "İnan (inanç)", "kâfir-kâfirlik". İsrâ: 106. Aşağıda sunulacak. Kehf: 54. Bkz. "Mesel". Ayrıca aşağıda sunulacak. Kehf: 55. Bkz. "cezâ", "âkıbet", "dilemek". Hacc: 49. Bkz. "Muhammed", "peygamberlik". Hacc: 73. "Mesel". Nur: 35. Bkz. "Mesel". Ankebût: 43. Bkz. "Mesel". Rûm: 58. Bkz. "Mesel". Lokman: 33. Bkz. "Korku".

Sebe': 28. Bkz. "Muhammed", "peygamberlik". Zümer: 27. Bkz. "Mesel". Zümer: 41. Bkz. "Muhammed", "peygamberlik". Câsiye: 20. Aşağıya bkz. Muhammed: 3. Bkz. "Mesel". Haşr: 21. Bkz. "Düşünmek".

Bu ayetlerde, Kur'an'ın, ayetlerin; "insanlar"a, "tüm insanlar"a yönelik olduğu, kimi yerde doğrudan, kimi yerde dolaylı olarak anlatılıyor. Ancak, ayetlerde geçen ve "insanlar" anlamına gelen "nâs"la, kimi yerde, yalnızca Arapların, hatta "Mekke"lilerin amaçlandığı düşünülmekte ve Kur'an yorumlarında da buna dikkat çekilmekte. "Nas" sözcüğüyle bir kesim insanın, dahası bir insanın bile amaçlandığı olabilmekte. Örneğin: Ali İmran Suresinin 173. âyetinde "nâs", iki kez geçiyor. Bunlardan birinci "nâs"la, Mes'ud oğlu Nuaya adında bir kişinin, ya da Süddi'ye göre Medine'deki birtakım münâfıkların; ikinci "nâs"la da bir kesim "mekke'liler"in amaçlandığı yazılıdır tefsirlerde. Fahruddin Râzi, bu ayet nedeniyle, "bir tek insan"a bile "nâs" denebileceğini, gerekçesiyle birlikte açıklayıp savunuyor.

Anlamı:

(Diyânet'in)

Ey insanlar, Rabbinizden size açık bir delil geldi. Size apaçık bir nur, Kur'an indirdik. (Nisâ Suresi, ayet: 174.)

Ayet, "- Ey *Nâs!"* diye seslenerek başlıyor.

F- KUR'AN NEDEN GELMİŞTİR?

1- Korku ("havf", "haşyet", "ittika") Vermek, Korkutma ("inzar", "tahzir") Yoluyla Buyruk ("emir") ve Yasaklar ("nehiy") Alanında Uyarıda Bulunmak İçin:

İlgili ayetler için bkz. "Cehennem", "korku", "ölüm". Ayrıca bkz. "Cennet".

2- İyiyi- Kötüyü Ayırt Etmede ("furkan"), Doğru Yolu ("Sırat-ı müstakim") Bulmada Kılavuz ("hüdâ"), "Işık" ("nûr"), "Şifa", "Rahmet", "Hikmek", "Öğüt", Olsun Diye:

"Korkutma"nın dışındaki nedenler böyle özetlenebilir.

İlgili ayetler için bkz. "Dilemek", "din", "İslâm", "inanç (imân)", "hikmet", "rahmet", "nur", "öğüt", "şifâ". Ayrıca aşağıya bkz.

G- KUR'AN HERKESE YARAR SAĞLAMAKTA MIDIR? KİMLERE YARARLI, KİMLERE ZARARLIDIR?

Ayetlerde, Kur'an'dan yararlanma konusunda herkesin bir olmadığı bildirilmekte. Dahası: Kur'an'ın, kimileri için yararlı, kimileri için de zararlı olduğu açıklanmakta:

1- Kur'an, İnanırlar İçin Yararlı,
2- Aynı Kur'an, İnanmazlar ("Kâfirler") İçin Zararlıdır:

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ
وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾

Anlamı:

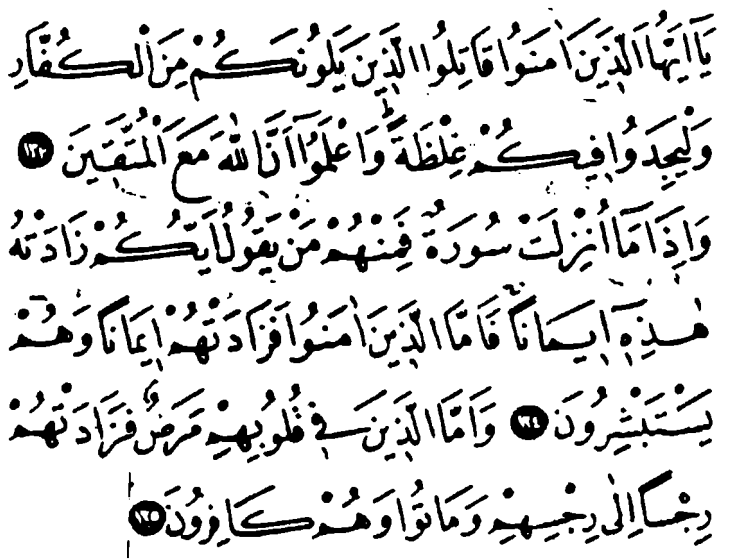
Kur'an'ı, *inananlara* şifa ve rahmet olarak indiririz. Zâlimlereyse *zarar* çoğaltmaktadır o. (İsrâ Suresi, ayet: 82.)

Açıklama:

"Zâlimler", kendilerine yazık edenler, İslâm'ın dışında bulunanlar, inanmazlar anlamındadır. ayetlerde, hadislerde ve bunların yorumlarında, inanmazlığın, yani kâfirlik denen durumun, "zulüm" olduğu, dahası: "en büyük zulüm" olduğu anlatılır. Nedeni de özetle şöyle belirtilir: "İnanmazlıkla insan, kendine yazık etmekte. Hem de sonu gelmiyecek biçimde zarara sokmakta kendini. Bu dünyadaki cezalardan başka, öbür dünyadaki sonsuz cezaya, Cehennem ateşine sürüklemekte."

Yukarıdaki ayette, Kur'an'ın inanırlara şifa ve rahmet sağlarken,

zâlim inanmazlara, giderek artan bir zarar verdiği çok açık biçimde anlatılmakta.

Anlamı:

(Diyânet'in)

Ey inananlar! Yakınımızda bulunan inkârcılarla savaşın! Sizi, kendilerine karşı sert bulsunlar. Bilin ki Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlarla berâberdir. Bir *sûre inince*, aralarında: "- bu, hanginizin imânını artırdı?!" diyen ikiyüzlüler vardır. *İnananların ise, imanlarını artırmıştır*. Onlar birlirlerine, bunu müjdelemek isterler. *Kalplerinde hastalık olanların ise pisliklerine pislik katmıştır (ayetler)*. Onlar, kâfir olarak ölmüşlerdir. (Tevbe Suresi, ayet: 123-125.)

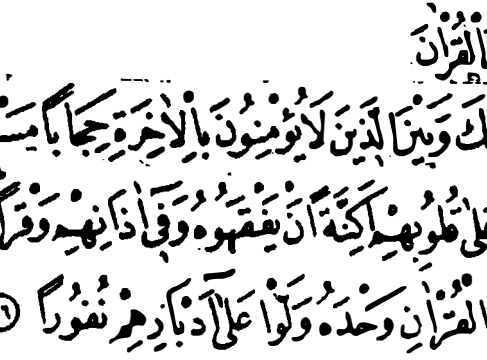

Anlamı:
(Diyânet'in)
Biz, andolsun ki, öğüt almaları için bu Kur'an'da, bunları türlü türlü açıkladık. Fakat *bu açıklamalar,* ancak onların nefretini artırmıştır. (İsrâ Suresi, ayet: 41.)

Anlamı:
(Diyânet'in)
Biz, onları korkutuyoruz, *fakat bu onlarla, büyük taşkınlık vermekten başka bir şeye yaramıyor.* (İsrâ Suresi, ayet: 60.)

Kur'an'ın Hiçbir Yarar Sağlamadığı Bildirilen Kafirler, Kur'an'ı Neden Anlamazlar?
Kur'an, bu soruya karşılık niteliğindeki açıklamayı da getirmekte:

Anlamı:
(Diyânet'in)
Ey Muhammed! *Kur'an okuduğun zaman, seninle Ahirete inanmayan kimseler arasına, görünmeyen bir perde çekeriz. Kur'an'ı anlarlar diye kalplerine örtüler ve kulaklarına da ağırlık koyduk.*

Kur'an'da Rabbini tek olarak andığın zaman, onlar, ürkerek ardlarına dönerler. (İsrâ Suresi, ayet: 45-46.)

Açıklama:

Çevirideki "Kur'an'ı anlarlar diye" yerine, "Kur'an'ı anlamamaları için" denirse anlam daha açık olur. "Kulaklarına da ağırlık koyduk" tümcesindeki "ağırlık", sağırlık anlamındadır.

Bakara Seresinin 6. ve 7. ayetlerinin anlamı da şöyledir:

Kuşkusuz, inanmazları korkutsan da, korkutmasan da birdir, inanmaz onlar. Tanrı onların kalplerini, kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır. Büyük azab (işkence) de onlar içindir.

Ayrıca bkz. Câsiye Suresi, ayet: 23.

A'raf Suresinin 179. ayetinde de "cin"lerden ve "insan"lardan bu durumda olanları, Tanrı'nın "Cehennem için yarattığı" bildirilmekte.

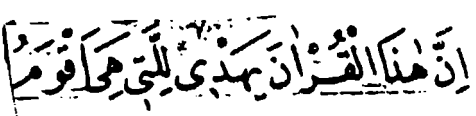
Konuyla karşılaştırmak için özellikle bkz. "Dilemek".

Ğ- KUR'AN'IN GÖSTERMEKTE OLDUĞU YOLUN NİTELİĞİ:

1- Doğru Olması:

Kur'an ve İslâm, "doğru yol"a son derece önem verir. Ayetlerde ağırlıklı olarak işlenir. "Doğru yol" ("e's-sırâtu'l-müstakîm") anahtar niteliğindeki deyimlerdendir. Bkz. "Dilemek", "doğru yol", "din", "İslâm".

Kur'an, yalnızca "doğru olan" yola değil; aynı zamanda "en doğru olan" yola çağırmakta ve götürmekte olduğunu açıklar:

Anlamı:

(Diyânet'in)

Doğrusu bu *Kur'an, en doğru yola götürür*... (İsrâ Suresi, ayet: 9.)

2- "Orta" (Vesat) Olması:

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا
لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا

Anlamı:
(Diyânet'in)
Böylece, sizi, insanlara örnek olmanız için *tam ortada bulunan bir ümmet* kıldık... (Bakara Suresi, ayet: 143.)

Ayetin tümü için bkz. "Kıble".

Kur'an, yol olarak "orta yol"u seçtiği için, cimrilik ve cömertlikte, yürüyüşte, gerek konuşurken ve gerek namazda Kur'an okunurken çıkarılan seste de orta yolun izlenmesini buyurmakta. Bkz. "Cimrilik", "cömertlik", "bağış", "namaz", "Lokmân".

"Orta yol", sözlük anlamıyla "doğru görüş" demek olan, ama daha çok "orta yol" anlamını içeren "ortadoks" (Fr. orthedoxe) ile eş anlamlı sayılabilir. Hristiyanlık dogmalarına ters düşmeyen, sağa ve sola sapmadan uygun düşen görüş ve tutum nasıl "ortodoks" ile dile getiriliyorsa, aşırı (ifrat) ve tersaşırı (tefrit) denen uçlardan uzak, sağa-sola sapmadan tam orta yolu izleyen görüş ve tutum da "orta yol" çizgisinde görülür İslâm'ca. "Doğru yol" ("e's-sıratu'l-müstakîm") deyimiyle dile gelen de budur. Kısacası "orta yol"da olmayan, "doğru yol"da sayılmaz.

"Orta yol" ve "doğru yol", "sünnet" sözcüğüyle de dile getirilir. "Sünnî", "peygamberin ve arkadaşlarının üzerinde bulunduğu yolda yürüyen" diye tanımlanır. Geniş anlamıyla.. Bu anlamda "sünni", "orta yolcu", "doğru yolcu" demektir. "Sünnî" olan "i'tizal"de bulunmaz, yani "benimsenegelen yoldan, orta yoldan hiç sapma göstermez". Bkz. "Orta".

H- KUR'AN'DA NELER VAR:

1- Geçmişle İlgili Konular:

a) Yaratılış ve Varlıklar:

b) Kişi ve Toplum Öyküleri ("Kıssa"lar):
c) İnançlar, Tapınma Biçimleri, Tapınaklar:
d) Buyruklar-yasaklar, Gelenek ve Görenekler
e) Genel Öğütler ve Atasözleri.

2- Peygamberin Kendi Döneminde Oluşup Gelişen Konular:
a) Peygamberin Çevresi, Mekke'li ve Medine'li İnanmaz ve İnanırlarla İlişkileri, Çağrıları, Savaşları:
b) Peygamberin Özelyaşamı (örneğin câriye dışında hangi kesimden ne kadar karı alabileceği, karı-koca ilişkileri, evine giriş-çıkışlarda uyulması istenen kurallar, karılarının kimlere ne ölçüde görünebilecekleri, karılarına yöneltilen özel öğütler...);
c) İnanç İlkeleri;
d) İbadetler Vve Biçimleri;
e) Genel Öğütler ve Atasözleri, Gelenekler, Buyruklar, Yasaklar, Dualar;
f) Cihad, İnanır-inanmaz İlişkiileri;
g) Günah-Sevap, Ceza-Ödül;
h) İnsan - Şeytan - Cin - Melek İlişkileri;
ı) Tanrı - İnsan, Tanrı - Şeytan İlişkisi;
j) Tanrı - Evren İlişkisi;
k) Yedikat Gök - Yedikat Yer - Arş - Kürsi - Gök Halkı - Yer Halkı (Genel Açıklamalar);
l) Kur'an'ın Kendisi (Benzerini Yapılamıyacağı, Ayetlerin Türleri, Peygambere ve İnanırlara İletilişi).

3- Geleceği İlgilendiren Konular:
a) Kıyamet ve Kıyamet Belirtileri;
b) Cehennem, Cehennemlikler, Cehennemin Kapıları, Bekçileri (19 Bekçi.) Cehenneme Atılma ve Cehennemde Yanma Biçimleri;
c) Cennet, Cennetlikler, Cennetin Kapıları, Bekçileri, Cennette Bulunan Yiyecekler-içeçekler, Huriler, Gılmanlar..;
d) Sözvermeler ("Va'd"ler);
e) Korkutmalar, Uyarılar ("vaîd"ler);

4- İslam Öncesi, İslam'ın İlk Dönemi ve Sonrasını Birlikte İlgilendiren, Kimi Köprülerle Geçmişten Geleceğe Uzanan Ortak Konular:

a) Tanrı;
b) Evrenin Yaratılışı;
c) İnsan;
d) Cin, Şeytan, Melek;
e) Tapınma, Dua, Büyü, Günah, Sevap;
f) Ölüm, Ölüm Ötesi;
g) Mucize, Keramet, Kehanet, Yıldızbilim (Astroloji);
h) Gök, Gök Katları, Yer, Yer Katları, Gök-yer İlişkisi (Göktekilerin Etkisi, Yerdekilerin Etkilenmesi);
ı) Yazgı-alınyazısı (Kader);
k) Buyruklar, Yasaklar;
l) Din Adına Kutsal Savaşlar;
m) "Kıssa"lar, "Hisse"ler, Atasözleri, Ögütler.

Kur'an'ın içerdiği konular, kimilerinin özetlediği gibi: "Tevhid" (Tanrı'yı birleme), "ahbâr" (geçmişe, içinde bulunulan zamana ve geleceğe ilişkin haberler, bilgiler) ve "diyânât" (din konuları) olmak üzere üçe; "imân", "ibâdet", "ahlâk" ve "ahkâm" (kişiye, topluma, yönetenlere yüklenen yükümlülükler, çeşitli dünya işlerinde öngürülen hükümler) olmak üzere dörde; bunlara "öğüt" eklenerek beşe; ayrıca "dua" eklenerek altıya; "kıssa" (öykü) eklenerek yediye; "emsâl" (atasözleri, çeşitli benzetmeler) eklenerek sekize... ayrılabilir. Daha başka bölümlemeler, özetlemeler de yapılabilir ve yapılmaktadır.

مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ

Anlamı:
Biz Kitapta Hiçbir Şeyi Eksik Bırakmadık. (En'am Suresi, ayet: 38.)

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ

Anlamı:
(Diyânet'in)

Sana Herşeyi Açıklayan Kur'an'ı İndirdik. (Nahl Suresi, ayet: 89.)

"Sana, herşeyin açıklamasının (her konuda bilginin) bulunduğu Kur'an'ı indirdik." diye de çevrilebilir. Bu çeviri daha doğru olabilir.

Ünlü İslam yazarı, din biliri ve Kur'an yorumcusu Celaluddin Süyûtî (ölm. 1505), "tefsir usûlü"ne ilişkin kaynak kitabında, Kur'an'ın neleri içine aldığına ilişkin başkalarının görüşlerini, özetlemelerini aktarırken kendininkini de koyar.

Yararlı olur düşüncesiyle Arapça aslından dilimize aktarıyorum:

"- Şimdi ben görüşümü bildiriyorum: Güçlü olan Tanrı'nın kitabı (Kur'an), *her şeyi içine almıştır*. Çeşitli bilim dallarını ele alalım: Hiçbir temel alan ve konu yoktur ki, Kur'an ona değinmemiş olsun.

Kur'an'da; yaratıkların şaşılasıklıkları, göklerin ve yerin egemenliği (melekûtu), en yüksek gök çizgisinde ve yerin altında neler bulunduğu, başlangıçtaki yaratılış, ünlü peygamberler adlarıyla, melekler, geçmiş toplumların başlıcalarına ilişkin önemli birgiler, örneğin: Adem-İblis öyküsü (kıssası), İblis'in Adem'in Cennetten çıkmasına nasıl neden olduğu, 'Abdu'l-Hâris adını verdiği çocuk (açıklama: Tirmizi, Ahmed İbn Hanbel gibi hadisleri sağlam kabul edilen hadisçilerin de kitaplarında yer verdikleri hadiste ve başka hadislerde yer aldığına göre, "Hâris', İblis'e deniyordu. 'Abdul'-Hâris' de 'Haris'in, yani İblis'in kulu' anlamında. Bu ad, hadislere göre, Havva'nın bir çocuğuna, İblis'in araya girmesi ve baskısıyla verilmişti. Nedeni, hadislerde uzun uzun anlatılıyor. Özeti şu: Adem'in eşi Havva'dan doğan çocuklar yaşamıyordu. İblis, çocukların ölümünün kendisinden kaynaklandığını, eğer doğacak çocuğun adını 'Abdu'l-Hâris' koyarlarsa ölmiyeceğini yaşıyacağını söylüyordu. Sonuçta bu ad konuldu. Hadislerdeki bu öykü, A'raf Surcsinin 189-190. ayetlerine dayandırıldığı için, Süyûti, öyküyü Kur'an'da varsayıyor. Ayetlerin anlamı, Diyânet 'Meâl'inde şöyledir: Sizi bir *nefisten* yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı *eşini de ondan var eden* Allah'tır. Eşine yaklaşınca eşi hafif bir yük yüklendi ve bu hâlde bir müddet taşıdı. Hâmileliği *ağırlaşınca, karı koca Rebleri olan Allah'a: '- Bize ku-*

sursuz bir çocuk verirsen, and olsun ki şükredenlerden oluruz!' diye yalvardılar. Allah onlara kusursuz bir çocuk verince, kendilerine verdiği şey hakkında *Allah'a ortaklar koştular.* Allah, onların ortak koştukları şeylerden yücedir. Bu ayetlerde sözü edilen 'nefis', 'Adem' olarak, 'ondan yaratılan ve gönlünü huzura kavuşturan eşi'de 'Havva' diye yorumlanıyor. Çünkü Tevrat'ta belirtildiği gibi, hadislerde de, Havvâ'nın, Adem'in kaburga kemiğinden yaratıldığı açıklanıyor. Çocuk doğduktan sonra, karı-kocanın Tanrı'ya ortak koşması da, çocuğa: 'Abdu'l-Hâris' diye ad verilmesine bağlanıyor. İlgili ayetler için bkz. Ortak koşmak, put-putaparlık.), İdris'in göğe çıkarılması, Nuh toplumunun (tufanda) boğulması, birinci ve ikinci Ad toplumlarının öyküsü, Semûd ve deve (Salih'in devesi) öyküsü, Yunus toplumu, Şuayb toplumu, çok öncekiler, sonrakiler, Lût toplumu, Tubbe' toplumu (Yemen'de), 'Eshabu'r-Ress'. (Ressliler ya da Ress'ciler. Ress, 'kuyu' ya da 'kuyu çevresinde kurulu köy-kasaba' anlamında. Kendilerine gönderilen peygamberi kuyuya attıkları, nice zaman sonra çıkarıp inandıkları anlatılan peygamberlerini kuyuya atıp öldürdükleri ileri sürülen kimseler. İlgili ayetler: Furkan Suresi, ayet: 38; Kâf Suresi, ayet: 12. Bkz. 'Ress'.), İbrâhim'in toplumuyla savaşımına, Nemrud'la tartışmasına, oğlu İsmâil'i annesiyle birlikte Mekke'de bir yere bırakmasına, Tanrı Evi Ka'be'yi yapmasına, oğlunu kurban etmesine ilişkin öyküler, Yusuf'un öyküsü çok uzun biçimiyle, Mûsâ'nın, çocukluğuna, (sepet içinde) suya bırakılmasına, Mısır'lıyı öldürmesine, Medyen'e gitmesine, Şuayb'ın kızıyla evlenmesine, Tûr'un bir yanında Tanrıyla konuşmasına, dönüp (çağrı için) Firavun'a gelmesine, (toplumuyla birlikte) Mısır'dan çıkmasına, düşmanının boğulmasına, toplumunun buzağıya tapmasına (Tanrı'yı açıkça görmeden inanmıyacaklarını söyledikleri için) çıkarıp götürdüğü kimseleri yıldırım çarpmasına, (İsrailoğullarından) kimin öldürdüğü bilinmeyen adamın kâtilini ortaya çıkarma çabasına ve ortaya çıkarmak için sığır (inek) kesme olayına ilişkin öyküleri, (yine Musâ'nın) Hızır'la arkadaşlığının öyküsü, zorbaların-güçlülerin bulunduğu toplumla çarpışmasına ilişkin öykü, yer altından Çin'e kadar gidenlerin öyküsü, Câlut'la karşılaşan Tâlut ve Dâvut öyküsü, bu sırada verilen bir sınav, Süleyman-Seba Melikesi öyküsü ve bu sırada yapılan bir sınav, tâun (salgın has-

talık) nedeniyle ülkelerinden kaçanların öldürülmeleri ve sonra diriltilmelerinin öyküsü, Zü'l-Karneyn (İskender) ve güneşin battığı ve doğduğu yere seferine, seddi yapmasına ilişkin öykü, Eyyub öyküsü, Zü'l-kifl öyküsü, İlyas öyküsü, Meryem ve İsâ'yı doğurması öyküsü, İsa'nın peygamberliği, göğe çıkarılması, Zekariyya ve oğlu Yahya'nın öyküsü, mağara uyurları (Eshab-ı Kehf) öyküsü, "Ashabu'r-Rakim"in (Kur'an'da adı geçiyor, ama kimler oldukları tartışmalı) öyküsü (öyküsü Kur'an ayetlerinde yer almıyor), Buhtunnassar (Buhtunnasır ya da Nebuhadnasır) öyküsü, birinin bahçesi olan iki kişinin (iki kardeşin) öyküsü, bahçeleri olanların (güvendikleri bahçeleri, günâhları nedeniyle yokedilenlerin) öyküsü, Yâsin (Yâsin oğlu İlyas) âilesinin inanırının öyküsü, Fil adamlarının (eshabu'l-fil) öyküsü var.

Kur'an'da ayrıca, Peygamberin durumu, İbrâhim'in ona ilişkin duası, İsâ'nın ona ilişkin müjdesi (onun geleceğini haber vermesi), onun peygamberliği, hicreti, savaşlarından Bakara Suresinde yer alan isnu'l-Hadremi'nin küçük savaş birliği, Enfal Suresinde yer alan Bedir savaşı, Ali İmran Suresinde yer alan Uhud savaşı, küçük Bedir, Ahzab Suresinde yer alan Hendek savaşı, Fetih Suresinde yer alan Hüdeybiye (barış anlaşması), Haşr Suresinde yer alan Nadîr (oğulları) durumu, Beraet (Tevbe) Suresinde yer alan Huneyn (savaşı) ve Tebûk (seferi), Mâide Suresinde yer alan veda haccı, (yine Kur'an'da) Cahş kızı Zeyneb'le evlenmesi, câriyesiyle yatmıyacağına ilişkin andı (kendini câriyesiyle cinsel ilişkiden yoksun etmesi, sonra Tanrı'nın izin vermesi), karılarının karşı çıkışları (aleyhte gösterdikleri tutum), (Aişe'ye yöneltilen) iftira olayı, İsra (miraç) öyküsü, ayın ikiye bölünmesi, yahudilerin ona (peygambere) büyü yapmaları da anlatılmakta.

Yine Kur'an'da, insanın yaratılışından ölümüne değin olan durumları, ölüm olayının nasıl olduğu ve canın alınışı, çıkan canın (ruhun) göğe çıkışı, inanır ruha gök kapılarının açılışı, inanmaz ruhun (aşağıya) atılışı, kabir azabı, kabirde sorguya çekilme, ruhların yerleri, Kıyâmetin büyük belirtileri-ki şunlardır -:İsa'nın gökten inişi, Deccal'in, Ye'cüc-Me'cüc'ün, yer hayvanının (yerden çıkacak olan şaşılası yaratığın) ve (her yanı kaplıyacak olan) dumanın kendini göstermesi, Kur'an'ın ortadan kalkması, yerin dibine batışlar, güneşin batıdan doğması ve bu sırada tevbe kapısının kapanması-, diriliş olayları, üç kez

görülecek olan boruya üfürüş: Çığlık getiren üfürüş, ölüme yolaçan üfürüş, dirilip kalkışı sağlayan üfürüş, toplanma, dağılma, durakta bekleyiş, güneş sıcağının alabildiğine yakıcılığı, Arş'ın gölgesi, (günâh-sevap tartan) terazi, havuz (peygamberin kevser havzu), sırat köprüsü, kimileri için hesaba çekilme, kimileri için kurtuluş, insanın kendi organlarının kendi aleyhine tanıklık etmeleri, Amel defterlerinin sağdan, soldan ve arkadan verilmesi, şefaat, övülen makam (el makamu'l-mahmud), Cennet, kapıları, Cennette bulunan ırmaklar, ağaçlar, meyveler, süsler, gereçler, dereceler, Tanrı'nın görülmesi, Cehennem ve kapıları, Cehennemde bulunan çukurlar, türlü cezalar, işkenceler, zakkum ağacı, kaynar su açıklamaları yer alır.

Yine Kur'an'da, Tanrı'nın en güzel adları yer alır. Ki, hadiste '- Tanrı'nın adlarında mutlak olarak bin ad vardır' denmekte. Ve Peygamberin adlarından başlıcaları yer alır. İmân'ın 70'i aşkın bölümü, İslâm'ın 315 simgesi (şerâyiu'l-İslâm) yer alır.

Yine Kur'an'da, büyük günâhların çeşitleri ve birçok küçük günâh anlatılır.

Yine Kur'an'da, Peygamberden gelen tüm hadislerin onaylanması (yani hadislerin gereğine uyulması) gerektiği bildirilir.

Ve açıklanıp sıralanması ciltlerle kitabı dolduracak ölçüde daha nice neler yer alır Kur'an'da.". (El İtkan Fi Ulûm'l-Kur'an, Mısır, 1978, c.2, s. 164-165.)

"Ne Ararsan Kur'an'da Var, Tüm Bilimler Kur'an'da" İnancı: İslâm Tanrıbiliminde çok ünlü olan bir şiir şöyledir:

جَمِيعُ الْعِلْمِ فِي الْقُرْآنِ وَلَكِنْ * تَقَاصَرَ أَفْهَامُ الرِّجَالِ

Bu şiirin anlamı:

"- Tüm bilimler Kur'an'da var. Ama insanların algılama güçleri yeterli olamamakta. (Yani insanların kavrama yetenekleri yetersiz kal-

dığı için, tüm bilimler Kur'an'da bulunduğu halde anlamaya güç-yetirememekteler.)".

Bu nedenle Kur'an'ı anlamaya; çabaların yoğun biçimde yöneldiği, çeşitli alanlarda ayetlerin "işaret"lerinden ipuçları yakalamaya çalışılarak Kur'an yorumları oluşturulduğu, kütüphanelerin bu yorumlarla dolup taştığı, din bilirleri arasında ve medreselerde yüzyıllarca bu yorumlarla önemle ilgilendiği ve inanır kitlelerin de aynı alana eğilmelerinin sağlandığı görülmüştür. Sürekli beslenen ve yaygınlaşan inanç bugün de geçerli İslâm dünyasında: ", Her şey, her bilim Kur'an'da var, ama herkes anlıyamıyor?"

"Kur'an'daki Meseller"

"- Bu Kur'an'da, insanlara biz, her türlü meseli sergiledik."

Bunun karşılığı olan anlatım, Kur'an'da dört kez yer almakta:

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِن كُلِّ مَثَلٍ

Anlamı:

Andolsun ki, biz bu Kur'an'da, insanlara, her meselden sergiledik. (İsrâ Suresi, ayet: 89; Kehf Suresi, ayet: 54.)

Açıklama:

İsrâ Suresindekinde, "insanlara" anlamına gelen "li'n-nâsi", "andolsun ki sergiledik" anlamına gelen "ve lakad sarrafna"dan sonra yer alıyor. İki surenin ayetlerinde de sözcükler ve dizilişi aynı.

Aşağıdaki anlatımda da yalnızca bir sözcük değişik, ama anlamı değiştirmiyor:

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ

Anlamı:

Andolsun ki biz bu Kur'an'da, insanlara, her meselden sergiledik. (Rûm Suresi, ayet: 58; Zümer Suresi, ayet: 27.)

Açıklama:

"Mesel" sözcüğünün Habeşçe'de, Arâmî ve İbrânî dillerindeki aslının türevlerinde "karşılaştırma" (mukâyese) anlamını içerdiği görülür. Bu sözcük daha sonra "ata-sözü, atalar sözü" (darb-ı mesel) anlamında kullanıla gelmiştir. Kur'an'da, yukarıdaki ayetlerde ne anlama geldiğine gelince: Aynı anlamlar, yani karşılaştırma ve atasözü anlamları, Kur'an'dan ve yukarıdaki ayetlerdde yer alan "mesel"lerde de bulunmaktadır.

Süyûtî, Kur'an'daki "mesel"leri, "açık" ve "kapalı" olmak üzere ikiye ayırır. Her ikisine de örnekler sıralar. Birincisi için sıraladığı örnekler, Kur'an'daki kim benzetmelerdir. İkincisi içinse, ayetlerin içeriğindeki "atasözleri"ni ele almakta:

Soruluyor:

"'Her Durumun Hayırlısı Ortasıdır' (hayrul umûri evsatuhâ) atasözü Kur'an'da var mı?"

Karşılık veriliyor:

"- Elbette var!"

Ve sözü edilen atasözünün; İsrâ Suresinin 29., 110., Bakara Suresinin 68. ve Furkan Suresinin 67. ayetlerinde bulunduğu anlatılıyor.

"Kişi, bilmediğinin düşmanıdır", "haber, gözle görmek gibi olmaz", "eden bulur", "bilinçli kişi, ayın yılan deliğinden iki kez ağulamaz" gibi atasözlerinin de Kur'an'da bulunup bulunmadığı soruluyor ve bunların Kur'an'da var olduğu, hangi ayetlerde bulunduğu açıklanıyor. (Bkz. Süyûti, el İtkan, Mısır, 1978, c. 2., s. 168-169.)

Yukarıda, anlamlarıyla birlikte sunulan ayetlerde: "- Andolsun ki biz bu Kur'an'da, her meselden sergiledik (her tür mesele yer verdik)" dendiğine göre, benzetmeleri ve atasözleriyle tüm mesel çeşitleri Kur'an'da vardır. bkz. "Mesel".

Kur'an'da Olayların Etkinliği ("İniş Nedenleri"="Esbabu'n-Nüzul")

Ayetlerin "iniş"ine "neden" olarak gösterilen olaylar vardır. Kimileri "geçmiş" zamanlarda olduğu, yaşandığı bildirilenlerdir, kimileriyse Peygamberin kendi döneminde olup-bitenler, yaşananlardır. Bunların da kimileri ayetlerde, açık ve seçik olarak belirtilmekte, ya

da belli olmakta, kimileriyse ancak aktarmalarla, yani yaşayanların verdikleri bilgilerle, hadislerle açıklanmakta, açıklamalara bakılmadıkça anlaşılamamakta.

"Ayetlerin inişine neden olan olaylar"dan örnekler:

Ahzab Suresinin 37. ayeti:

Bu ayette, Peygamberin Zeyd'in karısına duyduğu özel ilgi, duygusal ilişkiyi izleyen evlilik ilişkisi açıkça anlatılmakta.

Nur Suresinin 10. ayetini izleyen 12 ayet:

Bu ayetlerde, "ifk" (iftira) adı verilen bir söyentinin sonuçları, getirdiği hükümler yer almakta. Bu hükümler, genellik kazanmıştır. Söylentiyse, Peygamberin karılarından Aişe'ye yönelik. Aişe'nin Saffan adında biriyle ilişki kurduğu hakkında. bkz. "İftira", "Muhammed", "zina".

Ahzab Suresinin 27. ayetini izleyen 7 ayet:

Bu ayetlerle, açıkça, "Peygamberin karıları"na seslenilmekte.

Tahrim Suresinin ilk beş ayeti: Bu ayette, peygamberin iki eşi (Aişe ve hafsa), adları açıklanmadan konu edilmekte, Peygamberin onların bir gizlerini Tanrı'dan haber aldığı, ayrıca bir hadise göre cariyesi Mariye (Marya) ile artık yatmıyacağına ilişkin andı, ama helal olan birşeyden kendini yoksun kılmasının doğru olmadığı anlatılmakta. bkz. "Cariye", "lelâl", "kadın", "karı", "Muhammed".

Sonuncu (5.) ayette Peygamberin karılarının tümüne seslenilmekte: "-Eğer o (Peygamber) sizi boşarsa, Tanrı'sı ona, sizden daha iyi, kendini Tanrı'ya veren, inanan, boyun eğip ibadete kapanan, tevbe eden, kulluk eden, oruç tutan dul ve bakire karıları sizin yerinize verebilir" denmekte. Bkz. "Boşamak", "bâkire", "karı".

Ahzab Suresinin 50. ayeti:

Peygamberin hangi kadınları karı olarak alabileceği anlatılıyor.

Ahzab Suresinin 51. ayeti:

Peygamberin karılarından dilediğini alabileceği, dilediğini bırakabileceği anlatılmakta.

Ahzab Suresinin 52. ayeti:

Peygamberin bundan böyle, güzellikleri kendisini imrendiren kadınlar karşısına çıksa bile artık karı alamayacağı, ama, sağ elinin satın aldığı cariyenin, bu sınırlamanın dışında bulunduğu anlatılmakta.

Ahzab Suresinin 53. ayeti:

Peygamberin evine girenlerden kimilerinin, "yemeğe kadar kaldıkları", Peygamberin utandığı için ses çıkarmadığı, böyle birşeye yolaçmanın doğru olmadığı anlatılmakta.

Yukarıdaki ayetler için bkz ."evlenmek", "boşamak", "kalb", "karı", "Peygamber", "Muhammed".

Mücadele Suresinin 1. ayeti:

Kocasının söylediği bir sözün sonucu hakkında Peygamberle tartışan bir kadın, "- (Ey Muhammed) kocası konusunda seninle tartışan ve Tanrı'ya yakınan kadının sözünü işitti. Tanrı, ikinizin arasında geçen konuşmayı işitir. Çünkü Tanrı işiten ve görendir" denerek anlatılmakta. Daha sonraki ayetlerde de sözkonusu kadının kocasının ağzından kaçırdığı sözlerin getirdiği hükümler, herkesi içine alabilecek biçimde açıklanmakta. Bkz. "Karı", "zıhar".

Nur Suresinin 5. ayetini izleyen beş ayet:

Karısına iftira ettiği bildirilen bir kişinin kanıtlayamadığı iddiası üzerine, herkesi içine alan hükümler yer almakta. Bkz. "İftira", "lanetleşme", "zina".

Bu tür olaylar Kur'an'da pek çoktur.

Peygamberin Kimi Arkadaşlarının Sözlerinin Ayetlerdeki Etkinliği:

Hadislerde, kimi ayetlerin, "Ömer'in diliyle indiği" açıklanıyor. "Peygamberin karılarından birşey istendiğinde, perde arkasından istenmesini" de buyuran ayet (Ahzab: 53) bunlar arasında yer alıyor. Peygamberin başka arkadaşlarının "dili"yle indiği açıklanan ayetler de var .Süyûti, kitabına, bunlardan örnekler alıp aktarmakta.

K) KUR'AN'IN DİLİ:

1 Kur'an'ın Tümü "Arapça"dır:

Kur'an'da, 11 yerde, çok açık biçimde, "Kur'an'ın Arapça" olduğu açıklanıyor: Yusuf :2; Ra'd: 37; Nahl :103; Tâhâ :113; Şuarâ: 195; Zümer: 28; Fussilet: 3, 44; Şûrâ: 7; Zuhruf: 3; Ahkâf: 12.

Neden Arapça indirildiğine ilişkin açıklanan gerekçe de şöyle özetlenebilir:

"Anlaşılır olması için", "korkup yola gelme" sağlansın diye.

"Yola gelmesi" istenen ve seslenilen toplum "Arapça" konuşuyorlardı. Kur'an da o nedenle, "anlaşılsın diye", "Arap dili"yle gelmiştir:

Anlamı:
(Diyânet'in)
Elif, Lân Râ. Bunlar, apaçık kitabın ayetleridir. *Biz onu, anlayasınız diye Arapça okunmak üzere gönderdik.* (Yusuf Suresi, ayet :1-2.)

Açıklama:

"Arapça okunmak üzere", "Kur'an'ın Arabiyyen"in karşılığı olarak yer alıyor. Oysa "Arapça Kur'an olarak" diye çevirmek daha doğrudur. Diyanet çevirisinde, buradaki "Kur'an" sözcüğüne "okunma" anlamı verildiği görülüyor. Ya da "okunan" anlamı... "Arapça Kur'an olarak" anlamı verilseydi, bu anlama yine ters olmazdı. Ama "Arapça okunmak üzere gönderdik" biçiminde bir çeviri, ayette anlatılanın dışında bir amacı ortaya getirmekte. Yani ayette, "Kur'an'ın Arapça okunmak üzere gönderildiği" değil; "dili Arapça olan bir kitap olarak" gönderildiği anlatılıyor.

"Arapça okunmak üzere" biçimindeki yanlış çeviri, Diyânet'in resim Kur'an çevirisinin başka yerlerinde de aynı anlatım için yer alıyor. (Bkz. Tâhâ: 113; Fussilet :3; Şûrâ : 7; Zuhruf :3.) Yalnızca Zümer Suresinin 28 ayetinin çevirisinde doğru anlam olarak *"Arapça bir Kur'an"* anlamının verildiği görülüyor. "Arapça bir Kur'an" sözünün anlamı da, *"dili Arapça olan bir kitap"tır.* "Arapça okunmak üzere gönderdik" biçimindeki yanlış çeviri, "Kur'an'ın ille de Arapça okun-

masının isteniyor olması"ndan, yani çevirenlerin böyle bir istek taşıyor olmalarından kaynaklanmış olabilir. Bilmeden yanlış bir anlatım yolu seçilmiş olmasına da dayalı bulunabilir.

Yusuf Suresinin yukarıda sunulan 1. ve 2. ayetlerinde anlatılanlar, hemen hemen aynen, Zuhruf Suresinin 1.-3. ayetlerinde de anlatılmakta.

Demek ki, Tanrı, "anlayasınız diye, Kur'an'ı Arapça indirdik!" diyerek, Kur'an'ın "neden Arapça gönderildiğini"de açıklıyor: "Anlayasınız diye". Bu açıklamadaki sesleniş, "Arap'lardan başkasına değil"dir. Çünkü "anlaşılsın" diye bir metnin "dil"inin "Arapça" olması, başka dili konuşanlar için gerekçe olamaz. Neden ki, başka dilleri konuşanlar, kendi dillerini Arapça'dan daha iyi anlarlar. Bu nedenledir ki, İbrahim Suresinin 4. ayetinde şu açıklama yer alıyor: *Kendilerine apaçık anlatabilsin diye,* her Peygamberi, *kendi toplumunun diliyle* gönderdik...". Bkz. "Peygamber - Peygamberlik."

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا
لِّتُنذِرَ أُمَّ ٱلْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ ٱلْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ
فِى ٱلْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِى ٱلسَّعِيرِ ۝٧

Anlamı:

(Ey Muhammed!) İşte böyle vahyettik sana. *Arapça Kur'an olarak. Mekke ve çevresini korkutasın diye...* Kuşku götürmeyen bir toplanma gününün geleceğini bildirerek korkutasın diye (vahyettik). (İnsanların) bir kesimi Cennette, bir kesimiyse ateşte (Cehennemde) olacaktır. (Şûra Suresi, ayet: 7.)

Anlamı:

(Diyânet'in)

Biz bu *Kur'an'ı yabancı bir dil ile* ortaya koymuş olsaydık: Âyetleri uzun açıklamalı değil miydi? *Bir Arab'a yabancı dille söylenir mi?"* derlerdi. Ey Muhammed! De ki: "-Bu, inananlara doğruluk rehberi ve gönüllere şifâdır." İnanmayanların kulaklarında ağırlık vardır. Ve onlara kapalıdır. Sanki bunlara uzak bir mesafeden sesleniyor da anlamıyorlar. (Fussilet Suresi, ayet: 44.)

Açıklama:

Yukardaki ayet, şöyle de çevrilebilir dilimize:

Biz bu Kur'an'ı *Arapça olmayan bir dille* oluştursaydık andolsunki şöyle diyeceklerdi; "-Ayetleri açık-seçik anlaşılır kılınmalı değil miydi?

"Arap olana, Arapça olmayan dille mi anlatılır?" Deki; "- inanırlara bir yol göstericidir O. Ve şifadır inanmayanların son kulaklarında ağırlık (sağırlık) vardır Kur'an bir köylüktür onlara. Öyle kimselerdir ki uzak bir yerden çağrılıyorlarmış gibi duruyorlar. (Fussilet: 44) Arapça olana Arapça, olmayan dile mi anlatılır? sorusundaki, "Arap olanın kim olduğu, Kur'an yorumlarında şöyle açıklanıyor: "Muhammed" ve "Arap toplumu".

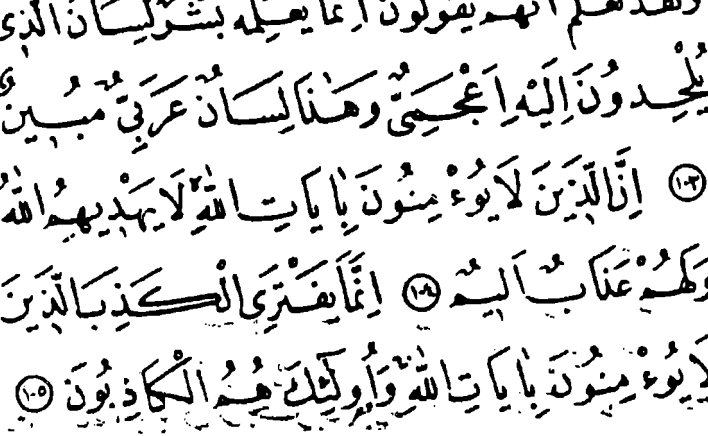
Yani, "-Arap olan Muhammed'e ve toplumuna, Arapça olmayan bir Kur'an'la anlatmak olur mu'?!" diye karşı çıkılabilirdi Kur'an Arap-

ça olmasaydı.

Taberi Tefsiri, ayetin bu kesimini, soru anlamı vermeyecek biçimde (tek hemzeyle) okuyanlar bulunduğunu da yazıyor. Buna göre şöyle çevirmek gerekiyor:

"-Kur'an'ın bir kesimi yabancı dilde, bir kesimiyse Arapça...!".

Ancak, Taberi'nin de belirttiği gibi, böyle anlam verenler azınlıkta.

Anlamı:

(Diyânet'in)

Andolsun ki, "-Muhammed'e elbette bir insan öğretiyor!" dediklerini biliyoruz. *Kastettikleri kimsenin dili yabancıdır. Kur'an'sa fasih Arapça'dır.* Allah'ın ayetlerine inanmayanları Allah doğru yola eriştirmez. Onlara can yakıcı azap vardır. Yalan uyduranlar, ancak, Alah'ın ayetlerine inanmayanlardır. Yalancılar, işte onlardır. (Nahl Suresi, ayet: 103 - 15.)

Açıklama:

Bu ayetlerden ilki, şöyle de çevrilebilir:

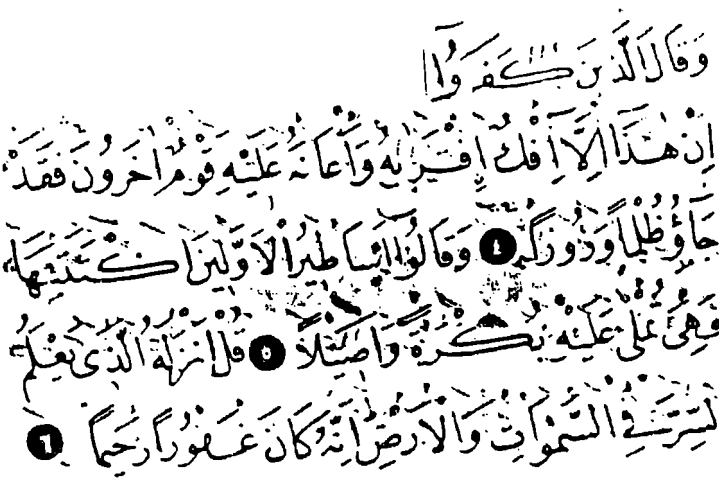
Andolsun ki: "-Ona (Muhammed'e) bir insan öğretiyor." dediklerini biliyoruz. Sözünü kendisine kaydırdıkl *kimsenin dili, Arapça değildir, bu (Kur'an) ise, açık bir Arapça olan dildedir.* (Nahl: 103.)

Burada, Kur'an'ı "Muhammed'e öğrettiği ileri sürülen kimse"nin dilinin "Arapça olmadığı", "Kur'an'ın dilininse açık bir Arapça" olduğu açıklanıyor. Ve ileri sürülene şöyle karşı çıkılıp yanıt veriliyor: "-İleri sürdüğünüz gibi, Muhammed'e Kur'an'ı, sözünü ettiğiniz kimse öğretmiş olsaydı, onun dili nasıl Arapça değilse, Kur'an'ın dili de öyle olurdu, Arapça olmazdı, oysa gördüğünüz gibi Kur'an, açık bir Arapça'dır?". İzleyen ayetler, yanıtı tamamlıyor: Fahruddin Râzi'ye göre, 103. ayeti izleyen ayetlerle şu karşılık veriliyor:

"Muhammed'e bir insanın öğrettiğini" söyleyenler, Tanrı'nın ayetlerine inanmayanlar, kâfirlerdir. Öyle olunca, bunlar Peygamberin düşmanlarıdır. Düşmanların sözleriyse, birer saçma sayılır, onların tanıklıkları kabul edilmez..."

Râzi, bir insana, hemen ve "bir defada" öğretmenin mümkün olmayacağını, öğretimin ve öğrenimin gerçekleşmesi için çok uzun zaman geçmesi gerektiğni de yazıyor.

Furkan Suresinde de şöyle deniyor:

Anlamı:

(Diyânet'in)

İnkarar edenler: "-Bu Kur'an, Muhammed'in uydurmasıdır, ona *başka bir topluluk yardım etmiştir"* diyerek haksız ve asılsız bir söz

uydurdular. "-Kur'an, öncekilerin masallarıdır, *başkalarına yazdırılıp sabah akşam ona okunmaktadır.*" dediler. Ey Muhammed! De ki: "-Onu, göklerin ve yerin sırrını bilen indirmiştir. Şüphesiz o, bağışlayandır, merhamet edendir." (Furkan Suresi, ayet: 4-6.)

Açıklama:

Muhammed'e Bilgiler Vererek Kur'an'ın Oluşmasını Sağladığı Ya Da Sağladıkları İleri Sürülen Kişi, Kişiler Ya Da Toplum: Taberi'nin ve Râzi'nin de içinde bulunduğu Kur'an yorumcularının açıklamalarına ve hadislerde de verilen bigilere göre: Peygambere inanmayanlar, Kur'an'daki bilgilerin, Muhammed'e başkaları tarafından verildiğini, okunduğunu ve yazdırıldığını, Kur'an'ın böylece oluştuğunu ileri sürmüşlerdir. İleri sürenler kimlerdir?

Yani:

"-Muhammed'e başkaları öğretiyor, başkaları okuyor, başkaları yazdırıyor" diyen ianmazların amaçladıkları kişi ya da kişiler kimlerdir? Ya da hangi "toplum'un, "topluluğun" "yardım ettiğini" ileri sürüyorlar?

Yorumlarda ve hadislerde açıklandığına göre, "yardım ettikleri" ileri sürülenleri iki bölümde toplamak mümkün:

Birincisi: Yahudilerden ve Hristiyanlardan bir kesim.

İkincisi: Yahudi ve Hristiyanlardan kimi kişiler:

Bu kişilerin adları da şöyle sıralanmakta:

Bal'am, Adas (ya da Addas), Yaiş, Cebr (ya da Cübeyr)- Selman Fârisî, Rahman'ul-Yemâne (Müseylime), Vareke (İbn Nevfel)...

Bunların kimlikleri:

Bel'am:

Mekke'de Hristiyan bir köleydi.

Taberi Tefsirinde şu bilgi var: "B[illegible]. Muhammed oğlu Ahmed Tûsi aktardı. O da Ebu Âsım'ın kendisine aktardığını söyledi. O da Tahman Oğlu İbrahim'in kendisine aktardığını söyledi. O da Abdullah Oğlu Müslim El Mele'i'den aktardı. O da Mücâhid'den aktardı. O da İbni Abbas'tan aktardı: İbni Abbas anlatıyor: Peygamber, Mekke'de bulunan, Arapça olmayan bir dil konuşan ve adı Bel'am olan bir kö-

leye (din) öğretiyordu. Peygamber sunan yanına her giriş çıkışta putataparlar gördüğünde: '-(Din)i Muhammed'e Bel'am öğretiyor!'diye konuşurlardı. Onun üzerine: '-Andolsun ki, ona (Muhammed'e) bir insan öğretiyor!' başlayan ayet (Nahl: 103.) geldi."

Yaiş:

ikrime'den aktarılarak geliyor: "-Muğire oğullarının Yaiş adında bir köleleri vardı. Arapça olmayan bir dil konuşurdu. Peygamber ona Kur'an okutmaya giderdi. İşte putataparların 'Muhammed'e öğrettiğini söyledikleri ve ayette '-O amaçladıkları kimsenin dili Arapça değildir, bu Kur'an'sa açık bir Arapça olan dildedir!' (Nahl :103.) denerek anlatılan insan, bu kişidir."

Katade'den de böyle aktarılıyor.

Yesar ve Ceer (ya da Cübeyr)

Abdullah İbn Müslim el Hadremî'den aktarılarak geliyor:

"-İki kölemiz vardı bizim. Birinin adı: Yesar. Öbürünün adı da: Cebr. Kılıç yaparlardı. Bu kişiler, kendi (kutsal) kitaplarını okumakta ve kitaplarını içerdiği bilgileri bilmekteydiler. Üzerine Tanrı'nın iyiliği ve selamı olası Peygamber (Muhammed) de bunlara uğrar ve bunların okumalarını dinlerdi. İşte bunun üzerine derler ki: '-O (Muhammed) gidiyor, o iki kişiden öğreniyor ne öğreniyorsa.' ".

Bu aktarmayla birlikte, "-Andolsun ki, '-Ona (Muhammed'e) kesinlikle bir insan öğretiyor!' dediklerini biliyoruz." diye başlayan ayetin (Nahl: 103.) geldiği açıklanıyor.

Bu aktarmaya, Taberi'de ve başka Kur'an yorumlarında yer verildiği gibi, Celâluddin Süyûti'nin, "Kur'an'ın ayetlerinin iniş nedenlerini" derleyen "Lübâbu'n-Mükûl Fi Esbâbi'n-Nüzûl" adlı kitabında da yer verilmekte.

ADAS (ya da Addas)

Abdu'l-Uzzâ oğlu Huvaytıp'ın azadlısı.

Kimilerine göre de Peygamber, öğrendiklerini bu kişiden öğ-

reniyordu. Kur'an yorumlarında, hadis kitaplarında bu da aktarılmakta.

Bütün bu kişilerin "dil"leri *"Arapça olmadığı"* için, Nahl Suresinin yukarıda anlamıyla birlikte sunulan 103. ayetinde: "-... Söylemek istediklerinin dili, Arapçadan başka bir dildir. Bu Kur'an'ın diliyse açık bir Arapça'dır." denmekte.

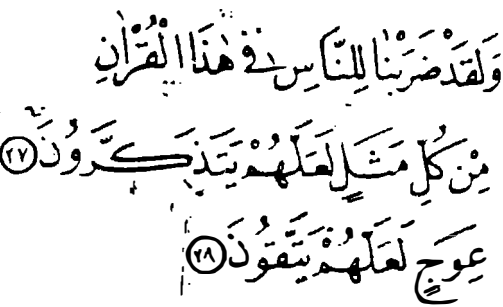
İnanmazların, Kur'an'ı oluşturmak için Peygambere bilgiler verdiklerini söyledikleri arasında Selman Fârisî (asıl dili Farsça) gibi kendi dili yanında Arapçayı da çok iyi bildiği bilinenler de bulunmakta.

İleri sürülenlerden biri de, asıl adı "Müslim" olduğu halde, İslâm inanırlarının "Müslimcik" anlamında küçümseyerek "Müseylime" dedikleri ve "yalancı Peygamber" diye niteledikleri "Rahmanu'l-Yemâne" de var. "Rahmanu'l-Yemane", "Yemane kesiminin Rahmanı" anlamında. "Yemane", Arapyarımadasının ortalarına düşen bir kesimdeki illere denmekteydi. "Yalancı Peygamber", bu kesimde, Rahman (Tanrı) adına din yayıcılığında bulunduğu için Araplar "Rahmanu'l-Yemane" diyorlardı. İbni İshak'ın ünlü "e's-Sire"sinde şu aktarmaya yer veriliyor: "-Bize ulaşan bilgi şöyleydi ki: '-Muhammed! Sana kesinlikle, şu Rahman denen adam öğretiyor. Bizse hiçbir zaman Rahman'a inanmayız!' diyorlardı." Bkz. "Peygamberlik".

İşte, yine anlamlarıyla birlikte yukarıda sunulan ayetlerde (bkz. Furkan: 4-5) "-Bu Kur'an onun (Muhammed'in) uydurmasıdır. Başka bir topluluk (kavm) da ona yardım etmiştir, diyerek haksız ve yalan bir söz uydurdular. '-Kur'an, öncekilerin masallarıdır. *O başkalarına yazdırmakta, yazdırılanlar sabah akşam ona okunmaktadır!'* dediler." diye yapılan açıklamada, Kur'an yorumcularına göre, yukarıda adları geçenlerin tümü ya da bir kesimi amaçlanıyor olabilir.

Burada konumuzu ilgilendiren, Peygambere "öğrettikleri" ileri sürülenlerin "dil"lerine karşı, ayetlerde, "Kur'an'ın dili"ne ilişkin yapılan açıklamadır. Yani bu dilin "açık bir Arapça" olduğunun bildirilmesidir.

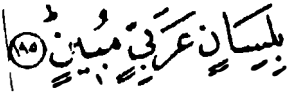
Kısacası: "-Peygambere, ileri sürülen ve dilleri Arapça olmayan kimseler öğretmiş olsalardı, bu Kur'an'ın dili, böylesine açık bir Arapça olmazdı." denerek karşılık verilmekte inanmazlara.

Anlamı:

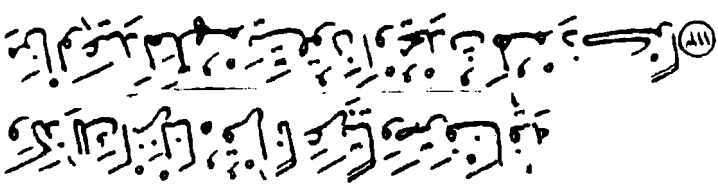
(Diyânet'in)

Biz bu Kur'an'da insanlara her türlü misali, belki öğüt alırlar diye, and olsun ki verdik. O, eğriliği olmayan Arapça bir Kur'an'dır. Belki sakınırlar. (Zümer Suresi, ayet: 27-28.)

Bu ayetten önceki üç ayet, daha önce bu maddede (bkz. B/2) geçmişti. O ayetlerle birlikte, Diyanet "Meâl"indeki anlamı şöyledir:

Ey Muhammed! *Apaçık Arap diliyle* uyaranlardan olman için, onu, Cebrâil, senin kalbine indirmiştir. (Şuara Suresi, ayet: 193-195.)

Anlamı:

işte biz Kur'an'ı böylece *Arapça olarak* indirdik ve onda, korku konusu olanları (vaid"leri sergiledik. Olur ki (Mekke putataparları) korkarlar artık. Ya da onlara bir öğüt oluştur. (Tâhâ Suresi, ayet: 113.)

Anlamı:

(Diyânet'in)

Biz bu Kur'an'ı, *Arapça bir yasa olarak* indirdik. Sana ilim geldikten sonra onların heveslerine uyarsan, And olsun ki, Allah katında sana bir dost ve seni koruyan çıkmaz. (Ra'd Suresi, ayet: 37.)

Açıklama:

Çeviride görülen "Arapça bir yasa olarak" sözündeki "yasa"nın ayetteki karşılığı "hüküm"dür. Kur'an'ın, "Arapça bir hüküm" olarak indirildiği bildiriliyor.

Burada anlatılmak istnen "hüküm" nedir?

Taberi tefsirinde, "hükm"e "din" anlamı verildiği görülüyor. Nisaburî'nin de içinde bulunduğu kimi tefsirlerde, buradaki "hüküm", "hikmet"le eş anlamlı olarak alınıyor ve ayetin başına, "-işte böylece, Kur'an'ı Arap diliyle dile gelen bir *hikmet* olarak indirdik." diye anlam veriliyor. Fahruddin Razî de, bu anlama, birinci anlam olarak yer veriyor. İkinci anlam olarak da, Kur'an'ın, yükümlülere yüklenen tüm "hüküm"leri içerdiğini, Kur'an'sız hüküm olamayacağını, bu nedenle Kur'an'ın "hüküm" diye nitelendiğini savunuyor.

Bu durumda Kur'an'ın "Arapça bir hüküm" olması, "Arap diliyle hükümler içeren bir Tanrı bildirisi" anlamında yorumlanıyor.

Öte yandan kimilerine göre, bu ayet, Kur'an'ın yalnızca "söz"leriyle değil; içeriğiyle de "Arapça" olduğunu anlatmakta. Kur'an çevirilerinin, ibadetlerde "caiz görülmeyişi"nin temel nedenlerinden biri de budur. Aşağıya (3) bkz.

2- **"Kur'an'da Arapça Olmayan Sözcükler De Var"**

Celaluddin Suyuti'nin el İtkân Fi Ulûmi'l-Kur'an adlı önemli ve kaynak kitabının birinci cildinin 38. bölümünün başlığı şöyledir:

Kur'an'da Arapça Olmayan Sözcükler ("Fi Mâ Vakaa Fihi Bi Ğayri Luğati'l-Arabi"):

Süyuti, kitabında, Kur'an'daki sözcüklerden Arapça olmayan 118 sözcük sıralar ve bu sözcüklerin neceolduğunu anlamlarıyla birlikte açıklar. Daha doğrusu, Müslüman dilci ve araştırıcılardan aktarır. Sonunda da şöyle der: "-İşte yıllarca süren yoğun araştırmalar sonucunda bulmayı başardığım, başka dillerden Arapça'ya geçip de Kur'an'da yer almış olan sözcükler bunlardır. Bunlar, bu kitaptan önce hiçbir kitapta böyle derlenmiş böyle toplanıp sıralanmış) değildir."

Bu sözcüklere daha başka sözcüklerin de eklendiği görülmekte.

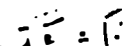
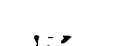
Kur'an'da bulunan ve Arapça olmayan sözcüklerden Süyûti'nin derledikleri içinde de "Esfar" (kitaplar), "İlî" (Tanrı'nın adı), "ahiret", "Cehennem", "haram", "Rahman", "sırat", "salavat", "Kayyum" (uyumaz anlamında Tanrı'nın niteliklerinden), "tekfir", "Adn" (cennet), "firdevs" (cennet), "kıstas" (adalet anlamında), "kıst" (adalet anlamında), "melekût" gibi son derece önemli olan ve kimileri Kur'an'ın "anahtar sözcükleri"nden sayılan sözcükler de bulunmakta. Süyûti'nin sıralamasında belirtildiğine göre, Kur'an'da arapça olmayan sözcüklerden en çoğu HABEŞÇE: 23 Sözcük. Sonra Nabatça, İbranca ve Farsça geliyor: Her birinden 15 sözcük. Bumları Süryanca, Yunanca ve Kıptice izliyor: Bunların her birinden de 4 sözcük var. Sonra Berberce'den 2, Türkçe'den de bir sözcük bulunuyor. Ayrıca 11 sözcüğün Arapça olmadığı kesin olarak belirtiliyor, ama bunların nece oldukları belirtilmiyor. 3 sözcük de, kimilerine göre Nabatça, kimilerine göre Berberce diye açıklanıyor. 2 sözcük de kimine göre İbranca, kimine göre Süryanca. Yine 2 sözcük kimine göre Nabatça, kimine göre Yunanca. Yine 2 sözcük kimine göre Habeşçe, kimine göre İbranca Yine 2 sözcük kimine göre Süryanca kimine göre Yunanca. Yine 2 sözcük kimine göre Habeşçe, kimine göre "Hindçe" (Sanskritçe). Yine 2 sözcük kimine göre Nabatça, kimine göre Berberce Bir sözcük kimine göre Habeşçe, kimine göre Farsça. Bir sözcük kimine göre Farsça, ki-

mine göre İbranca. Bir sözcük kimine göre Farsça, kimine göre "Hindçe". Bir sözcük kimine göre Farsça, kimine göre Nahatça. Bir sözcük kimine göre Nabatça, kimine göre Habeşçe. Ve bir sözcük kimine göre Nabatça, kimine göre İbranca. Bir sözcük için Kıpt^ıce, Süryanca, İbranca; bir sözcük için Yunanca, Süryanca, Berberce; bir sözcük için de İbrana, Süryanca, Farsça diyenler var. Toplam: 118 sözcük.

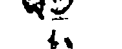
Kur'andaki Habeşçe Sözcükler

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ		ANLAMI
1- الأرائك	=Erâik (tek. Erîke)	18:31;36:56, 76:13; 83:23,35.	Tahtlar
2- أوّبي	= Evvibî (emir)	34:10	"Tesbih" edin!
أوّاب	= Evvâb	38: 17,19,30 44; 50:32	Çok "tesbih" eden.
الأوّابين	= Evvabîn	17:25.	Çok "tesbih" edenler.
3- الجبت	= Cibt	4:51.	Şeytan ya da büyücü
4- حرم	= H-R-M	Bkz. "Haram", "ihram", "kutsal"	Gereklilik
5- حصب	= Hasab	21:98.	Odun.
6- حطّة	= Hıtta (emir)	2: 58;7 : 161	"-Doğru söyleyin!"
7- حوبا	= Hûb	4:2.	Günâh.
8- كوكب دري	= Dürriyyün	24 : 25.	Aydınlatan, ışık saçan.

9- = Seker		16 : 67.	Sirke. ("Şerbet", "şıra" anlamı veriliyor)
10- Sînîn		7:130; 10:5; 12:42,47 17:12 18:11, 25; 20: 40; 23:112 26 :18, 205; 30:4	Kıtlık yılları
11- = Şatr		2 : 144, 149, 150.	Yön
12- Tâgût		2 : 256, 257; 4 51,60 76; 5: 60; 16; 36; 39 : 17.	"Kâhin" (kehanetçi).
13- = Arim		34 : 16.	Sed.
14- Ğîd		11 : 44	Eksilme.
15- Kasvere		74 : 51	Arslan
16- Kifleyn		57 : 28.	İki kat
17- Mütteke'		12: 31.	Turunç. (koltuk gibi oturulup yaslanılan bir şey anlamı veriliyor. Turunç yenirken yaslanmagereği duyulur düşünesi var.)
18- = Mişkât		24 : 35.	Kandil yuvası (kandillik, kandil konulan yer.)

19- 	= 73 : 18.	73 : 18.	Değnek.
20- 	= Munfatır	73 : 18	Dolu. ("Parçalanmış" anlamı veriliyor.)
21- 	= Nâşie	73 : 6.	(Gece) uyanıp kalkmak.
22- 	= Yahûru	84 : 14.	Döner. (Yeniden dirilir anlamı veriliyor.)
23- 	= Yâ - Sîn (Yâsîn)	36 : 1.	"-Yâ insan!".

Kur'andaki Nabatça Sözcükler:

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ		ANLAMI
1- 	=Isrî	3 : 81	"Ahd"imi, "antlaşma"mı.
2-	= İll	9 : 8,10.	"Tanrı" için söylenir (Tanrı'nın adlarından. Bununla birlikte yakınlık, "ahd" anlamları da verilir.)
3- 	= Ekvâb	43: 71; 56: 18 76 : 15; 88:44.	Testi
4- 	= An	53: 44: 88: 5.	Son derece sıcak.

5- = Tetbîr		17 : 7; 25 : 39	Yerle bir etmek
6- = Taht		19 : 24.	İç. (Alt anlamı da verilir.)
7- Havariyyun		3 : 52, 5: 111, 112; Saf: 14.	Yıkayıcılar.
8- Sefere		80 : 15.	Okuyucular. (Elçiler anlamı da-veriliyor.)
9- = Sînâ		23 : 20	Güzel
10- = kıtana		38 : 16.	Kitbımızı (amel defterimizi)
11- Abbedte		26 : 22.	Öldürdün (Köleleştirdin anlamı da veriliyor.)
12- = Melekût		6 : 75; 7 : 185 23:88; 36 : 83.	"Mülk".
13- = Menâss.		38 : 3.	Kaçış.
14- = Verâ'		2 : 101; 3: 187; 4:24; 6:94 11:71; 23: 7; 33:53 42:51 49:4; 59:14;	
15- = Vezer		75:11.	Dağ, sığınak.

Açıklama:

Yukarıda çok önemli sözcüklerin yer aldığı görülüyor. Ancak, Süyûti'nin el İtkan'ın'da bunlar, Kur'an'daki Nabatça sözcükler olarak

yer alıyorsa da, dil araştırıcısı incelemecilerden kimileri, bunların, başka dillerin sözcükleri olduğunu savunmaktalar: Örneğin son derece önemli bir sözcük alan *"ill"*: Ya da *"il"* Bu sözcüğün önemi, "Tanrı" anlamına geliyor olmasından. Ya da Tanrı adlarından sayılmasından.. "Cebrâil", "Mikâil", "İsrafil", "Azrâil" sözcüklerindeki "il"ler de aynı il türünden görülmekte "Cebrâil"deki "cebr", Râgıb el İsfehânî'nin "Müfredat"ında ve sözcüklerde belirtildiği gibi "zor" ile "tamamlama" anlamlarını içermekte. Yani Cebrâil, "cebr" ve "il" sözcüklerinden yapılma bileşik bir ad. Ötekiler de bileşik. Bu adların bir yarısının, "Tanrı"yı anlatan "il" olması, sözkonusu meleklerin birer "Tanrı" olarak tapıldıkları bir aşamadan geçtikleri biçiminde yorumlanmakta. Tanrı, ya da Tanrı adlarından sayılan "İl", "el" de olabilmekte. Yukarıdaki listede, Nabatça olarak (İtkan'da) gösteriliyorsa da, kimilerince İbranca'dır. "İyl" ("îl") biçmini de aldığı belirtilen bu sözcüğün İbranca olduğu yolundaki görüşü, Fahruddin Râzî, El Ezherî'ye dayandırmakta. E't-Tefsiru'l-Kebir'de aynen şöyle deniyor: "-Ezherî diyor ki, îl (iyl), güçlü ve yüce Tanrı'nın adlarındandır ve İbranca'dır: (Bkz. Beyrut, c.15, s. 231.) Taberi'de, "il"in "Allah" demek olduğu, Cebrâil, Mikâil, İsrafil.. adlarındaki "il"in de bu anlamda bulunduğu yolundaki görüşe en başta yer verilip bu görüş Mücâhid'e dayandırılırken, sözcüğünün hangi dilden olduğu açıklanmakta. (Bkz. Câmiu'l-Beyân Fi Tefsiri'l-Kur'an, Beyrut, 1972, c. 10, s. 59.)

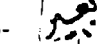
El Esatiru'l-Arabiyyeti Kable '-İslâm" (İslâm Öncesi Arap Söylenceleri) adlı kitabın yazarı Dr. Muhammed Abdu'l-Muid Han, bu kitabının bir beşinci bölümünde "İl", "el", "ilah", "Allah"... sözcüklerinin incelemesinde, doğubilimcilerin incelemelerinden aktarmalar da bulunuyor. Konumuzu ilgilendiren bir kesimini Arapçasından dilimize çeviriyorum:

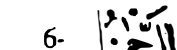
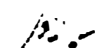
"-Devidson, inceleme yazısında (God, Hastinga dictionary of Bibe P.189.) şöyle diyor: '- İl Elahim, Shaodai ve Yehweh sözcükleri tarih öncesi dönemlerde de kullanılıyor olmalı. Anlamları kapalı ve bilinmiyor. *İl* sözcüğünün, birçok eski *yazıtlarda* bulunduğu ileri sürülür. Bilginler, Safa yöresinde elde edilen yazıtlarda, VEHEBU"L-İL (İl'in armağanı), ABDU'l-İL (İl'in kulu), ZEYDU'LLAH (Allah'ın Zeyd'i), ABDULLAH (Allah'ın kulu) adlarına rastlamışlardır. Allah ya da Hal-

lah, *Nabatça yazıtlarda* özel ad olarak değil; her zaman put adlarından biriyle birlikte yer almakta. Safa yazıtlarında böyle değil. Bu yazıtlarda, Allah sözcüğü, bağımsız olarak tek başına yer almaktadır. Wellhausen: 'Araplar, tıpkı *Nahatlar* gibi, her puta, *Allah* diye gelmiş olmalılar. Tanrı adı olarak söylenen Allah, ilk doğuşunda, En Büyük Tanrı'ya ad olarak verilir olmuştur' diyor. (Encyclopedia Ethic Bible Arabs) Konunun kimi incelemecileri de bu sözcüğün, güçlendi, güçlü anlamına gelen bir *İbranca* sözcükten türeyerek oluştuğunu ileri sürerler. İlah sözcüğü, Elohim biçiminde çoğul olmakta. (...) *Arâmilerin* dilinde Elah, Arap dilinde de ilah biçiminde bulunmakta ve tarif harfi başına geçerek el-ilah ya da Allah biçimini almaktadır." (el Esâtiru'l-Arabiyyeti Kable'l-İslâm, Kahire, 1937, s. 135.)

"El"e, Fenikelilerde de "en büyük Tanrı" diye inanılıyordu. Böyle olunca "Tanrı" anlamındaki "il"in, "el"in çeşitli dillerde yer almış bulunması doğal sayılabilir. Bkz. "Allah". "Tanrı".

Kur'an'daki İbranca Sözcükler (İtkan'daki Açıklama):

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ	ANLAMI
1- = Alede	7:176; 104:3,	Durağanlaştı, kaldı, sürekli oldu.
2- Esbât	2 : 136, 140; 3 : 84; 4: 163; 7:160	Kabileler.
3- =Baîr	12:65,72,	Üstüne yük vurulan (deve diye anlam veriliyor).
4- Dereste	6:105.	Okudun (okuyan kişisin).
5- Râinâ	2:104; 4:46	Yahudi dilinde sövgü ("-Bizi de

			dinle!" anlamı veriliyor kimi zaman)
6- = Rahman		Kur'an'da 57 kez geçer. Bkz. "Rahman".	Acıyan, esirgeyen gibi anlamlar veriliyor.
7- = Remz		3:41	Dudakları kıpırdatmak
8- =Salevat		22:40	Yahudi tapınakları
9- =Tuvâ		20:12;79:16.	Geceleyin ya da ayak (bir vadinin adı olarak geçiyor).
10- =Fûn		2 : 61	Buğday. (sarmısak anlamı veriliyor.)
11- = Merkûn		83 : 9, 20.	Yazılı.
12- = Hüdnâ		7: 156.	Anladık, bizim için anlaşıldı. (Yöneldik anlamı veriliyor.)
13- = Line		59:5	Hurma ağaçları
14- Yehûd		2:113,120; 5:18,51,64,82; 3:67; 9: 30.	Yakub Oğlu Yahuda oğullarından olan.

15- 	= Âzer	6:74	İbrâhim Peygamberin babası olarak Kur'an'da yer alıyor.

Açıklama:

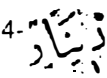
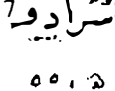
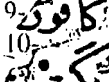
Süyuti'nin kitabında öyle yer aldığı için Kur'an'daki İbrâni sözcükler arasında yer verilen RAHMAN'ın Süryanca olduğunu ileri sürenler de var. Örneğin, Süryani din adamlarından Aziz Günel, Türk Süryâniler Tarihi adlı kitamında, Süryanca'da "merhametli" anlamında "RAHMONO" bulunduğunu ve Kur'an'daki "Rahman" sözüğünün aslının bu olduğunu savunuyor. (Bkz. Diyarbakır, 1970, s. 48) Süyûti'nin kitabında, Rahman'ın İbranca sözcükler arasında yer verilirken, bu yoldaki görüş, Mübered'e ve Sa'leb'e dayandırılıyor. Taberi'yse bu görüşe karşı çıkıp, Rahman'ın, İslâm öncesi Arap şâirlerinin şiirlerinde de bulunduğunu yazıyor ve örnek veriyor. (Bkz. Camiu'l-Beyan Fi Tefsiri'l-Kur'an, Beyrut, 1972, c.I, s. 44-45.) Konuya ilişkin ayrıca bkz. "Rahman".

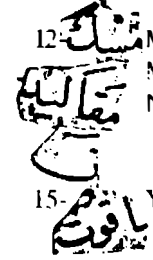
Dil uzmanları ve incelemeciler, Kur'an'da, yukarıdaki listede bulunan sözcüklerden başka daha birçok İbranca sözcüğün, Kur'an'da yer aldığını yazıp savunmaktalar.

Bir çok sözcüğün de başka dillerden, ibranca kanalıyla Araplara geçtiğini ve Kur'an' da yer alan kimi sözcüklerin bu türden olduğu ileri sürülmekte.

Kur'an'daki Farsça Sözcükler (İtkam'daki Açıklamaya Göre):

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ	ANLAMI
1- = Ebârîk	56 : 18.	"Ebârik", "ibrik" sözcüğünün çoğuludur. "Su yolu" ya da "yavaşça ve güzelce su dökme" anlamında. (Diyanet çevirisinde, Avetteki ibrik, Türkçedeki İbrik anlamında görülmekte.)

2- = Biya	22 : 40.	Kiliseler.
3- Tennûr	11:40; 23:27.	"Tandır" dedikleri. Yani yere çukur kazılarak yapılan bir çeşit ekmek fırını. (Ayetlerde, Nuh tufanı sırasında, dünya, suların kaynadığı bir fırına benzetiliyor olmalı.)
4- Dinâr	3:75	Bugün de kimi ülkelerde kullanılan ve altın liranın 1/4 kadar olan para. Diyanet çevirisinde "lira" diye çevirildiği görülüyor.
5- =	76:17	Zencefil
6- Siccîl	11:82; 15:74; 105: 4.	Diyanet çevirisinde "sert" anlamı verildiği görülüyor. "Pişirilerek sertleştirilmiş çamur, tuğla" anlamı da verilir.
7- Sürâdik	18:29	Üstü kapalı, dar ve uzun geçit.
8- Kufl	47:24	Anahtar.
9- Kâfûr	76:5	Kokulu bir maddede
10- Kenz	11:12; 18: 82; 25:8; 26: 58; 28:76	Hazine.
11- Küvviret	81:1	Dürüldü

12-	Misk		Güzel kokulu bir madde.
13-	Mekâlîd	39:63; 42:12	Anahtarlar.
14-	Nûn (aslı: Enûn)		Dilediğini yap! (Kur'an'da ne anlama geldiği tartışmalı.)
15-	Yâkût	55:58	Değerli bir taş.

Kur'an'daki Süryanca Sözcükler (İtkan'daki Açıklamaya Göre)

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ		ANLAMI
1	Ribbiyyûn	3:146	Diyanet çevirisindeki anlamı: Rabbe kul olmuşlar.
2-	Sücceden	2:58; 4:154; 7:161	Diyanet'inkindeki anlamı: Secde ederek.
3-	Şehr	Tekil ve çoğul olarak 21 kez geçer. Birkaçı: 2:185; 194; 217; 5:2; 97	Ay, aylar.
4-	Kayyûm	2:255; 3:2	Uyumayan. (Tanrı'nın niteliği olarak geçiyor.)

Açıklama:

Suyüti'nin kitabında tartışmasız Süryanca olduğu aktarılan sözcükler bunlar.Ancak, dil araştırıcı ve incelemecileri , Süryanca sözcüklerin sayısını , daha kabarık olarak yazıp sıralamaktalar. Süryani din adamlarından Aziz Günel'in Süryaniler Tarih ine ilişkin kitabına göre, Kur'an'daki 61 sözcüğü ve türevlerini Süryanca kabul etmek gerekiyor.Bu sözcükler şunlardır:

Kur'an' daki Biçimi	Süryanca' daki Biçimi	Kur'an'daki Yerinden Örnek	Anlamı
1- Allah	Aloho	Pek çok kez geçer.	Tanrı
2-Nebi	Nbiyo	2:246. Kur'an'da tekil ve çoğul olarak 75 kez geçer. Masdarı olan nübüvvet de 6 kez geçer.	Peygamber
3- Âdem		2:31. Kur'an'da 24 kez geçer.	İlk insan, peygamber.
4-Havva. (Kur'an'da Havva sözcüğü yok, ama Havva anlatılıyor.)	Havo	4:1	Âdem'in karısı.
5- Kitab	Ktobo	2:2. Kur'an'da türevlerinin dışında 260 kez geçer.	Kitab, yazılı olan.
6- Rahman	Rahmonu	1:1. 57 kez geçer.	Acıyan, esirgeyen. (Tanrı böyle nitelenir.)
7- Raûf	Rahfano	2:143. 11 kez geçer.	Şefkatli. (Tanrı böyle nitelenir.)
8-İnsan	İnoşo	4:28. Tekil olarak 65 kez geçer.	İnsan.
9- Furkan	Furkono	2:53. 7 kez geçer.	Kurtuluş, iyiyi ve kötüyü ayıran. (Kur'an'ın adlarından)
10- Sifr	Sıfro	62:5. Bir kez ve çoğul	

		olarak geçer.	Kitap, kutsal kitap.
11- Melek	Meleho	6:8. Tekil olarak 15 kez, çoğul olarak da 74 kez geçer.	Melek. (Bkz. "Melek")
12- Melîk	Melko	12:43. 15 kez geçer. 5'iyle Tanrı nitelenir.	Kral, hükümdar.
13- Sultan	Şultono	7:71. 37 kez geçer.	Hükümdar, egemen. (Kur'an'daki anlamı: Egemenlik, kanıt, etki.)
14- İkra'	İkri	96:1. 3 kez geçer.	Oku!
15- İsim	Eşmo	1:1. 39 kez geçer.	Ad. (Kur'an'da: "-İkra' bismi Rabbike" denir. "-Tanrı'nın adıyla oku!" demektir. Süryanca'da: "-İkri bişem!" denir. "-Adımla oku!" anlamında.
16- Salat	Slutho	2:3. Tekil olarak 78 kez geçer.	Namaz. (Kur'an'da, dua, ibadet, rahmet anlamlarında da yer alıyor.)
17- Savm	Savmo	2:183; 19:16. Savın olarak bir kez, sıyaın olarak da 8 kez geçer.	Oruç.
18- Secede	Sıged	15:30. 8 kez geçer.	Secde etti.
19- Sıddîk	Zadiko	12:46. 8 kez geçer.	İyi, dost.
20- Âlem	Olmo	1:2. 72 kez geçer.	Dünyâ, evren.
21- Nisâ	İneşe	2:222. 58 kez geçer.	Kadınlar.
22- Ünsâ	Ent'tho	2:178. 30 kez geçer.	Kadın, dişi.
23- Eb	Abo	12:8. 117 kez geçer.	Baba.
24- Üm	Emo	28:7. 35 kez geçer.	Ana.
25- Ah	Aho	4:12. 96 kez geçer.	Kardeş.
26- Sadaka	Zedko	2:196. 13 kez geçer.	Sadaka, bağış, zekât.
27- Yed	İdo	3:73. 120 kez geçer.	El.

28- Isbı'	Seb'o	2:19. 2 kez geçer.	Parmak.
29- Ḳef	Kafo	13:14. 2 kez geçer.	Avuç.
30- Karye	Kritho	2:58. 56 kez geçer.	Köy. (Kur'an'da, kasaba, kent anlamlarını içerdiği de oluyor.)
31- Beyt	Beyto	2:125. 65 kez geçer.	Ev.
32- Hamr	Hamro	2:219. 7 kez geçer.	Şarap.
33- Himâr	Himoro	2:259. 6 kez geçer.	Eşek.
34- Kelb	Kelbo	7:176. 5 kez geçer.	Köpek.
35- Tayr	Tayro	2:260. 19 kez geçer.	Kuş.
36- Yeva	Yevmo	1:4. 474 kez geçer.	Gün.
37- Saat	Sotho	6:31. 48 kez geçer.	Saat. (Kur'an'da çoğu kez Kıyâmet anlamında.)
38- Leyl	Lilyo	2:164. 58 kez geçer.	Gece.
39- Şems	Şemso	2:258. 33 kez geçer.	Güneş.
40- Cennet	Gentho	2:35. 113 kez geçer.	Bahçe. (Kur'an'da daha çok "Cennet" anlamında.)
41- Mâ	Mayo	2:22. 63 kez geçer.	Su.
42- İneb	İnbe	80:28. 10 kez geçer.	Yaş üzüm.
43-Tin	Tino	95:1. Bir kez geçer.	İncir.
44- Rumman	Rumono	6:99. 3 kez geçer.	Nar.
45- Nâr	Nurô	2:24. 145 kez geçer.	Ateş. (Kur'an'daki anlamı, genellikle: Ateş)
46- Medine	Midinto	7:123. 14 kez geçer.	Kent.
47- Sûr	Şuro	Kur'an'da "sûre"nin "sûr"dan geldiğini söyleyenler var.	Kale duvarı.
48- Islah	Aslah	2:220. Türevlerinin dışında 7 kez geçer.	Düzeltmek, barış, barış sağlamak.
49- Kâhin	Kohno	52:29. 2 kez geçer.	Kâhin, kehanetçi.
50- Tur	Turg	2:63. 10 kez geçer.	Dağ.
51- Tâğût	Togyuto	2:256. 8 kez geçer.	Sapkınlık, şeytan, put, büyücü, büyücülük.
52- Sikal	Thikal	7:57. Bir tekil (sakî),	

		3 de çoğul (sikâl) geçer.	Ağır olanlar, ağır.
53- Şita	Setvo	106:2. Bir kez geçer.	Kış.
54- Hal (hı ile)	Holo	33:50. 2 kez geçer.	Dayı.
55- Firdevs	Ferdeyso	18:107. 2 kez geçer.	Bahçe. (Kur'an'da cennet anlamında.)
56- Bükâ	Behyo	Kur'an'da türevleri var.	Ağlamak.
57- Rumh	Rımho	5:94. Bir kez geçer.	Mızrak
58- Nehr	Nehro	2:249. 54 kez geçer.	Irmak.
59- Buk'a	Pka' tho	28:30. Bir kez geçer.	Ova.
60- İsmail	İşmoil	2:125. 12 kez geçer.	İbrâhim Peygamberin oğlu.
61- İsâ	İşo	2:87. 25 kez geçer.	İsâ Peygamber.

Kaynak: Aziz Günel, Türk Süryâniler Tarihi, Diyarbakır, 1970, s. 46-48.61-

Kur'an'daki Yunanca Sözcükler (İtkan'dki çakılmaya göre):

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ	ANLAMI
1- Sırat	Kur'an'da 45 kez Bkz. "Doğru yol", "sırat", "yol".	Yol
2- Rakîm	18 : 9.	Levha, kitap, yazıt.
3- 	Kur'an'da türevlerinin dışında 15 kez geçer. Bkz. "Adalet".	Adâlet.
4- Kıstas	17:35; 26:182.	Adalet. (Terâzi anlamı da veriliyor çevirilerde.)

Açıklama

Kur'an'da yer alan Yunanca sözcüklerden oldukları açıklanan yukarıdaki 4 sözcük de son derece önemlidir. "Sırat", Kur'an'daki anahtar sözcüklerdendir. Kur'an'ın, İslâm'ın çağrısı "müstakim" (doğru) olan "sırat"a yöneliktir. "Kıst" ve "kıstas" da adalet anlamını içeriyor olmalarından ötürü çok önemlidir. "Rakîm"in önemiyse tarihsel bir yazıt, bir belge anlamını içeriyor olmasından.

Kur'an'daki Kıptice Sözcükler (İtkan'daki Açıklamaya Göre)"

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ		ANLAMI
1- 	= Ulâ	33 : 33.	Sonun cusu. (Kur'an'da ve Arapça'daki anlamı, genellikle: Önceki.)
2- 	Âhiret	38 : 7	Önceki. (Kur'an'da ve Arapça'daki anlamı, genellikle: Sonraki, sonuncusu.)
3- 	= Betâin	55 : 54.	Dış kesimler, örtüler. Koca (sözcük Arapçadaefendi anlamını içeriyor.)
4 	Seyyid	17 25.	

Kur'an'daki Berberce Sözcükler (İtkan'daki Açıklamaya Göre):

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ		ANLAMI
1- 	= İnâhu	33:53.	Pişmesi.
2- 	= Mühl	18:29; 44 70 : 8	Zeytinyağının tortusu. (Erimiş maden anlamı da veriliyor.)

Kur'an'daki Türkçe Sözcük (İtkan'daki Açıklamaya Göre):

=Ğassak. Kur'an'daki yeri: 38:57. Anlamı: soğuk ve kokuşmuş. (Cehennemdekilere verileceği bildiriliyor. Ama kokmuş, kokuşmuş yerine "irin" diye çevriliyor. Hadislere dayanılarak bu anlam veriliyor.)

Kimilerine göre Nabatça, kimilerine göre Yunanca olan sözcükler:

=Sur. Yeri: 2:260. Anlamı: Parçala Firdevs. Yeri: 18:107; 23:11. Anlamı Yunanca'dakine göre: Bahçe. Nabatça'dakine göre üzüm bağı.

Kimilerine göre Nabatça, kimilerine göre Süryanca olan sözcükler:

= Rehven Yeri: 44:24. Anlamı: Yavaşça, Jakinken Esfâr. Yeri: 62:5. Anlamı: Kitaplar. = Tür. Yeri: 2:63,93; 4:154; 19:52; 20:80; 23:20; 28:29, 46; 52:1; 95:2. Anlamı: Dağ.

Kimilerine göre Nabatça, kimilerine göre Berberce olan sözcük:

=Yusheru. Yeri: 22:20. Anlamı: Pişirilir. (Cehennemdekilerin iç organlarının pişirilip eritileceği anlatılıyor.)

Kimilerine göre Nabatça, kimilerine göre Habeşçe olan sözcük:

=Tâ-Hâ (Tâhâ) yeri: 20:1. Anlamı: "-Ey adam!" (Tanrı Peygambere seslenıyor: Ey Muhammed!)

Kimilerine göre Nabatça, kimilerine göre İbranca olan sözcük:

= Keffir. Yeri: 3:193. Anlamı: "-Sil, gider!"

Kimilerine göre Habeşçe, kimilerine göre İbranca olan sözcükler:

= Elîm. Kur'an'da 72 kez geçer. Anlamı: Acıtıcı (dayanılmaz acı veren)
= Evvah. Yeri: 9.114; 11:75. Anlamı: Habeşçe'de: Acıyan. İbranca'da: Çok dua eden (yakaran). (Kur'an'da, İbrâhim Peygamber "evvah" diye niteleniyor.)

Kimilerine göre Habeşçe, kimilerine göre Farsça olan sözcük:

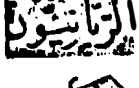
=Sicil. Yeri: 21:104. Anlamı: Kitap.

Kimilerine göre Habeşçe, kimilerine göre Hindçe (Sanskritçe) sözcükler:

=İbla'i. Yeri: 11:44. Anlamı: "-İç, yut!" =Tûbââ. Yeri: 13:29. anlamı: Cennet. ("Mutluluk" anlamı veriliyor.)

Kimilerine göre Süryanca, kimilerine göre İbranca sözükler:

ya da = Rabbaniyyûn, Rabbaniyyîn. Yeri: 5:44,63; 3:79. Anlamı: "Rabbanîler. (Din adamları. Diyânet çevirisinde, "Rabbe kul olanlar" diye çevirildiği görülüyor.)

=Hevn. Yeri: 25:63. Anlamı: Bilgelik, ağırbaşlılık.

Kimine göre Süryanca, kimine göre Yunanca olan sözcük:

=Adn (aden). Yeri: Kur'an'da 11 yerde geçer. Bkz. 'Adn" Anlamı: Bahçe ya da üzüm bağı.

Kimine göre Farsça, kimine göre Kıptice olan sözcük:

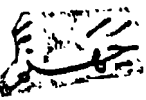
=Müzcât. Yeri: 12:88. Anlamı: Az.

Kimine göre Farsça, kimine göre Hindçe olan sözük:

=Sündüs. Yeri: 18:31: 44:53: 76: 21. Anlamı: İnce ipekli kumaş. (Cennettekilere, bu kumaştan giysiler giydirileceği anlatılıyor.)

Kimine göre Farsça, kimine göre İbranca olan sözcük:

=Cehennem. Yeri: Kur'an'da 77 kez geçer. Bkz. "Cehennem".

Kimine göre Süryan'ca, kimine göre Yunanca, kimine göre Nabatça olan sözcük:

=Seriyy. Yeri: 19:24. Anlamı: Çay, ırmak (Diyânet çevirisinde hiç de dayanağı olmayan biçimde, "şerefli" anlamı veriliyor. Bu çeviri, için yanlıştır denebilir.)

Kimine göre Süryanca, kimine göre Kıptîce, kimine göre İbranca olan sözcük:

=Heytc lek. Yeri: 12:23. Anlamı: "-Haydi gel!".

Kimine göre Süryanca, kimine göre İbranca, kimine göre Farsça olan sözcük:

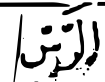
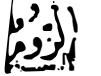
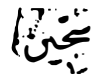
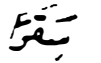
=Kummel. Yeri: 7:133. Anlamı: Bitler, güveler, böcekler.

Kimine göre Süryanca, kimine göre Yunanca, kimine göre Berberce olan sözcük:

= Kıntar (kantar). Yeri: 3:75; 4:20. Anlamı: Yunanca'da: 12 000 okka, Süryanca'da: Bir öküz derisi dolusu altın. Berberce'de: 1000 miskal. (Bir miskal: 90 gram). Bu sözcüğe Diyânet çevirisinde; "3:75"de "kantar", "4:20"deyse "bir yük altın" anlamı veriliyor.

İtkan'da Kur'an'daki Sözcüklerden Arapça Olmadıkları Belirtilirken Hangi Dilden Oldukları Açıklanmayan Sözcükler:

SÖZCÜK	KUR'AN'DAKİ YERİ	ANLAMI
1- = Ress	25:38; 50:12.	Kuyu.
2- = Rûm	30:2	Kur'an'daki anlamı: Doğu Roma'lılr, Bizans'lılar.
3- = Siccîn	83 : 7,8	Kur'andaki anlamı: Kötülerin durumlarının yazılı olduğu kitap (Amel defterleri).
4- = Sekar	54:48;74:26 27,42.	Kur'an'daki anlamı: Cehennemde insanın derisini yakıp kavuran ateş.
5- = Selsebîl	76 : İ8.	Diyânet çevirisinde: "Tatlı su" deniyor.
6- = Senâ	24:43.	Diyânet çevirisindeki anlamı: Parıltı.
7- = Karâtîs	6:91.7	"Kıstas"lar. "Kırtas"ın aslında Arapça olmadığı elirtiliyor.
8- = Mecsûs	22:17.	Diyânet çevirisindeki anlamı: Kâğıt "Mecûsî", yaniZerdüşt'çülüğü benimseyen.

9- 	= Mercân	55:22, 58	(ateşe tapan diye anlam veriliyor. Mercan.
10- 	= Hûd	2: 111, 135,140	Yahudî.
11- 	= Verdeten	55:37.	Diyânet çevirisindeki anlamı: Kırmızı gül, ya da gül renginde.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Celaluddin Süyutî'nin El İtkan'ında ilgili uzmanlardan aktarıp açıkladığı Kur'an'daki Arapça olmayan sözcükler listesinde 118 sözcük bulunuyor. Süryâni din adamı ve araştırıcı Aziz Günel'in Kur'an'daki Süryanca sözcükler listesi de 61 sözcük içeriyordu. Birinci listedekilere, bu listede bulunmayanları, ikinci listeden alıp eklediğimiz zaman toplam şu sayı ortaya çıkıyor: 171. Yani açıklananlara göre, iki liste, Kur'an'da Arapça olmayan sözcüklerden 171 sözcük içine alıyor. Bunlar, Kur'an ayetlerinde, türevleriyle birlikte yinelenerek geçmekte. Ayrıca dil uzmanlarınca, Arapça olmadığı savunulan Şeytan, İblis, hanif gibi son derece önemli başka sözcükler de vardır. Bir de kimi özel adlar vardır ki, bunların da Arapça olmadığı üzerinde görüş birliği bulunmakta:

Kur'an'daki Arapça Olmayan Özel Adlar:

Âdem (Süryâniler listesinde geçmişti)	Dâvûd
Bâbil	Ebâbil
Câlût	Elyese
Cibrîl (Cebrâil)	Eyke
Eyyûb	Meedâin
Firavun	Medyen
Hâmân	Meryem
Hârûn	Mısr (Mısır)
Hârût	Mîkâl (Mikâil)

İblîs	Mûsâ
İbrâhim	Semûd
İdris	Süleymân
İlyâs	Tâlût
İmrân	Yağûs
İrem	Yahyâ
İsâ	Yakûb
İshâk	Yâûk
İsmâil (daha önce geçmişti)	Ye'cûc
Kârûn	Yunus
Mârût	Yusuf
Me'cüc	Zekeriyya

Bu 42 sözcük, daha önceki 171'e eklendiğinde 213 eder. Ama burdakilerin üçü (Âdem, İsâ, İsmâil) daha önce geçtiğinden, buraya kadar, Kur'an'da Arapça olmayan sözcüklerden 210'u açıklanmış oluyor. Gerek Müslüman araştırıcılar, gerek doğubilimci yazarlar, bu sayıyı daha da yukarıya çıkarmaktalar. Kur'an'da, kç tane Arapça olmayan sözcük bulunduğu kesin olarak söylenememekte.

Müslüman yazarlardan ve dinbilirlerinden birçoğu da, Kur'an'da hiç Arapça olmayan sözcük bulunmadığını savunurlar. Kanıtları: 'Kur'an'ın Arapça olduğu"na ilişkin kesin anlatımlı ayetlerdir. Yani, yukarıda da sunulduğu gibi, "Kur'an'ın Arap Dili"yle indirildiğini, ve "apaçık Arapça olduğu"nu anlatan, açıklayan ayetler vardır. "-Öyleyse Kur'an'da Arapçanın dışında bir sözcük bulunamaz!" denmekte. Birkaç sözcüğünün bulunmasının bile, Kur'an'ın "saf Arapçalığı"na ters düşeceği savunulmakta. Bu görüşte olanlar arasında, İmam Şâfii, İbni Cerir (Taberi), Ebû Ubeyde, Kâdi Ebu Bekr ve İbni Fâris de bulunmakta.

Bir çoğuysa, Kur'an'da Arapça'nın dışında söczükler bulunduğunu kabul etmekte.

Bu görüşte olan Müslüman yazarların kesimi, şunu ileri sürmekte:

"El bâide" diye nitelenen ve yitip gitmiş bulunan en eski Araplardan sonra bir Arap toplumu oluşmuş, bu toplumun diline de zamanla, başka toplumların dillerinden birçok sözcükler karışmıştır.

Kur'an, işte bu dille inmiştir. Kur'an'ın dili bu dil olunca, yabancı sözcüklerden onda bulunması doğal karşılanmalıdır. Kaldı ki, "Araplaşmış Araplar" demek olan "el Arabu'l-müsta'ribe"nin durumunu da göz önünde tutmak gerekir.

Kimilerine göreyse "-Kur'an'da Arapça'nın dışında sözcükler var mıdır?" sorusuna "-vardır!" diyenlerin görüşü de, "-yoktur!" diyenlerin görüşü de doğrudur. Neden ki, "-vardır!" diyenler bu sözcüklerin artık tümüyle "Arapçalaşmış" olduğuna bakıp yargıda bulunuyorlar.

Ne var ki, bu bağdaştırıcı görüşe de karşı çıkılmakta:

Kur'an'da bulunduğu belirlenen öyle sözcükler var ki, bunların Arapça olmadıkları ve hangi dilden oldukları belirlenirken Araplarca tanınıp bilinmemesi de dikkati çekmekte: Bunlardan kimini, Arapların en ileri dil bilirleri bile anlayamamakta ya da zor anlayabilmekte. Demek ki bunlar "Arapçalaşmamış". Yani Arapça'ya tam mal olmamış sözcükler. İşte bu türden sözcüklerin Kur'an'da bulunuyor olması, "-Kur'an'da Arapça'nın dışında da sözcükler vardır!" görüşünü doğrulamakta yalnızca. "-Yoktur?" diyenlerin görüşüyse, ister istemez havada kalmakta.

Tartışmaların böyle sürüp gittiği görülüyorlar kitaplarda.

3- Kur'an Başka Bir Dile Çevrildiğinde, Bu Çeviri, Namazda Okunabilir mi?

Fahruddin Râzî, "Fatiha" suresinden hangi hükümlerin çıktığını açıklarken "14. Konu"yu, bu alandaki tartışmaya ayırıyor. Din önderlerinden kiminin adına yer vererek ve kimin ne dediğini açıklayarak karşıt görüşleri sunuyor. Sonra görüşlerin kanıtlarını sergiliyor. Sunuşunu, Türkçe'ye, olduğu gibi çeviriyorum:

Şâfî şöyle diyor:

"Kur'an'ın çevirisi, namazın yerine getirilebilmesi için yeterli değildir. Ne Arapça'sını iyi okuyabilen kimse için yeterlidir, ne de iyi okuyamayan kimse için...

Ebu Hanife'yse şöyle demekte:

'-Kur'an çevirisi, namaz için yeterlidir. Arapça'sına güçyetirebilen için de yeterlidir, güçyetiremeyen kimse için de...'

Ebu Yusuf ve Muhammed'in görüşleri de şöyle:

'-Kur'an'ın çevirisi, Arapça'sını bilemeyen kimse için namazda yeterlidir. Ama Arapça'sını bilen, aslını okumaya güçyetirebilen kimse için yeterli değildir.'

Bilesin ki, bu alanda, Ebu Hanife'nin görüşü, doğru olmaktan çok uzaktır. Bu nedenledir ki, Ebu'l-Leys Semerkandi ve Kâdî Ebu Zeyd e'd-Debbusi, bu görüşü benimsemediklerini açıkça belirtmişlerdir.". (E't-Tefsiru'l-Kebir, c.l, s. 209.)

a) "Kur'an'ın Çevirisinin Okunmasıyla Namaz Olmaz!" Diyenlerin Görüşü ve Kanıtları:

Diyelim ki, Fatiha Türkçe'ye, ya da Farsça'ya, olduğu gibi çevrildi. Bu çeviri, Fatihanın, namazda okunması gereken yerde okunursa, câiz olmaz.

Fahruddin Râzî, bu görüşün doğruluğunu kanıtlamak için 15 kanıt göstermekte ve bunları uzun uzun sergilemekte. Ancak, tümünü, iki ana kanıtta toplamak mümkün:

Birincisi: Gerek Peygamber döneminin, gerek bu dönemi izleyen ve daha sonraki dönemlerin tüm inanırları, Kur'an'ı Arapça'sından okumuşlar, bilmeyenlere okutmuşlar ya da okunmasını sağlama yolunda çabalar göstermişler ve namazlarda da ayırımsız olarak Kur'an'ın Arapça'sının okunmasını gelenekleştirmişlerdir. Bunun dışına çıkmak, Nisa Suresinin: "-Doğru yol kendisine apaçık belli olduktan sonra, Peygamberden *ayrılıp inananların yolundan başkasına uyan kimseyi,* döndüğü yöne döndürür ve onu cehenneme sokarız. Orası ne kötü bir dönüş yeridir. " anlamındaki 115. ayetinin uyarısını dikkate almamak olur.

İkincisi: Kur'an'ın çevirisinin namazda okunabilmesi için, bu çeviriye Kur'an denebilmesi gerekir. Çünkü, namazda Kur'an okunması buyurulmakta. Hiçbir çeviriye de Kur'an denmemiş, denememiştir. Kur'an'ın benzerinin yapılamayacağı bildirilirken, Arapça'sı amaçlanmıştır. Kur'an'ın sözlerindeki üstünlük anlatılmak istenmiştir. Demek ki, Kur'an'ın çevirisi, Kur'an sayılamaz. Sayılsa, "benzer"inin yapılabildiği kolaylıkla ileri sürülebilir. Ve çevirisi, Kur'an'ın yerine geçebilseydi, birçok yerde, birçok toplumda, sayısız Kur'anlar bulunur

ve her toplum, kendi dilindeki Kur'an'ın daha üstün olduğunu savunur; övünürdü. Buysa Kur'an'ın tümden yok olmasına yolaçardı.

b) "Kur'an'ın Çevirisi Namazda Okunabilir, Böyle Bir Namaz Yerine Gelmiş Olur!" Diyenlerin Görüşü

Fahruddin Râzî, bu görüşün kanıtlarına da yer vermekte. Ama kendisi bu görüşün karşısında olduğu için hem kısa yer veriyor, hem de cevaplandırıyor:

Râzî'nin yazdığına göre, "Kur'an'ın çevirisinin de namazda okunabileceğini" ileri sürenlerin söyledikleri şu:

Kur'an'ın çevirisi, Kur'an'ın yerine geçer, o nedenle de namazda Kur'an okunmasına ilişkin buyruk yerine gelir. Kur'an'ın çevirisinin Kur'an'ın yerini tutacağını gösteren kanıtlar var: Abdullah İbn Mes'ud, bir adama Kur'an öğretiyordu. Adam, "esim" sözcüğünü söylemeyip onun yerine hiç ilgisi olmayan bir sözcüğü seçiyor, "yetîm" diyordu. İbn Mes'ud da, "-Madem esim diyemiyorsun, onun yerine fâcir de!" dedi. Ve adam böyle diyerek namazda okudu. "Fâcir", "esim"in karşılığıdır, aynı anlamı veriyor. Demek ki aynı anlama gelen bir sözcük, namazda yer alabiliyor. Bu gösteriyor ki, Kur'an'ın çevirisi de Kur'an'ın sözlerinin yerine geçer ve namazda okuması câiz olur. Sonra, Kur'an'ın, daha önceki kitaplarda da yer aldığı bildiriliyor ayetlerde. Eğer Kur'an'ın çevirisine Kur'an denmeseydi, daha önceki kitaplarda bulunan Kur'an denmemesi gerekirdi. Çünkü daha önceki kutsal kitapların dilinin Kur'an'ın dili olmadığı, İbranca ve Süryanca olduğu biliniyor. Anlaşılıyor ki, Kur'an'ın anlattıklarını anlatan, sözlerinin karşılığı olan anlatımlar da Kur'an sayılır ve Kur'an yerine geçer. Kaldı ki, Kur'an'ın çevirisinin Kur'an yerine geçmemesi demek, çevirilerinin "tebliğ" edildiği toplumlara, Kur'an'ın iletilmiş olmayacağı demektir. Bu da, Araplardan başka hiçbir toplumun Müslüman olamayacağı anlamına gelir.

Râzî, bunlara da cevap vremkete. Bir kez İbni Mes'ud'un gösterdiği tutumun sağlam kanıt olmayacağını savunmakta, Kutsal kitaplarda da, Kur'an'ın kendisinin değil; anlatılan kıssanın (öykünün) yer aldığının bildirildiğini ileri sürmekte "Tebliğ"de de Kur'an'ın kendisinin neler getirdiğini ve anlamını anlatmanın yeterli olacağını yazmakta.

Kur'an'ın çevirisi, namazda okunur mu, okunmaz mı tartışması, yüzyıllardır sürüp gelmiş bir konuyu sergilemekte. Tartışma bitmiş değildir, Bitecceğe de benzememekte. Kur'an'ın Arapça'sını bilemeyen, okuyamayan, Kur'an'daki sözlere dilleri dönmeyen toplumlar, insanlar hep, kendi dillerinde okuma gereksinimini duymuşlar ve duyacaklardır.

Ne var ki Kur'an'ın "Arapça olduğu"nun ayetlerde çok açık biçimde belirtildiği de bir gerçek. Şu da genellikle kabul edilir ki, bir sözün, hele uzunca bir sözün çevirisi, o sözün tam karşılığı olamaz. Ya da tam karşılığı kolaylıkla gerçekleştirilemez. Namazda, "Kur'an" okunması buyrulduğuna göre, çevirisini okuyan kimsenin "Kur'an" okuduğunu söylemek kolay olmayacağı için böyle bir okumayla buyruğu yerine getirilmiş saymak zor. Yani, Kur'an çevirisinin okunduğu namazı caiz görmeyen görüş, kolayca çürütülebilecek türden değil.

Bununla birlikte, Arapların dışındaki Müslüman toplumlardan, tümüyle Kur'an'ı okuyup öğrenmelerini istemek, bunun gerçekleşeceğini, ya da tam gerçekleşebileceğini düşünmek de zor. Unutulmamalı ki, Kur'an'ı okuyanların, "harflerin tam hakkını vererek" okumaları gerektiği savunulmakta. Yani bir de konunun bu yönü var. Ve bu, Kur'an'ın, tüm Müslümanlarca okunmasını, daha da gerçekleşemez bir konu durumuna getirmekte.

هُوَ الَّذِيٓ أَنزَلَ عَلَيْكَ
الْكِتَٰبَ مِنْهُ ءَايَٰتٌ مُّحْكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَٰبِ وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٌ ۖ فَأَمَّا الَّذِينَ
فِى قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنْهُ ابْتِغَآءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَآءَ
تَأْوِيلِهِۦ ۗ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُۥٓ إِلَّا اللَّهُ ۘ وَالرَّٰسِخُونَ فِى الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِۦ
كُلٌّ مِّنْ عِندِ رَبِّنَا ۗ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّآ أُو۟لُوا۟ الْأَلْبَٰبِ ۝

II
KUR'AN'IN BÖLÜMLERİ-

Bilindiği gibi Kur'an surelere ayrılmakta. Bkz."Sure" Surelerse ayetlerden oluşmakta.

1- Ayetlerin türleri konusunda

Kur'an'ın açıklaması Ayetlerin kimi "anlamı anlaşılmaz" demek olan "müteşabih" (benzeşimli), kimi de "açık ve kesin anlamlı" demek olan "muhkem"dir.

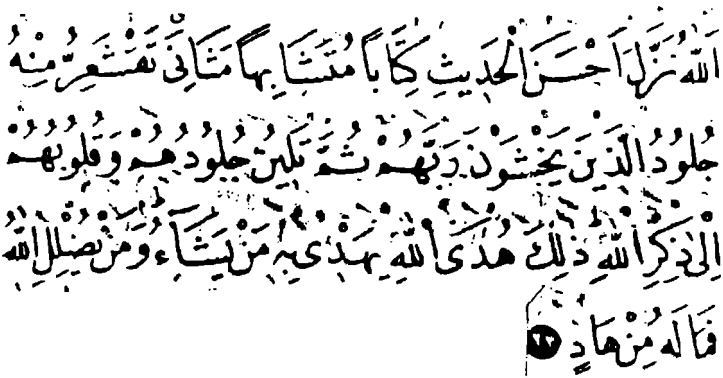
Kur'an'da, "müteşabih" olanlara değil; "muhkem" olanlara uyulması istenmekte.

Anlamı:

(Diyanetin)

Sana kitabı indiren O'dur. Onda, kitabın, temeli olan kesin anlamlı ayetler (muhkemât), diğerleri de çeşitli anlamdadırlar (metaşâbihat). Kalplerinde eğrilik olan kimseler; fitne çıkarmak, kendilerine göre yorumlamak için onların çeşitli anlamlı olanlarına uyarlar. Oysa onların yorumunu, ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar: "-Ona inandık, hepsi, Rabbimizin katındadır" derler. Bunu, ancak akıl sahipleri düşünebilir. (Ali İmran, ayet: 7)

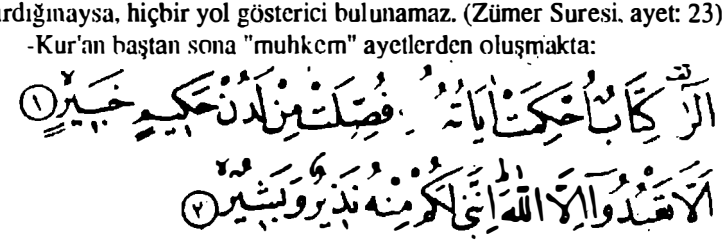
-Kur'an baştan sona "müteşâbih"tir:

Anlamı:

En güzel sözü indirmiştir Tanrı. Ayetleri "müteşâbih" (anlamları çeşitli ya da kapalı ya da hiç anlaşılmaz), ikili (mesâni =tekrarlı). Tanrı'larından korkanların derileri (tüyleri) ürperir ondan. Sonra da derileri ve yürekleri, Tanrı'yı anarak yumuşar. İşte bu, Tanrı'nın kılavuzudur. Ki, onunla dilediğini doğru yola iletir. Tanrı'nın saptırdığınaysa, hiçbir yol gösterici bulunamaz. (Zümer Suresi, ayet: 23)

-Kur'an baştan sona "muhkem" ayetlerden oluşmakta:

Anlamı:

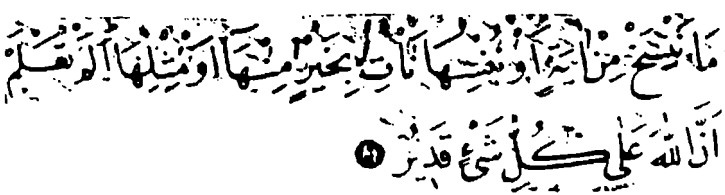
(Diyanetin)

Elîf, Lâm, Râ. Bu kitap (Kur'an), hakim ve haberdar olan Allah tarafından, Allah'tan başkasına kulluk etmeyesiniz ve Rabbinizden mağrifet dileyesiniz diye, ayetleri kesin kılınmış (muhkem), sonra da uzun uzadıya açıklanmış bir kitaptır. Ben size, O'nun tarafından gönderilmiş bir uyarıcı ve müjdeciyim. (Hûd Suresi, 1. ve 2. ayetin tümü, 3. ayetin başı)

Açıklama:

Yukarıda, Ali İmran Suresi'nde, ayetlerinin kiminin "müteşabih", kiminin "muhkem"; Zümer Suresi'nde ayetlerin tümünün "müteşabih"; Hûd Suresi'nde ise ayetlerin tümünün "muhkem" olduğu açıklanıyor. Yorumcular, bu arada Fahruddin Râzî, buradaki açıklamaların, ayrı ayrı anlamlarda yorumlanması gerektiğini savunmakta. Yani yorumculara göre, birindeki "muhkem" ve "müteşâbih"in anlamı başka, öbüründekinin anlamı başka.

-Ayetlerden kiminin hükmü geçerli (nâsih), kimininki geçersiz (mensûb).

Anlamı:

(Diyanetin)

Herhangi bir ayetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya unuttururs ak, onun yerine daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz. Allah'ın her şaya kâdir olduğunu bilmez misin? (Bakara Suresi, ayet: 106)

Yukarıda anlamıyla birlikte sunulan (bkz. B/2) bir ayette (Nahl, ayet: 101) Nahl Suresi'nin 101. ayetinde şöyle denmekte: "-Bir ayetin yerini başka bir ayetle değiştirdiğimizde, -ki, Allah ne indirdiğini

gayet iyi bilir- onlar Muhammed'e: '-Sen sadece uyduruyorsun' dediler. Hayır öyle değildir, ama onların çoğu bunu bilmezler."

Konu için bkz. "Nesh". Ayrıca bkz. "Ayet".

2- Araştırmacı Din Biliri ve Yorumculara Göre, Kur'an'daki Ayetlerin Türleri:

İlgili uzmanları, Kur'an ayetlerini, "nerede ve ne zaman indikleri"ne göre türlere ayırırlar:

a) Kur'an'ın "Mekkeli", (Mekki) ve Medineli (Medeni) Bölümleri:

Sure ve ayetlerin kimi için "Mekkeli", kimi için de "Medineli" denir. Hangisinin "Mekkeli" hangisinin "Medineli" olduğu nasıl biliniyor, nasıl belirleniyor?

İlk bakışta şöyle bir karışıklık verilebileceği düşünülebilir: Mekke'de inmiş olanlara "Mekkeli", Medine'de inmiş olanlara da "Medineli" denmiştir.

Bu, sure ve ayetlerin nerede indiklerine göre bir ayrımdır.

Ne var ki, Kur'an'ın iniş yeri olarak yalnızca Mekke ve Medine bulunmamakta, başka yerlerden de söz edilmekte: Örneğin bir hadiste Peygamber'in şöyle dediği belirtilir:

"Kur'an, üç yerde inmiştir: Mekke, Medine ve Şam."

Kimine göre. "Şam"la Kudüs anlatılmak istenmekte. Kimine göreyse, Tebuk amaçlanmakta.

Ayrıca. Mina, Arafat. Hüdeybiye gibi yerler de var. Bu yerlerde de ayetlerin indiğinden söz edilir.

Ama "Mekke ve çevresi, Medine ve çevresi" denerek, konu belki çözümlenebilir. Ama bunların çevresine kolayca sokulamayacağı belirtilen yerlerde Peygamber "sefer"de bulunurken de ayetlerin geldiği açıklanmakta. Kısacası, "Mekkeli" ve "Medineli" ayrımı için "Mekke"yi ve "Medine"yi göstererek işin içinden çıkılamamakta.

Bir de şöyle bir ayrım var:

"Hicret"ten önce inmiş olan sure ve ayetler, "Mekkeli", sonra inmiş olanlar da "Medineli"dir.

Bu bölümde de sure ve ayetlerin ne zaman indiklerine göre yapılan bir ayrım oluyor. Yani "yer" önemli olmuyor.

Bu durumda "hicret"ten sonra, Peygamber'in (fetihte) Mekke'de bulunduğu sırada inmiş olanları da "Medineli" saymak gerekiyor. Yine buna göre, "hicret" sırasında, Medine yolunda bulunduğu sırada inmiş olanları da "Mekkeli" saymak gerekmekte. O zaman, "Mekkeli" ve "Medineli" denirken, sözcüklerin kendisinden çıkan anlamlar, kimi ayetler için gerçekleşmiyor.

Bir ayrım da şöyle yapılmakta:

Mekke halkına seslenilen sure ve ayetler "Mekkeli", Medine halkına seslenilenler ise "Medineli"dir.

Bu ayrımdaki ölçü de, kime, kimlere seslenildiğidir. Yani belirli bir kesim, halk, kişiler.

Peygamber'in arkadaşlarının sözlerini tek ölçü alan incelemeciler de var: Yani onların açıklamaları geçerli sayılır yalnızca.

Ne var ki, Peygamber'in arkadaşlarından, her ayete ilişkin açıklama bulunmamakta.

Şu tür kuralları ölçü alanlar da var:

"Kellâ" (yok, öyle değil, hayır) sözcüğünün bulunduğu sureler "Mekkeli", bulunmadığı sureler "Medineli"dir.

"-Ey insanlar!" anlamındaki seslenişin geçtiği ve "-Ey inanırlar!" anlamındaki seslenişin yer almadığı sureler Mekkeli'dir. Hacc Suresi bu kuralın dışında. Onda "-Ey inanırlar!" anlamındaki sesleniş vardır ve bununla birlikte Mekkeli'dir.

Geçmiş toplumların öykülerinin geçtiği sureler Mekkeli'dir. Bakara Suresi bunun dışında. Böyle öyküler geçtiği halde bu sure Medineli'dir.

Adem ve İblis öyküsünün geçtiği sureler Mekkelidir. Bakara Suresi bunun dışında.

Elîf, Lâm, Mîm; Elîf, Lâm, Râ ve benzeri harf kümelerinin başında bulunduğu sureler Mekkeli'dir. Bakara ve Ali İmran sureleri bu kuralın dışında. R'ad Suresi'ndeyse tartışma var. Kimi, Mekkeli, kimiyse Medineli sayıyor.

Buna benzer kurallar konulduğu görülüyor. Ne var ki, bunların hiçbiri, Mekkeli ve Medineli ayrımı için yeterli olmamakta.

Mekkeli mi, Medineli mi olduklarını bilmek neden önemli?

Sure ve ayetlerin "Mekkeli ve "Medineli" olup olmamaları zaman yönünden önem kazanıyor. Zamanı bilmek, belirlemekse şunun için

önemli:

Yukarıda da belirtildiği gibi, Kur'an'da kimi ayetlerin hükmü geçerli, ama kimilerininki geçerli değildir (mensuh). Bunu Kur'an'ın kendi açıklamakta. İşte zaman burada önemli: Geçersiz kılınan ayetten sonra gelen ayettir geçerli olan. Demek ki, bir öncelik ve sonralık var. Hangi ayetin önce, hangisinin sonra geldiği bilinmeli ki, hangisinin geçerli, hangisinin geçersiz olduğu bilinebilmeli. Yani ayetlerin tarihini bilmek, son derece önemlidir. Mekkeli, Medineli ayrımına, en başta bu nedenle gereksinim duyulmakta. Tarihi bilmek, başka sonuçlar çıkarmak yönünden de önemlidir. Tüm sure ve ayetlerin tarihleri bilinebilseydi, bugün birçok karanlıklar aydınlığa kavuşurdu belki.

Üslup araştırmalarıyla sonuçlar elde etme çabasında olanlar da var. Özellikle Doğubilimciler kesiminde. Breckelmann bunlar arasında. Blachère'in incelemeleri de oldukça ilgi çekici. Weil, R. Bell, Rowell, William Muir, Grimme gibi adlar da bu arada anılmaya değer. Ayetlerin, surelerin tarihini belirleme yönünden, Müslüman incelemecilerin yönteminden başka bir yöntem uygulamış olan ünlü Doğubilimci Noldeke'yse çabalarıyla, kendilerinden sonrakilere çığır açmış araştırmacılardan.

Ne var ki, ciddiye alınması gereken inceleme ve araştırma uzmanlarının kendileri de, tüm ayetlerin, surelerin tarihlerini belirlemenin, bunları bu yönden tam ve sağlıklı bir sıraya koymanın kolay olmadığını, dahası, mümkün olmadığını belirtirler.

b) Başka Bölümlemeler:

Süyûtî, İbnu'L-Arabi'den şunu aktarır:

"-Ayetlerden kimi Mekkeli, kimi Medineli; kiminin inişi, Peygamber evindeyken, kimininki Peygamber seferdeyken, kimininki gece, kimininki gündüz gerçekleşmiştir. Kimi, Peygamber gökteyken gelmiştir, kimi yerdeyken. Kimiyse, Peygamber yerin altındayken, mağarada bulunduğu sırada ulaşmıştır ona."

Süyûtî de kitabında, ayetlerin türlerine göre bölümler koymuş. Şunlar da o bölümlerden:

Ayetlerden:

Peygamber evindeyken geleni var, seferdeyken geleni var (Hazari-Seferi)

-Gündüzün geleni var, gece geleni var (Nehari-Leyli)

-Yatağında, uykuda geleni var (Firaşi-Nevmi)

-Yerlisi var, göklüsü var (Ardi-Semâi)

-Kışın gelmiş olanı var, yazın gelmiş olanı var (Şitâi-Sayfi)

-Tek tek geleni var, toplu olarak gelenleri var

-Birçok meleğin eşliğinde geleni var, öyle olmayanı var

-Öyle ayet var ki, hükmüyle birlikte gelmiştir, öylesi var ki, kendi gelmiştir hükmü sona ermiştir, öylesi de var ki, hükmü gelmiştir kendi sonra gelmiştir.

Süyûtî'nin kitabında bunlar ayrı bölümlerde ele alınmakta, ama, bir iki örnekle geçilmekte.

c) Sure ve Ayetlerin Niteliğini ve Türlerini Anlamak İçin "İniş Nedenleri"nin Rolü:

Bilindiği gibi, "vahiy"lerin gelişlerinde kimi olaylar, nedenler etkili gösterilmekte. Kimi ayetler, kimi nedenlere bağlı olarak gelmiş bulunmakta. Yani gelişleri, inişleri, kimi zaman olaylar, gereksinimler belirlemekte. Örneğin bir kadın gelmiştir Peygamber'e: Kocasının "zıhar" yaptığını, yani karısını anasına benzettiğini söylemiştir. Peygamber de bu benzetme nedeniyle, kendisinin kocasına artık haram olduğunu, bir arada yaşayamayacaklarını anlatınca ve bunun bir çaresi bulunmadığını söyleyince, kadın, Peygamber'le tartışmıştır. Ve yakınmasını, dönüp Allah'a sunmuştur. Bunun üzerine: "-Kocası hakkında seninle tartışan ve yakınmasını Tanrı'ya sunan kadının sözlerini Tanrı kesinlikle işitti... diye başlayan ayet (bkz. "Zıhar", "keffaret") ve izleyen iki ayet (Mücâdele: 1-3) inmiştir. Bununla, ayetlerin inişinin nedeni olan olay, kişi ve kişiler belli olmakta. Peygamber'in Zeyd'in karısıyla (Zeyd karısını boşadıktan sonra) evlenmesine ilişkin ayet de (Ahzab: 37), iniş nedeni belli olan ayetler arasında. Böyle ayetler Kur'an'da kabarık sayıda vardır. Olay ve kişiler belli olunca, ayetlerin niteliği de anlaşılabilmekte. Yani ne zaman, nerede ve neyi anlatmak üzere indikleri öğrenilebilmekte.

Ne var ki, Kur'an'ın tüm sure ve ayetlerinin "iniş nedenleri" be-

lirlenememekte. Kimileri için de birden çok iniş nedeni ileri sürülebilmekte. Hangi iniş nedenine bağlı olarak indiği belirlenen ayetlerin açıklanmasında da kimi kapalı, iyice aydınlanmadık noktalar bulunabilmekte. Hiç iniş nedeni bilinmeyen ayetler de bulunduğu yazılmakta ilgili kitaplarda. Buhârî'nin de yer verdiği bir hadiste, İbni Mes'ud'un "-Kendisinden başkası olmayan Tanrı'ya ant içerek söylerim ki, hangi konuda ve nerede indiğini bilmediğim hiçbir ayet inmemiştir" dediği aktarılıyor olsa da, "iniş nedeni" bilinmedik ayetler bulunduğu, dahası, hiçbir nedene dayalı olmadan inmiş ayetlerin sayısının da az olmadığı, genellikle kabul edilmekte.

Bununla birlikte, "iniş nedenleri" (eshâbu'n-nüzûl), Kur'an yorumunda çok önemlidir.

3- Sureve Ayetin Ne Olduğu ve Kur'andaki Sure ve Ayet Sayısı:

a) Sure ve Ayet Nedir?

Sure:

Birçok sözcük anlamları üzerinde durulur. Bunlar arasında "duvar" anlamı da bulunmakta. Bkz. "Sûre".

"-En azı, üç ayetten oluşan Kur'an parçası" diye de tanımlanmakta.

Bugün Tevbe Suresi'nin sonunda yer almış bulunan iki ayet (Tevbe: 128-129) bulunup getirildiğinde, Halife Ömer'in: "-Ayet sayısı üç olsaydı, başlıbaşına bir *sure* yapardım!" dediği ilgili kitaplarda yazılı bulunmakta. Buna Süyûti de yer veriyor. (Bkz. Süyûti, el İtkân, Mısır, 1978, c.1, s.81)

Surelerin tümü, Tanrı ve Peygamber tarafından belirlenip gösterilmiş midir, yoksa belirlenmeleri Peygamber'in arkadaşlarınca mı gerçekleşmiştir? Konu tartışmalı. Süyûti, "ulemânın cumhuru"nun, "-Sureleri belirleyip dizme işi, Peygamberin arkadaşlarının 'içtihadlarıyla olmuştur" dediğine yer verdikten sonra tartışmaları sunmakta. Birçok dinbiliri de bu görüşe karşı çıkmakta. İlgili ayetler için bkz. "Sûre".

Ayet:

Çeşitli tanımları var. Bunlar arasında: "-Başı ve sonu belli olan, sureleri oluşturan Kur'an parçası" diye yapılan tanım da bulunmakta.

Kur'an'daki yerlerinin ve dizilişinin, Tanrı ve Peygamber ta-

rafından belirlendiği yolundaki görüş, Süyûti ve başka birçak dinbilirine göre, "karşı çıkanı olmayan" (İcma) bir görüştür. Bununla birlikte bkz. "J" (aşağıda).

b) Kur'an, Sure ve Ayet Diye Niye Adlar verilmiştir?

Süyûti, kitabında şunu aktarır:

Tanrı'nın kitabı, Arapların kendi sözlerine, bölünmelerine uymayan adlar almıştır:

-Araplar, kendilerininkine DİVAN adını verirlerken, Tanrı'nın sözlerinin bütününe KUR'AN adı verilmiştir.

-Araplar, DİVAN'ların bölümlerine KASİDE derlerken, KUR'AN'ın bölümlerine SURE demiştir.

-Araplar, KASİDE'lerin bölümlerine BEYT derlerken, SURE'lerin bölümlerine AYET denmiştir.

-Araplar, BEYT'in (dizelerinin) sonlarının aynı sesi verecek biçimde bitiyor olmasına, uyaklarına KAFİYE derlerken, ayetlerin bitiş yerindeki uyaklara da FASILA denmiştir. (Bkz. İtkân, Mısır, 198, c.1, s.67)

c) Sure ve Ayet Sayısı:

Süyûti diyor ki: "-Ciddiye alınmaları gerekenlerin oybirliğiyle, sure sayısı 114'tür. Enfal ve Beraet (Tevbe) surelerini bir sure sayarak '113' diyen de var..."

Ancak, yine Süyûti'nin kitabında da belirtildiği gibi, "İbni Mes'ud'un Mushafı"nda, sure sayısı 112. "İbni Mus'ud'un Mushafı" ne demek? Şu demek: "Ayetlerini onun delediği ve bir bütün durumuna getirdiği Kur'an". İbni Mus'ud, kendi derlemesi olan "Mushaf"a, Falak Suresi'yle Nâs Suresi'ni -Kur'an'dan saymadığı için- koymamış. "Übeyyi'lni Ka'b'ın Mushafı"ndaki sure sayısıysa 116. Çünkü onunkinde, ünlü bir kunut duası, Kur'an'dan sayılıp birer sure olarak yer alıyor.

Ayet sayısına gelince:

Bilindiği gibi, Kur'an'da 6666 ayet bulunduğu söylenegelir. Bunun gerçekle bir ilgisi yok. Süyûti'nin yer verdiği bir açıklamaya göre 6 bin ayet bulunduğu üzerinde görüşbirliği var. 6 binden sonrasıysa tar-

tışmalı. Kimine göre, bundan fazla yok. Kimine göreyse bu sayıya daha eklemek gerekiyor. Kimine göre eklenmesi gereken sayı 204, kimine göre 215, kimine göreyse 219.

Ancak, ayet sayısını içinden çıkılmaz duruma getiren tartışmalar da var: Örneğin "Besmele" (Bismillahirrahmanirrahim) ayet midir? Ayetse, her surenin başında mı ayettir, yoksa (Neml Suresi'nin dışında) yalnızca bir surede (Fatiha Surasi'nde) mi ayettir? Tartışmalı.

Bir de kimi surelerin başında yer alan "harfler" kesik kesik okunan "harf kümeleri" (el Hurufu'l- Mukattaat) var. Bir "Elif-Lâm-Mîm", altı surenin başında yer alıyor ve her birinin birinci ayetini oluşturuyor. (Batara, Ali İmran, Ankebut, Rûm, Lokman ve Secde) Bir "Hâ-Mîm" yedi surenin başında yer alıp bunlardan her birinin birince ayetini oluşturmakta. (Mü'min, Fussilet, Sûrâ, Zuhruf, Duhân, Câsiye ve Ahkâf) Böyle daha bakaları da var. Ayet: "-Bağımsız olarak bir şeyi anlatan tümce" diye anlaşılacaksa, bu harf kümelerinin anlamları da kesin olarak bilinmediğine göre, bunları başlı başına birer ayet saymak mümkün mü, değil mi? Bu da bir tartışma olarak yer alıyor ilgili kitaplarda.

Ayrıca, "hangi surenin kaç ayetten oluştuğu" ele alınırken de tartışmalar görülmekte. Bugün basılı Kur'an nüshalarında, hangi surenin kaç ayet olduğu, surelerin başında yazılı bulunuyor olsa da...

Şu açıklamalar, "-Kur'an'da şu kadar sure, bu kadar ayet var" denirken, bunu tam ve gerçek anlamıyla söyleyebilmenin öyle kolay olmadığını ortaya koymakta.

İbni Ömer'in açıklaması:

"Hiçbiriniz, 'Kur'an'ın tümünü alıp ezberledim!' demesin. Çünkü, kimse, *Kur'an'ın tümünün ne kadar olduğunu bilemez.* Kur'an'dan birçoğu, yitip gitmiştir."

Peygamber'in karısı Aişe'nin açıklaması:

"-Ahzab Suresi, Peygamber döneminde, 200 ayet olarak bulunuyordu. Osman, Kur'an'ı yazdıktan (Bir bütün durumuna getirip resmileştirdikten) sonra, şimdi görüldüğü kadar kaldı ancak."

Zerr İbn Hubeyş anlatıyor:

"Übeyy İbn Ka'b bana sordu: 'Ahzab kaç ayet olarak biliniyor?' '-72 Ayet' dedim. '-Ya da 73.' Şöyle dedi: '-Oysa, gerçekte Bakara Su-

resi kadardı. Ve onda bir de RECM ayetini okuyorduk..."

Bakara Suresi, bugün 286 ayet olarak yer alıyor.

Bu açıklamalar için bkz. İtkân, c.2, s.32.

Demek ki, bugün 73 ayet olarak Kur'an'da yer aldığı görülen Ahzab Suresi, bir aktarmaya göre 200 ayet, bir başka aktarmaya göreyse 286 ayetti.

"Fıkıh ve "tefsir" "usûlü"ne ilişkin güvenilir kitaplarda genellikle benimsenegelmiş olan görüşe göre:

"-Öyle ayetler vardır ki, sözleri Kur'an'da yer alıyor, ama hükmü geçerlikten kaldırılmıştır. Öyle ayetler vardır ki, *sözleri Kur'an'da yer almamakta, ama yine de geçerli.* Öyle ayetler vardır ki, ne sözleri Kur'an'da yer almakta, ne de hükmü..." (Bkz. "Nesh". Ayrıca aşağıya bakınız.)

Durum böyle olunca, "-Kur'an'daki sure ve ayet sayısı şu kadardır, bu kadardır" demek ve gerçekte olanı tam anlamıyla belirtmek kolay olmuyor.

N-KUR'AN AYET VE SURELERİNİN DERLENİP BİR BÜTÜN (BİR KİTAP) OLARAK YAZILMASI:

1- Kur'an Ayet ve Surelerinin Derlenip Düzenlenmesi ve Yazılması ("Cem" ve "Tertip"i):

a) Halife Ebubekir Döneminde Derlenip Yazılması:

Bilindiği gibi, Kur'an ayetleri, bugünkü biçimiyle yazılıp biraraya getirilmiş değildi. Orada, burada yazılıydı. Ebubekir döneminde bunlar, ilk kez biraraya getirildi. Yani iki kapar arasında bir kitap biçimine konuldu. Görev, Zeyd İbn Sabit'e verildi ve Zeyd bu işi gerçekleştirdi. Özeti bu.

Kur'an'ın Peygamber Döneminde Yazılı Bulunduğu Nesneler:

Taşlar:

Hadislerde "lihâf" diye geçiyor. "Küçük taşlar" diye açıklanıyor. Yani küçük taşlara, taşların yüzeylerine yazılıyordu ayetler.

Deri, Ağaç Yaprağı, Bir Çeşit Kağıt:

Hadislerde, hepsi için "rıka" sözcüğü kullanılıyor. Ayetler bunlara, yani deri, yaprak ve kağıt türünden şeylere de yazılırdı.

Kemikler:

Ayetlerin yazılı olduğu nesnelerden bir kesimi de "kemikler"di. "Deve" ve "koyun" kemikleri. Bunları anlatmak için hadislerde yeralan sözcük de şu: "Ektâf".

Ağaç:

"Devenin sırtına konulup üzerine oturulan ağaç parçası." Ayetler bunlar üzerine de yazılıyordu. Hadislerde bu nesneler "ektâb" diye geçmekte. "Hurma dalları." Ayetler, bunların da elverişli yerlerine yazılırdı. Bunlar da hadislerde "usüb" sözcüğüyle diye getirilmekte.

Demek ki, üzerine ayet yazılan "malzeme", o sırada "taş", "deri", "ağaç yaprağı", "ağaç dalı", "tahta", "kemik" ve bir çeşit "kağıt"tı.

Bir aktarmada bunların tümünün, "Peygamber'in evinde, birarada bulunduğu" ve "dağınıkken biraraya getirilip, içinden eksilen olmasın diye ortasından iple bağlanmış olduğu" da açıklanır. Ancak ayetlerin yazılı olduğu nesnelerin bir kesimini "taşlar", hem de küçük küçük taşlar oluşturduğuna göre, dikilmesi bir yana, "iple bağlanması" bile kolayca düşünülemez. Sonra bunlar "evde, birarada bulunmuş" olsaydı, hadislerde belirtildiği gibi, başka kişilerde, başka yerlerde aranmasına gerek kalmazdı. Demek ki, "tümü birarada" değildi. Hele, "içinden eksilmesine meydan vermeyecek biçimde dikilmiş ya da bağlanmış" hiç değildi.

"Yitip gitmesin" diye "tümünü biraraya getirme" gereği, hadislerde belirtildiğine göre, ilk kez Halife Ebubekir döneminde duyuldu ve gerçekleştirildi.

Ebubekir Döneminde Kur'an Hangi Nedenle ve Nasıl Derlenip Bir Bütün (Kitap) Durumuna Getirildi?:

Buhari'nin de yer verdiği bir hadise göre iş şöyle gerçekleşti:

"Dinden dönüş" (ridde) olayları ve bu olaylar nedeniyle savaş vardı. Kur'an'dan esbere bilenlerin kimileri ölmüştü. Daha da ölebilirlerdi. Öyleyse, bunların tümü ölüp gitmeden Kur'an'ın orada bu-

rada yazılı ayetleri derlenip toparlanmalı ve tümü bir kitap durumuna getirilmeliydi. Hattab oğlu Ömer, durumu ve konunun önemini Halife Ebubekir'e anlattı. Ayetlerin derlenmesini önerdi. Halife, başlangıçta pek doğru bulmamıştı bu görüşü. "-Peygamber'in yapmadığı şeyi yapmak nasıl doğru olabilir?" diye düşünüyordu. Ömer, direndi ve önerisini kabul ettirdi. İşin gerçekleşmesi için de Zeyd İbn Sâbit'e görev verildi. Zeyde anlatıyor: "-Ebubekir bana 'Sen akıllı bir gençsin. Peygamber'e vahiy de yazdığın için senin başaracağına güveniyorum. *Araştır ve topla Kur'an ayetlerini!*' dedi. Tanrı'ya ant içerek söylerim ki, dağlardan bir dağı yüklenip taşımayı önerseydi buyurup verdiği görev kadar bana ağır gelmeyecekti. Yani Kur'an'ı derlemek kadar..." Sonuçta görevi kabul ettiğini söylüyor ve işi nasıl yaptığını şöyle dile getiriyor: "-Kur'an (ayetlerini) derlemeye koyuldum. *Hurma dallarından, küçük taşlardan* ve kişilerin ezberlerinden izleyip derledim. İşin sonunda, Beraet (Tevbe) Suresi'nin sonunu, Ebu Huzeymetu'l-Ensâri'de buldum. Ki, başkasında da bulamamıştım bu parçayı." Zeyd, bu parçanın, Tevbe Suresi'nin sonunu (128. ve 129. ayetleri) oluşturduğunu açıklıyor ve sözlerini şöyle bitiriyor: "-Derlenip yazılan sayfalar, ölene dek Ebubekir'in yanında kaldı. Sonra (Halife) ÖMer'in yanında bulundu. Yaşamı boyunca. O da ölünce, kızı Hafsa'nın yanına kondu."

Demek ki Zeyd, Kur'an ayetlerini derleme işini yaparken iki kaynağa başvuruyordu: Ayetlerin yazılı bulunduğu nesneler (ağaçlar, taşlar...) ve ezber bilenlerin *ezberleri.*

Kur'an "hâfız"larından "70 kişi"nin savaşta öldükleri hadiste anlatılıyor. Ama buradaki "hâfız"ın anlamıyla bugünkü "hâfız"ın anlamı bir değil. "Hâfız" bugün bilindiği gibi "Kur'an'ı tümüyle ezbere bilen" demektir. O zamanki anlamıyla ise "hâfız", "Kur'an'dan ezbere bilen kişi" demektir.

Ayetlerin Derlenmesinde Çok Önemli Bir Kaynak Olan "kur'an'ı Bütünüyle Ezber Bilen Kişilerin Sayısı Ne Kadardı?

Buhari'nin "e's Sahih"inde de yer verilen ve bu konuda son derece önemli olan üç hadis var:

Birinci hadis: Abdullah İbn Amr İbni'l-Ass anlatıyor: "Pey-

gamberin 'Kur'an'ı dört kişiden alın. Abdullah İbn Mes'ud'dan, Sâlim'den, Muâz'dan ve Übeyy İbn Ka'b'den' dediğini işittim". (Bkz. Buhari, Fedâilu'l-Kur'an: 8, Menakıbu'l-Ensar: 14, 16; Tecrid hadis 1517)

İkinci hadis: Katade'den aktarılıyor: Malik oğlu Enes'e Peygamber döneminde, Kur'an'ı tümüyle ezberleyenler kimlerdir?" diye sordum. Şu karşılığı verdi: "-Dört kişi. Tümü de Medineli. Übeyy İbn Ka'b, Muâz İbn Cebel, Zeyd İbn Sâbit ve Ebu Zeyd." Bu hadis, Buhari'nin 1785, Tecrid'in 1532, Müslim'in de 2465. hadisidir.

Üçüncü hadis: Enes anlatıyor: "*-Peygamber öldüğünde, dört kişiden başka Kur'an'ı tümüyle ezberlemiş olan yoktu.* Ebu'd-Derdâ, Muâz İbn Cebel, Zeyd İbn Sâbit ve Ebu Zeyd." (Buhari'nin Menakıbu'l-Ensar'ının 17. babına bakınız)

Bu hadislerde yer alan kişiler şunlar: İbn Mesud (birinci hadiste), Sâlim (birinci hadiste), Muâz İbn Cebel (birinci, ikinci ve üçüncü hadiste), Übeyy İbn Ka'b (birinci ve ikinci hadiste), Zeyd İbn Sâbit (ikinci ve üçüncü hadiste), Ebu Zeyd (ikinci ve üçüncü hadiste) ve Ebu'd Der'dâ (üçüncü hadiste). Yani tümü yedi kişi.

Demek ki, bu hadislerde adları yazılı olanları topladığımız zaman, "*-Peygamber döneminde, Kur'an'ı tümüyle ezberlemiş olanların sayısı yediydi*" demek gerekiyor.

Ancak, "70" sayısı gibi "dört" ve "yedi" sayısı da biraz "gizemsel" anlam taşımakta. Onun için bu sayıları, biraz "ihtiyatla karşılamak gerektiği"ni önerenler bulunmakta.

Bununla birlikte, Buhari'nin de yer verdiği yukarıdaki hadisler, bir durumu açıkça anlatıyor: Peygamber dönemindeki "hâfız"ların, yani "Kur'an'ı tümüyle ezberlemiş olanların" sayısı pek azdı.

İslam dinbilirleri, yukarıdaki açıklamalara, yani hadislere son derece önemle eğilmekte, büyük bir kesimi çok tepki göstermekte. Bu hadislerdeki açıklamaların, "dinsizlerin işlerine yaradığı" ileri sürülmekte. (Bkz. İtkan, Mısır, 1978, c.1, s.94. satır.13)

Hadislerdeki açıklamalar, "dinsizlerin, sapıkların işine yarıyor" diye düşünüldüğü için, kimi İslam dinbilirlerince, açıklamalara çeşitli "te'vil"ler getirilmekte.

İtkan'da, daha başkalarının da "Kur'an'ı ezberlemiş oldukları" ad-

larıyla açıklanıyor, ama sonunda şöyle deniyor: "Ama, aktarmayı yapan, bu adları sayılanlardan kimilerinin, Kur'an'ın tümüne ezberleme işini, *Peygamber'in ölümünden sonra bitirdiklerini açıklamaktadır*." (Bkz. İtkan, c.1, s.95-96)

Daha başka yerde "hâfız" olarak adları sayılanlar için de aynı şey ileri sürülebilir.

Peygamber dönemindeki tüm ileri Müslümanların ezberlerindeki tüm ayetlerin, Kur'an'ın tümünü ancak oluşturabileceğini ve bunun yeterli olduğunu savunanlar da var Müslümen incelemeciler arasında. (Bkz. İtkan, c.1, s.94) Yani ille de her birinin ya da şu kadar kişinin ayrı ayrı "Kur'an'ı bütünüyle ezberlemiş olması" gerekli değil.

Demek ki, Kur'an'ı derleme işini yüklenirken "-Bir dağ üzerime yüklenseydi, vallahi bu kadar ağır olmazdı" diyen Zeyd İbn Sabit'in işi, gerçekten zordu.

Belirtildiğine göre Zeyd, herhangi bir parçayı Kur'an'a geçirmek için "iki tanık" koşulu koymuştu. Ne var ki, bir tanıkla Kur'an'a geçirme gereği duyduğu ve geçirdiği parça da olmuştu. Ebu Huzeyme'de bulduğu ve bugün Tevbe Suresi'nin son iki ayetini oluşturan parça böyleydi. "İki tanık" koşulundan burada neden vazgeçildi, sorusu sorulmakta. Bu soruya önce şu karşılık verilmekte: "Peygamber Ebsu Huzeyme'nin tanıklığını (başka konularda) iki tanık değerinde görmüştü. Onun için bu bir kişi, iki kişi sayılırdı." Oysa, tanıklığı "iki tanık" yerine geçen, Ebu Huzeyme değil, Huzeyme İbn Sâbit El Ensârî'dir. Bunun ikisi karıştırılmış yanlışlıkla. "İki tanık"la amaç "iki kişi" değil, "iki kaynak, biri Hâfız'ın ezberi, öbürüyse parçanın yazılı bulunduğu nesne" diyenler de var.

Zeyd, bu son derece zor olan işi ne kadar sürede başardı?

Belirtildiğine göre, bir yılda. Peygamber'in öteki arkadaşlarının yardımıyla bu kadar sürede bitirebildiği belirtiliyor. Bir aktarmaya göre, Ömer'le Zeyd "Mescid"in kapısında oturmuşlar, "herkesin, Peygamber'den ayet olarak elde ettiği ne varsa getirmesini" istemişlerdi.

Yapılıp başarılan işin ürünü şu olmuştu: "Kur'an ayetlerinin, sureleriyle birlikte bulunduğu iki kaynaklı bir kitap." Halife Ebubekir'e, onun ölümünde Halife Ömer'e, onun ölümünde de kızı Hafsa'ya sorulup bırakılan "mushaf" buydu.

b) Halife Osman Dönemindeki Kur'an Derleme ve Yazma İşi:

Tüm ilgili kitaplara göre, Halife Osman döneminde de, "Kur'an yazma" işi gerçekleştirilmiştir.

Önce buna neden gerek görülmüştür, onun üzerinde durmak gerekiyor:

Halife Osman Döneminde Kur'an Yazımının Gerekçesi:

Buhari'nin "e's-Sahîh"inde yer alan bir dayanak alınagelen bir hadis şöyle:

Ermeniyye ve Azerbaycan'ı ele geçirmek için savaşılıyordu. Huzeyfe İbnu'l-Yemân, (Halife) Osman'a geldi. *Müslümanların okudukları Kur'an'lardaki birbirini tutmazlıktan yakınan* şunu söyledi Osman'a: *"-Emîre'l- Mü'minîn! Bu ümmet, kendisinden önceki Yahudiler ve Hıristiyanların kitaplarında içine düştükleri birbirini tutmazlıklar gibi bir duruma düştü!"* Bunun üzerine Osman, Hafsa'ya adam gönderdi, başka Kur'an nushaları yazıp almak için kendisinde bulunan "sayfaları" (yani Ebubekir döneminde oluşturulmuş olan kitabı) göndermesini istedi. "-İş bitince, geri sana gönderirim!" dedi. Hafsa da gönderdi o sayfaları Osman'a. Osman, hemen Zeyd İbn Sâbit'e, Abdullah İbn Zübeyr'e, Sa'd İbnu'l-Âs'a ve Hişam oğlu Haris oğlu Abdurrahman'a, buyruğunu verdi, onlar da Hafsa'dan getirilenden alıp Kur'an nüshaları oluşturdular. ("Mebûhif".) Osman, kuruldaki Kureyş'li üç kişiye şunu söyledi: *"-(Medineli olan) Zeyd'le, Kur'an'dan herhangi bir kesimde ters düştüğümüz zaman, tartışma konusu olan parçayı Kureyş diliyle yazın! Çünkü Kur'an, yalnızca Kureyş diliyle inmiştir!" Onlar da buyruğu yerine getirdiler.* Sonunda (esas) sayfalardan çekip Kur'an nüshaları olşuturup işi bitirince; Osman sözkonusu sayfaları (Hafsa'dan getirileni), Hafsa'ya geri gönderdi. Alınan nüshaların da, her bir kesime gönderilmesini buyurdu. Ve bunların dışında kalan her bir *Kur'an sayfasını ya da mushafı buyurup yaktırdı.* (Buhâri, Kitabu'l-Fedâil, 1. ve 2. Bab.)

Bu anlatılanlardan anlaşılan:

-Halife Osman döneminde Kur'an nüshası oluşturma çabasının gerekçesi: *Okunan aynı ayetlerdeki birbirini tutmazlıklar.*

-Oluşturulan Kur'an nüshaları, *Hafsa'dakinden çekilerek meydana*

getirilmiştir.

-Kur'an nüshaları meydana getirmeleri için görev verilen bir kurul vardır:

Dört kişilik.

- kurulun üyelerinin *üçü, Kureyşli, biri Medineli.*

-Yeni nüshalar oluşturulurken Kureyş kabilesinden üyelerle, Medineli üye arasında bir anlaşmazlık konusu olduğunda, tartışma konusu olan Kur'an parçası, *"Kureyş diliyle yazılarak"* sonuca bağlanmıştır. Çünkü verilen *buyruk, o doğrultudadır.*

-İş bitirilince Hafsa'dan getirtilen *asıl nüsha, geri ona gönderilmiştir.*

-Elde edilen *Kur'an nüshaları, gerekli görülen "her bir kesime" gönderilmiştir.*

-Geri kalan, nerede ne varsa, *Kur'an parçası ya da Mushaf; tümüyle yakılmıştır.*

Demek ki Osman dönemindeki işin gerekçesi açıkça belirtilmekte: Aynı Kur'an parçalarının, "birbirini tutmaz" biçimde görülmesi.

Öyleyse amaç: "Aynı ayetlerin değişik biçimde belirmesine, değişik okunmasına meydan vermeyecek bir işi gerçekleştirmek."

Böyle bir işe yönelme gereğini duymuş olmak için; en başta, "Hafsa'daki Mushaf"ın amaca uyun bulunmaması, sonra yapılacak işin amaca uygun yeterlikte düşünülmüş olması gerekir. "Hafsa'daki Mushaf, amaca uygun olsaydı, ya da öyle görülseydi, yeni bir çalışmaya gerek kalmayacaktı. Ya da olduğu gibi çoğaltılır, çoğaltılanlara resmilik kazandırıldıktan sonra: "-başkası değil, geçerli olan budur!" denerek gönderilecek yerlere gönderilirdi. Hadiste anlatılan çabalardan ve "Kureyş'li olanlarla olmayan arasında belirecek anlaşmazlığın çözüm biçimi"nden anlaşıldığına göre, Kur'an nüshaları meydana getirilirken, "Hafsa"daki Mushaf"dan "aynen kopye" etmek sözkonusu değildi.

"Hafsa'daki Mushaf"ın, ulaşılmak istenen amaca uygun nitelikte olmaması için giderilmesi gereken eksiği ya da atılması gereken fazlası neydi?

Hadisde bunu aydınlatacak bir açıklama görülmemekte. Yalnızca bir ipucu verilmekte: *"Dil farkı". "Anlaşmazlık konusu olan parçanın,*

Kureyş diliyle yazılması" isteniyordu. Gerçekleştirildiği bildirilen bu. Acaba, "Hafsa'daki Mushaf"da, Kureyş kabilesinin de içinde bulundğu birden çok kabilenin "dil"iyle mi yer alıyordu ayetler. Yani tüm ya da kesin ayetler, bir falanca kabilenin, bir de filanca kabilenin ağzıyla mı ("şive") bulunuyordu? Bu açıklanmamakta. Esasen böyle bir duruma olanak yok. Çünkü, bilindiği gibi, o zaman, aynı metni, aynı sözcükleri değişik biçimde okunacak nitelikte yazıp yansıtabilmek için gerekli işaret ve noktalama yoktu. O zamanki yazı, harflerin dışında işaretsiz ve harfler de *noktasızdı*. Kısacası, Halife Ebubekir döneminde oluşturulan "Mushaf", isteniyor olsaydı bile, çeşitli kabile ağızlarını ("şive"leri) içerir nitlikte yazılmış olamazdı. Dr. Subhiyy e's-Sâlih, bunu açıkça dile getirmekte. (Bkz. Mebahis Fi Ulumi'l-Kur'an, Beyrut, 1979, s. 80, 84-85.). Bu yazar, Osman döneminde meydana getirilen "Mushaflar"da, Kureyş dilinde değişik okunuşlara yer verme olanağının elde edildiğini ve gerçekleştirildiğini ileri sürüyor. (Bkz. Aynı yer.) Bu yazarın ileri sürdüğüne bakılırsa, ters bir durum ortaya çıkıyor: Amaç, "değişik biçim ve okunuşlara son vermek" olduğu halde, buna daha çok meydan verilmiş oluyor.

Öyleyse, kimilerince ileri sürüldüğü gibi, Osman döneminde yapılan iş, "Hafsa'dan alınarak getirilen Mushaf'taki "şive farklarını ayıklamak" olamazdı. O Mushaf'ta çeşitli kabile ağızları bulunamazdı ki böyle bir işe girişilmiş olsun.

Durum böyle olunca şu soru karşılıksız kalıyor:

-Ebubekir döneminde hazırlanmış olan ve "Hafsa'dan alınarak" getirtilen "Mushaf"la, Osman döneminde meydana getirilen "nüshalar, mushaflar" arasındaki *"fark"* neydi, yapılan yeni çalışmayla gerçekleştirilen ne olmuştur?

Yukarıda anlamı sunulan hadiste bu açıklanmamakta.

Ancak, hadisin devamı niteliğindeki bir açıklamada, yapılan işin, yalnızca "bir temel nüshadan alınıp başka mushaflara aktarma" olmadığını anlatır niteliktedir:

Dörtlü kurulda yer alan Zeyd İbn Sabit, şöyle diyor:

"-Mushaf nüshaları oluşturma işini yaparken, Ahzab Suresi'nin sonundan bir ayet *yitirdim* ('Fakadtu'). Ki, Peygamberin onu Kur'an'dan bir parça olarak okuduğunu işitip tanık olmuştum. *Aradık bu ayeti. Ve*

Sâbit oğlu Huzeyne el Ensârî'de bulduk: (Ahzab /23.) suresine ekledik Mushaf'ta." (Bkz. İtkân, Mısır, 1978, c.I, s.79)

Bununla açıkça şu dile getiriliyor:

-"Hafsa'daki esas Mushaf"ın *dışından da ayet derlenip ekleniyordu yazılanlara.*

Yoksa, bir ayetin *"yitirilmiş"* olması, *"aranması"* ve falancada "bulunması"nın hiçbir anlamı olamaz.

"Mushaflar"ı yazdırma girişiminde bulurken, Halife Osman'ın şu çağrısı da girişilen işin "bir temel nüshadan kopye edilerek mushaf çoğaltma işi" olmadığını anlatır nitelikte görülebilir:

"-Ey Muhammed'in eshabı (arkadaşları)! Toplanın da, insanlara İMAM (tek örnek alınabilecek) olabilecek nitelikte bir kitap yazın!". (Bkz. İtkân, c.I. s.79)

Osman Döneminde Meydana Getirilen Kur'an Nüshalarının Sayısı:

Kimine göre 4, kimine göre 5, kimine göre 7 nüsha "Mushaf" meydana getirilmiştir.

"4'tür" diyenlere göre, Halife Osman bir nüshasını kendine alıkoymuş, öbürlerinden birini Kûfe'ye, birin Basra'ya ve birini de Şam'a göndermiştir. Mekke'ye, Yemen'e ve Bahreyn'e de gönderildiğini söyleyenler var. (Bkz. İtkân, cI, s.80.)

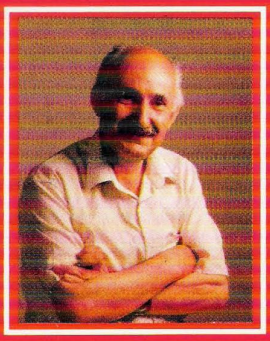
Hangisi doğru olursa olsun, nüsha sayısı pek yeterli görünmemekte. Girişilen işin amacı: "Değişik biçim ve okunuşları önleme" diye belirtildiğine göre, bu kadar sayıdaki nüshayla ama bu amaca ne ölçüde ulaşılabilmiştir?

Bu nüshalardan, gönderildiği yerlerde başka nüshalar çoğaltılmamışsa, belirtilen nüsha sayısının amaç için yeterli olduğu kolayca savunulamaz. İlgili kimi kitaplardaki bilgilerden, kopye edilip çoğaltmalara izin verildiğini, kimi kişilerin kendileri için "mushaf" meydana getirdikleri anlaşılıyor. Ancak, kimilerinde bulunduğu yazılan ve örnekler aktarılan "mushaflar"da öyle Kur'an parçalarından sözediliyor ki, bunların bugün elde bulunan Kur'an'da yer almadığı görülüyor. Süyûti, bunlardan birçok örnek aktarıyor kitabına. (Bkz. İtkân, c.2, s.32 - 33) Ayrıca Bkz. "Nesh".

Osman Döneminde Meydana Getirilen "mushaflar"ın Aslı Şimdi Nerede?

Bunlardan şimdi, dünyanın hiçbir yerinde bulunmadığı araştırıcılarca kesin olarak belirtilmekte. Dr. Subhi e's-Sâlih, kitabında, "Osman döneminde meydana getirilmiş olan mushaflar şimdi nerede?" sorusunu soruyor ve şöyle diyor: "-Bu soruya, doyurucu bir cevap bulunamamakta...". (Mesâhis Fi Ulûmi'l-Kur'an, s. 87.) Kahire Kütüphanesi'ndeki "eski mushaflar"ın da Osman döneminde meydana getirilen orijinal mushaflar olamayacağını, bunlarda birtakım işaret ve noktaların bulunduğunu, oysa o zamanda böyle işaret ve noktaların bulunmadığını haklı olarak belirtiyor. (Bkz. Aynı kitap, aynı yer.)

Bugün eldeki Kur'an'ın orijinallerinin *hiçbir yerde bulunamayışı*, gerçekten üzücü bir durumdur.

TURAN DURSUN

Kur'an

Elinizdeki kitap "Kur'an Ansiklopedisi"nin
"Kur'an" maddesidir. "Kur'an" sözcüğü,
tanımı ve kapsamı, herhangi bir kökten
türeyip türemediği hakkında
ileri sürülen görüşler.
"Kur'an" sözcüğü hangi dildendir.
Hadis ve Ayetlerde "Kur'an"
"Kur'an"ın inişi nasıl, ne zaman ve
hangi topluma yönelik indiği.
İslam hukuk ve "Kelam"ındaki tanımı,
öteki adları.
"Kur'an"ın çevirisinin okunmasıyla
namaz olur mu, olmaz mı?
Halife Ebubekir ve Osman döneminde
"Kur'an"ın derlenip yazılma işi nasıl olmuştur.

15.000 TL (KDV Dahil)

ISBN 975-343-016-7